

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Första Kammaren. N:o 21.

Lördagen den 23 mars, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

Anmäldes och bordlades:

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, med anledning af väckt motion i fråga om inrättande af en ny jordbruks-hypotekskassa m. m.; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 33, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser angående främmande kristna trosbekännares rätt till deltagande i beslut om kommunala angelägenheter; och

n:o 34, i anledning af väckt motion om ändring af § 47 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 8 och 10.

Föredrogos å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 14 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af herr Carlborgs motion angående skrivelse till Konungen med anhållan om utredning, huru vida icke gällande föreskrifter om ställande af s. k. oppbördsborgen m. m. böra upphävas.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af föreskrif-
terna om
ställande af
s. k. upp-
bördsborgen.*

Herr Carlborg: Herr vice talman, mine herrar! De af Kammarrens herrar ledamöter, hvilka behagat taga del af min motion och

*Ifrågasatt
upphäfvande
af föreskrif-
terna om
ställande af
s. k. upp-
bördsborgen.
(Forts.)*

tillfälliga utskottets utlåtande, hafva deraf funnit, att motionen omnämner fyra särskilda fall, då staten till sin säkerhet fordrar borgen, hvilken naturligtvis, hvarje gång den skall göras gällande, tillskyndar den enskilde borgesmannen förlust till fördel för staten. De särskilda fall, då sådan borgen fordras, äro, som jag härmed tager mig friheten upp- repa, först borgen för allmänna arbeten, som för statens räkning be- höfva verkställas, vidare borgen för arrenden af kronans domäner, hvilka borgen för stämpelförsäljning samt slutligen s. k. uppbördsborgen, hvilken affordras vissa statens tjenstemän vid tjensters tillsättande.

Naturligtvis förefinnas ej lika viktiga skäl för bibehållandet eller afskaffandet af föreskrifterna om borgen i alla dessa fall. Och churu jag icke reserverat mig mot utskottets utlåtande mer än beträffande uppbördsborgen, anhåller jag ändock att få nämna några ord om hvarje nu ifrågavarande särskilda slag af borgen.

Hvad då först angår den af staten fordrade borgen för allmänna arbeten, har jag varit i tillfälle att se ett af särskilda komiterade af- gifvet betänkande eller förslag till ordnande af statens upphandlings- och entreprenadväsen. I detta betänkande finnes en kort historik angående lagstiftningen i dylika fall uti andra europeiska länder. Af denna historik framgår, att borgen icke i något land erfordras i så vidsträckt mån, som i Sverige. Dock borde i alla de fall, som nu äro i fråga, de största svårigheterna möta för undvarandet af borgen just vid uppgörelsen om allmänna arbeten, så länge det praktiseras som nu, att entreprenören erhåller stora belopp i förskott på den be- stämde entreprenadsumman.

Jag hade tänkt att det icke bör gå till på det sättet, utan om arbetet indelades i vissa såsom ett helt för sig ansedda delar, såsom t. ex. särskildt grundläggning, särskildt murarnes uppförande, bygg- nadens inredning o. s. v., så borde entreprenören icke hafva behof af några betydligare förskott, utan skulle kunna få lyfta särskilda summor för hvarje af dessa sålunda fullbordade arbeten. Och om en skicklig men fattig byggmästare eller arkitekt blott ej beräknade att få hela vinsten för sig ensam, utan med sig associerade en förmögen man, borde de gemensamt kunna anskaffa nödiga penningar till arbetets be- drivande. Handelsbalkens 15 kap., som handlar om bolag, omtalar såsom bolagsman, den "som mera för dess snille och slöjder, än för inlagda penningar" blifvit delegare i bolag. Och jag har tänkt mig, att en ingenjör, som åtagit sig ett statens arbete, borde, om han förut gjort sig förtjent af förtroende, kunna skaffa sig bolags- eller förlags- man och sålunda ej vara i behof af några förskott. Enligt förenämnda betänkande åligger det i utlandet en entreprenör att för kontraktets uppfyllande ställa säkerhet till 5 à högst 10 proc. af den bestämde entreprenadsumman, hvilken säkerhet skall utgöras af obligationer eller andra värdehandlingar. För de arbeten, som ej belöpa sig till 1,000 kronor, fordras icke borgen. Detta hvad angår borgen för all- männa arbeten.

Hvad åter beträffar borgen för kronoarrenden, veta allt för väl de af Kammarens ledamöter, som sjelfva äro jordegare, att den fattige arrendatorn vanligen tillskyndar jordegaren förlust, och att det så-

ledes icke alltid är till jordegarens fördel att kunna betinga sig så högt arrende som möjligt. Emellertid tillgår vanligen så vid utarrenderandet af statens egendomar, att den person, som bjuder högst, får arrendet, blott han kan prestera antaglig borgen. Såsom en följd häraf har alltså ofta inträffat, att dessa arrendatorer genom deras allt för höga arrendeanbud fått framlefvat ett lif fullt af bekymmer, med ständig vigilans, och slutat med att göra konkurs, hvarvid naturligtvis borgesmännen fått sitta emellan. De kronoarrenden, hvilka af arrendatorerna ej kunnat bibehållas, hafva måst å nyo utbjudas, dervid oftast det senare arrendet kommit att understiga det förra. Den sålunda uppkomna skilnaden emellan det nya och det förverkade arrendet hafva borgesmännen måst betala. Vi hafva en mängd domar från de senare åren, enligt hvilka åtskilliga personer, så väl arrendatorer som deras borgesmän, ålagts att utgifva s. k. skilnadsarrenden. Icke blott regeringen utan äfven enskilda personer hafva insett det obilliga härutinnan, hvarför också både vid denna och den förra riksdagen förslag blifvit väckta, att staten borde eftergifva sin tvetydiga rätt i detta afseende. Utskottet säger i sitt betänkande, att "borttagandet af rättigheten att i ty fall ställa personlig borgen uppenbarligen skulle bereda de förmögne en fördel på de mindre bemedlades bekostnad och ej sällan från täflan utestänga desse senare." Jag håller dock för min del före, att det ofta skulle vara den fattige arrendatorn till fördel, om han ej lockades att öfvertaga ett arrende, som han, i saknad af kapital, ej kan på ett tillfredsställande sätt sköta.

Angående borgen för stämpelförsäljning vill jag endast nämna, att enligt min åsigt borde det stadgande göras ensamt gällande, att en stämpelförsäljningsman måste för det belopp, han på kredit erhåller, ställa säkerhet i räntebärande obligationer eller andra värdehandlingar, och det alternativ, som i stället tillstodder borgen, urlagstiftningen borttagas.

Återstår nu hvad jag egentligen åsyftade med min reservation, eller afskaffande af uppbördsborgen. Härom yttrar utskottet, att det anser det "högeligen önskvärdt, att borgenssystemet härutinnan kunde inskränkas eller alldeles afskaffas"; men längre ned säger utskottet, att utskottet anser att "en partiel reform i detta hänseende snarare skulle fördröja än påskynda genomförandet af en fullständig förändring af borgensväsendet."

Jag hembär till utskottets majoritet min tacksägelse för det välvilliga uttalande, icke blott motionen i denna del utan äfven den af mig förfäktade åsigt om borgensinstitutionens afskaffande eller inskränkning erhållit, men jag kan icke, såsom jag äfven anförde i min reservation, ingå på utskottets ofvan omnämnda uttalande. Jag kan nemligen för min del icke finna annat, än att det torde hafva skäl för sig att, i de fall, då statens rätt är i fråga, början göres med afskaffandet af en institution, som icke öfverensstämmer med lagens höga mål att skydda hvarje statens medlem mot ekonomisk förlust, som icke är en följd af olyckshändelse eller kränkning af annans rätt.

Vidare säger utskottet, att "betydelsen af förenämnda borgen består ej blott i möjligheten för staten att åtminstone till någon del

*Ifrågasatt
upphäfvande
af föreskrif-
terna om
ställande af
s. k. upp-
bördsborgen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
upphäfvande
af föreskrif-
terna om
ställande af
s. k. upp-
bördsborgen.
(Forts.)*

återbördä en honom genom tjänstemans försumlighet eller oredlighet frånhänd valuta, utan lika mycket, om ej ännu mera, deri, att den utgör ett slags intyg om redbarheten hos den person, för hvilken andre iklåda sig eget ansvar.“ Äfven detta utskottets skäl har jag sökt att bemöta. Jag tror nemligen att en fattig sökande, som icke är i tillfälle att anskaffa förmögne och ansedde borgesmän, bör kunna blifva en lika duglig tjänsteman som den person, hvilken har rekommendation af borgesmän med sagda egenskaper, och just om det i verkligheten förhåller sig, såsom utskottet antydt, att borgen äfven betraktas från den synpunkten, tror jag att den snarare kan föranleda misstag vid tillsättandet af tjänster än tvärt om.

Hvad nu åter den sidan af saken angår, som afser att dylik borgen skall tjena till säkerhet för staten, så motsvarar den i detta fall bra litet sitt ändamål, emedan den i allmänhet afser endast en ringa del af de uppbördsmedel, en tjänsteman får om hand. En landskamrerare eller en kronofogde t. ex. skall ställa borgen för en summa af 1,500 riksdaler banko eller 2,250 kronor, hvilket naturligtvis är en obetydlighet mot de stora belopp, som dessa tjänstemän för statens räkning hafva under sin vård. Kronofogden uppbär vanligen vid kronoppbördsstämmorna åtminstone på de trakter, jag känner till, 40,000 å 50,000 kronor. Om det nu stadgades att kronofogden och häradsskrifvaren, innan de lemnade förrättningsstället, skulle vara skyldige att afsända den influtna uppbördssumman till länets ränteri, så vore ju all risk för staten i och med detsamma borta. Vi veta alla, att tulltjänstemännen numera äro befriade från skyldigheten att ställa borgen för sin uppbörd, och de hafva likväl statens allra största intrad under sin förvaltning. Detta oaktadt har man ju icke hört, åtminstone så vidt jag kan eriura mig, att staten lidit någon förlust genom tulltjänstemans slarf eller försuining.

Föreskriften om uppbördsborgen har ganska gamla anor. Genom en kongl. förordning den 20 maj 1685 förbjöd Carl XI, som var en klok och försigtig man, allmogen att träda i borgen för uppbördsmän. Detta förbud förnyades genom förordningen den 22 mars 1785: "såsom ett ytterligare vedermåle af Kongl. Maj:ts vanliga nådiga omtanka för allmogens väl och säkerhet". Skada blott att denna Kongl. Maj:ts nådiga omtanke icke omfattade rikets samtliga inbyggare.

Efter nutidens åskådningssätt torde det emellertid vara svårt att skilja mellan allmoge och annat folk. I nyss återopade kongl. förordning åsyftas med ordet allmoge antagligen hemmansegare, men nu vet jag icke, om denna bestämmelse kan ens på dem ega tillämpning, ty det är ganska svårt att skilja mellan hemmansegaren och herremannen, patronen.

Då, såsom jag nu sökt visa, föreskrifterna om uppbördsborgen icke lända staten till gagn, men deremot kunna bereda den enskilde oberäknelige olyckor, hvilket jemväl har inträffat, att döma efter en händelse, som nyligen timat i Kalmar län, der en kronofogde helt nyligen stod tilltalad för uppbördsbalans, i hvilken han efter egen uppgift råkat, därför att han, som sjelf ödmjukligen måst anhålla om borgen för den honom anförtrodda uppbörd, i sin ordning också måst

teckna borgen för andra; då den enskilde embetsmannen sålunda kan blifva inledd i transaktioner, dem han eljest kunde undvika, vågar jag vördsamt påyrka bifall till min reservation, som endast afser upphäfvande af föreskrifterna om s. k. uppbördsborgen, och får i sådant hänseende hemställa, att Riksdagen behagade i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utredning, huru vida icke gällande föreskrifter om vissa tjenstemäns skyldighet att ställa borgen för medel, som de till följd af sin tjenstebefattning uppbära, må kunna upphävas utan att annan säkerhet för uppbörden tjenstemannen affordras.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af föreskrif-
terna om
ställande af
s. k. upp-
bördsborgen.
(Forts.)*

Friherre Tamm: Då Riksdagen för några dagar sedan på grund af ett lagutskottets afstyrkande utlåtande förklarade sig icke kunna eller icke vilja bifalla herr Carlborgs motion angående borttagande af borgensinstitutionen i sin helhet, torde dermed kunna anses gifvet, att Riksdagen också på samma gång förklarat sig icke kunna godkänna det i reservationen mot all borgen anförda skälet, att den rättsgrund, hvarpå hela borgensinstitutionen hvilar, är oriktig och förkastlig.

Reservanten påstår sålunda, att hela denna grund är rättsvidrig, men jag anser att Riksdagen icke hyser en sådan uppfattning, och att utskottet icke heller delar densamma framgår deraf, att utskottet, som visserligen anser det högeligen önskvärdt, att borgen särskildt med afseende å uppbörd och för stämpelförsäljningen kunde inskränkas eller alldeles afskaffas, dock icke anser klokt att nu väcka förslag derom.

I sin reservation förklarar motionären sig afstå från yrkandet på upphäfvandet af borgen för fullgörande af kontrakt om allmänna arbeten och leverans för statens räkning, samt af borgen för kronoarrenden och för stämpelpapper, oaktadt han i sitt anförande i dag äfven argumenterat för borttagande jemväl af dessa slag af borgen. Det torde vara öfverflödigt att ingå på besvarande af motionen i dessa fall, då intet yrkande framstälts. Jag vill likväl i förbigående nämna, att utskottet ansett det ligga utom dess befogenhet att föreslå ändringar i formen för entreprenadkontrakt o. s. v. äfvensom för borgen för kronoarrenden.

Hvad beträffar borgen för försäljning af stämpelpapper, kan jag för min del icke se någon egentlig skilnad mellan sådan borgen och borgen för uppbörd i allmänhet. Motionären har gjort en bestämd skilnad dervid, men utskottet har fört dessa två slag af borgen tillsammans, såsom varande af enahanda natur.

Utskottet har afstyrkt borttagande för närvarande af uppbördsborgen, emedan utskottet i motsats mot motionären anser, att den borgen, som sålunda lemnas och hvilken utgör en ringa del af den uppbörd, som af tjenstemannen omhänderhafves, hufvudsakligast, och just därför att den är till beloppet ringa, måste betraktas mera såsom en rekommendation för tjenstemannens redbarhet än såsom en verklig säkerhet för staten att kunna återfå sina medel i händelse af balans eller bristande uppbörd.

Genom ett bifall till utskottets förslag skulle Riksdagen icke

*Ifrågasatt
upphäfvande
af föreskrif-
terna om
ställande af
s. k. upp-
bördsborgen.
(Forts.)*

hafva förklarat sig förkasta borttagandet af uppbördsborgen eller försöket att åvägabringa utredning i detta hänseende, men, då nu motionären sjelf ifrågasatt, att Riksdagen i detta hänseende skulle fatta särskildt beslut, komme Riksdagen, om den icke bifaller motionen, att förklara, att den anser sig icke kunna biträda hvad motionären sålunda föreslagit.

Utskottet anser icke tillrädligt att förorda motionärens i reservationen framställda förslag, då utskottet förmenar, att det skulle fördröja införandet af reformen i sin helhet, om Riksdagen nu beslöte en partiell förändring, äfvensom att, då man här sålunda endast skulle lagstifta för en viss klass af embetsmän, föga utsigt skulle förefinnas att Riksdagen skulle biträda ett förslag i sådant hänseende, i synnerhet som jag föreställer mig, att enskilda bolag och enskilda uppbördsverk icke skulle vara sinnade att följa ett sådant föredöme, hvilket naturligtvis borde tjena såsom hänvisning till, huru enskilde i sådant fall borde förfara. Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Söderberg: Äfven jag anser den förändring i borgensinstitutionen motionären här föreslagit icke böra beviljas, ty på samma gång ett sådant upphäfvande af borgen för uppbörd kan leda till men för den enskilde, kan det medföra stora förluster och trassel för staten.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och sedan derpå att Kam-maren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla herr *Carl-borgs* yrkande, att Riksdagen behagade i underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla om utredning, huru vida icke gällande föreskrifter om vissa tjenstemäns skyldighet att ställa borgen för medel, som de till följd af sin tjenstbefattning uppbära, må kunna upphävas utan att annan säkerhet för uppbörden tjenstemannen affordras; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

*Konstitu-
tionsutskot-
tets décharge-
betänkande.*

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 16 och 20 innevarande månad bordlagda memorial n:o 4, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Herr Smith uppläste ett skriftligt anförande af följande lydelse: Af konstitutionsutskottets nu föredragna memorial inhemtar Kam-maren beträffande den af mig enligt § 107 regeringsformen framställda anmärkningsanledning mot herr ministern för utrikesärendena, att den skall angå — såsom orden lyda — "behandlingen af frågan angående" den nya spritbeskattningen i Spanien. Att denna uppgift dels är meddelad i så sväfvande och obestämda ordalag, att de ej gifva någon

föreställning om anmärkningsanledningens verkliga syfte ens i den del, hvarpå dessa ordalag äro tillämpliga, dels att den är ofullständig och genom sin ofullständighet inkorrekt och missledande skall jag sedermera hafva den äran att visa.

Men först vill jag påpeka, att utskottet ej funnit sig böra någon-ting meddela om anmärkningsanledningens skäl och grunder, ingenting hvarpå Riksdagen kan bygga ett omdöme om dess befogenhet. Man må hysa hvilken åsigt man vill om rätta förståndet af § 107 regeringsformen, man må tilltro sig en tolkningskonst nog fyndig, för att ådagalägga att, der utskottet icke framställt en anmärkning, kamrarne enligt grundlagen sakna rätt att besluta en begäran hos Konungen om en rådgifvares entledigande, så synes det mig likväl, att utskottet ej borde tillmäta sig en sådan öfvermyndighet öfver Riksdagen, att utskottet skulle finna lämpligt att, i hvad på detsamma ankommer, undanhålla Riksdagen utredning af en bland de mest uppseendeväckande frågor, som en svensk Riksdag sedan ett halft århundrade haft att behandla. *Utskottets* tystnad blifver så mycket mera anmärkningsvärd, som det tillåtit *några dess ledamöter* att såsom reservanter, vidkommande ett annat ämne, aftrycka utdrag ur ett statsrådsprotokoll med dertill hörande bilaga, hvadan således desse reservanter blifvit satta i tillfälle att med hjälp af ett statsrådsprotokoll bringa det ämnet under Riksdagens och allmänhetens moraliska pröfning och dom.

Ej mindre förtjenar det att till jemförelse ihågkommas, huruledes 1867 års Riksdags konstitutionsutskott i sitt memorial angående verkställd granskning af statsrådsprotokollen visade sig hysa en helt annan uppfattning af konstitutionsutskottets ställning. Jag skyndar att erinra, att det memorialet visserligen icke är undertecknad *O. Bergius*, utan *Th. Munck af Rosenschöld*, men hvilken vigt jag än är skyldig att tillerkänna denna skiljaktighet, torde jag dock kunna våga det påståendet, att déchargememorialet af år 1867 icke saknar all betydelse såsom politiskt prejudikat, helst som ingen af 1867 års konstitutionsutskotts ledamöter reserverat sig mot utskottets tillvägagående. Till 1867 års konstitutionsutskott hade remitterats tre anmärkningsanledningar, för hvilka samtligas innehåll utskottet redogjorde, hvarefter utskottet i afseende å *en* af dem erinrade, att det anmärkta regeringsbeslutet, såsom ej hörande till tidrymden för dåvarande konstitutionsutskotts granskningsrätt, icke kunde föranleda till någon Riksdagens åtgärd enligt § 107 — i afseende på *en annan* anfördes, att utskottet "på grund af de upplysningar, hvilka vunnits af vederbörande statsrådsprotokoll med dithörande handlingar" icke funnit skäl att denna anmärkning biträda — samt slutligen i afseende på *den tredje* utförligt refererade anmärkningsanledningen (angående den "inom landet pågående gevärstillverkning och dermed samband egande ämnen") ingick i en sakrik och, som det vill synas, fullständig utredning och, efter hvad jag tror, tillfredsställande vederläggning.

För Riksdagens båda kamrar förefaller det mig, som om detta *gamla system*, det af år 1867, skulle synas mer öfverensstämmande med konstitutionella grundsatser; och för en regering, hvilken som

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

helst, som känner sig stark i medvetandet om att hafva handlat grundlagsenligt, klokt och fosterländskt, förefaller det mig, som om det *nya systemet*, det af 1889, stumhetens system, skulle i längden erbjuda verkliga olägenheter och blott skenbara fördelar för stunden.

I detta sammanhang skall jag tillåta mig att påminna Derom, att föregående regeringar vid mer än ett tillfälle visat sig hylla den uppfattning, jag nu antydt, det vill säga att, i förhållandet mellan regeringen å ena, folkrepresentationen och folket å den andra sidan, öppenhet och sanningskärlek äro den bästa politiken. Så tänkte Sveriges regering, när år 1863 på Kongl. Maj:ts befallning för Riksdagen framlades "diplomatiska handlingar rörande den danska frågan"; så tänkte hon, när år 1874 på Kongl. Maj:ts befallning "handlingar rörande frågan om rätt till lotsning i Öresund" meddelades Riksdagen; så äfvenledes när år 1886 "handlingar angående frågan om de ministeriella ärendenas behandling" öfverlemnades till Riksdagen.

Ett sådant frimodigt förfarande, då en regering själf går ansvaret till mötes och utan fruktan erbjuder motståndaren anfallsvapen, ersättes i själfva verket ej med fördel af anonyma posttidningsartiklar, för hvilka icke ens nybörjaren i folkrättsstudiet skulle få betyg om flit och god vilja.

Jag nämnde, att den af utskottet meddelade uppgiften om, hvad min hos Kammaren anmälda anmärkningsanledning åsyftar, är genom sin ofullständighet vilseledande. Kammaren skall under fortsättningen af mitt anförande erfar, att denna anmärkningsanledning ingalunda, såsom det synes hafva varit meningen att få Kammaren att tro, utslutande gäller de förluster, som ådragits ett svenskt bolag, dess engelske förlagsgifvare och mig personligen, utan frågorna dels om iakttagande eller icke iakttagande af de grundlagsbestämmelser, som gälla för behandlingen af regeringsärenden, hvilka angå förhållandet till främmande magter, dels om tillämpningen af ett mellan Sverige och Spanien, i sammanhang med traktatsförnyelsen, slutet och i svensk författningssamling kungjordt aftal.

Hvad angår den förstnämnda af dessa tvenne hufvudfrågor, så behagade Kammaren af utskottets utlåtande inhemta, att den tidigaste af de handlingar i den spanska spritfrågan, som utskottet fått motaga, bär datum den *12 juni 1888*. Härigenom bekräftas, hvad jag i mitt anmärkningsmemorial, under återopande af en artikel i Post- och Inrikes Tidningar, påpekat, nemligen å ena sidan att under *flere månader* den mellan Sverige och Spanien uppkomna konflikt icke varit föremål för *Kongl. Maj:ts* pröfning och beslut, men att likväl å andra sidan under dessa månader på *rikets vägnar beslut fattats och meddelats Kongl. Maj:ts minister i Madrid*, beslut af en för konfliktens lösning ödesdiger beskaffenhet. Det är ej utan förlägenhet jag går att erinra om det abc i svenska statsrätten, att ministerstyrelse är absolut okänd för våra grundlagar, att uti intet, äfven det ringaste, regeringsärende *en* ledamot af statsrådet eger att fatta något beslut, utan att Kongl. Maj:t allena eger att besluta — detta, i frågor af nu förevarande beskaffenhet, i närvaro af den ministeriella konselj, hvars sammansättning beskrifves i § 11 regeringsformen. Af en af mig

citerad artikel i Post- och Inrikes Tidningar, hvilken genom utskottets uppgift om de meddelade ministeriella handlingarnas data till fullo bekräftas, framgår nu, att det åtminstone under de månader, då tvistefrågan bragtes i ett läge, som sedermera blef ohjelpigt, var icke Konungen i den grundlagsbestämda ministeriella konseljen, utan en myndighet, hvilken i Post- och Inrikes Tidningar kallas "utrikesdepartementet", som utöfvade den regeringsmyndighet, som grundlagen lagt i Konungens och ingen annans hand. Man har ofta öfverklagat, att regeringsformen medgifvit synnerligen otillfredsställande, för folkets rätt och säkerhet mycket litet betryggande former för handläggningen af ministeriella mål. Likväl har man ej kunnat föreställa sig annat, än att besluten i sådana mål, på sätt grundlagen föreskrifver, fattades af Konungen i närvaro af minst tre, förut minst två, ansvarige rådgifvare. Man har icke kunnat tänka sig, att beslutanderätten i strid med grundlagen öfvergått till en af Konungens rådgifvare, som derigenom blifver för denna nya och märkvärdiga, med grundlagen oförenliga embetsutöfning *ansvarsfri*, eftersom grundlagen ej känner annat rådgifvareansvar än det som tillämpas på grund af granskningen af de inför Konungen förda protokoll. Jag föreställer mig, att konstitutionsutskottet gillar den i andra länder rådande ministerstyrelse, men detta utskott, som har att föreslå ändringar i rikets grundlagar, torde i sådant fall hafva bort till kamrarna göra hemställan om grundlagsändring i detta syfte. Att deremot på en omväg, i strid med grundlagens hufvudprinciper med dess oförtydbara bokstaf och dess i åttio år vidmagthållna andemening, söka främja det faktiska införandet i vår statsrätt af en så djupgående ändring, en ändring större än någon sedan år 1809, det synes icke lojalt handadt af den riksdagsdelegation, som har både att "granska" grundlagarna och i den af dem utstakade ordning föreslå förbättringar uti dem, och att, enligt 106 och 107 §§ regeringsformen, vaka öfver deras efterlefnad, vaka öfver helgden af äfven sådana grundlagsbestämmelser, dem utskottet till äfventyrs ej längre finner tidsenliga — såsom t. ex. den att det är *Konungen*, som regerar, Konungen som i alla regeringsärenden allena besluter — men hvilka emellertid böra obrottsligen iakttagas, intill dess de blifvit i behörig ordning ändrade.

Utskottet har haft en annan mening, än icke blott jag, utan jag vågar tro den ojemförligt öfvervägande delen af Sveriges folk; det har intet haft att anmärka deremot, att en hittills okänd myndighet, som i Post- och Inrikes Tidningar låter kalla sig "utrikesdepartementet", träd i Kongl. Maj:ts stad och ställe såsom regerande i mål, hvilka angå rikets förhållande till främmande magter. Om denna hufvudpunkt i den af mig väckta anmärkningsanledningen har utskottet, genom de ordalag, det funnit lämpligt att använda, lemnat Riksdagen i okunnighet, hvilken omständighet åtminstone icke synes mig egnad att stärka tron på utskottets egen öfvertygelse, att det rätteligen och samvetsgrant förfarit, då det lemnat denna fråga utan afseende.

Om vid sidan af utskottets absoluta likgiltighet inför en oomtvisteligt klar och tydlig, under längre tid fortsatt grundlagsöfverträdelse någonting vidare kunde vara egnadt att förvåna hvar och en, som ej

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

tagit sitt parti, att låta äfven de vigtigaste sakfrågor underordnas personliga hänsyn och motiv, så vore det visserligen den omständigheten, att icke åtminstone *en* af utskottets ledamöter i detta fall skilt sig från majoriteten, jag menar den professor i stats- och folkrätt, hvilken år 1874, såsom reservant mot utskottets déchargememorial, ådagalade, att dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet antingen hade "på egen hand utfärdat" cirkuläret af den 9 augusti 1873, eller ock "utom statsrådet utverkat Konungens bifall till detsamma". Den af professor Rydin då framställda anmärkningen gälde en *enstaka*, jemförelsevis obetydlig åtgärd. Men nog är det egendomligt att nu, när samma man såsom ledamot och vice ordförande uti konstitutionsutskottet varit i tillfälle att iakttaga, att under flere månaders tid ministern för utrikes ärendena usurperat den beslutanderätt, hvilken enligt § 11 regeringsformen endast kan utövas af Konungen, han genom sin tystnad synes gilla hvad han då ville brännmärka.

Den andra af de två hufvudfrågor, hvarå jag velat fästa uppmärksamheten, är ministerns för utrikes ärendena rådgifvareåtgärd, då han tillstyrkt att på det sättet tillämpa den mellan Sverige och Spanien afslutade deklaration angående skiljedom vid uppkommande tvist om tolkningen af handels- och sjöfartstraktaterna, att icke allenast de i konventionen stadgade former för skiljedomsförfarandet kastats öfver bord, utan ock, under skenet af en skiljedom, Sveriges ovilkorliga rätt att erhålla skiljedom i hufvudsaken uppoffrats.

Äfven detta oerhörda tillvägagående har konstitutionsutskottet funnit i sin ordning, funnit utgöra ett bevis på nämnde rådgifvares omsorg om rikets sannskyldiga nytta och ett intyg om den oveld, det nit, den skicklighet och den drift, hvarmed han sitt förtroendeembete utöfvat.

Häraf skulle således den, som vill sätta tro till utskottets så väl insigt och omdömesförmåga som dess nitälskan för grundlagarnes och gällande internationella aftals helgd samt landets rättmätiga intressen, föranlätas att tro, att sällan om någonsin en mera ogrundad anmärkning af en folkrepresentant väckts mot en högtförtjent Konungens rådgifvare, än den som innefattas i mitt memorial. Men jag skall icke foga mig uti att ohörd drabbas af en sådan dom. Jag är skyldig mig sjelf att bevisa, det förhållandet är motsatt. Och jag tror mig äfven fullgöra en pligt mot Kammaren, då jag sätter den i tillfälle att pröva skälen och grunderna för det af mig framställda yrkandet. Hvad jag i mitt till utskottet remitterade memorial anförd är af följande lydelse:

Till konstitutionsutskottet.

Ännu har jag visserligen ej uppgifvit förhoppningen att få se någon af det s. k. nya systemets män i denna eller i Andra Kammaren bringa den fråga under konstitutionsutskottets granskning, hvilken sedan mer än ett halft års tid tillbaka i en så ovanligt hög grad tagit den allmänna uppmärksamheten i anspråk, nemligen de öfverträdelser af den mellan de förenade rikena och Spanien bestående handelstrak-

taten, hvilka regeringen antingen icke velat eller icke kunnat afvärja, och hvilka, jemte det de ruinerat ett stort svenskt industrielt företag, ådragit engelske undersåtar, hvilka i detta företag engagerat högst betydliga kapital, ofantliga förluster. Jag vill nemligen i det längsta antaga, att det för nämnda systems män skall synas angeläget att afskudda sig den, om än säkerligen oberättigade, dock allmänt rådande misstanken, att de af undseende för en ledamot af den ministèr, som har deras förtroende, skulle låta sig förmås att blunda för uppenbara grundlagsöfverträdelser, att med likgiltighet betrakta en tillämpning af gällande aftal med främmande magt, som står i strid med aftalets tydliga ordalydelse, samt att lemna utan afseende den oerhördaste kränkning af enskild svensk mans rätt.

Om jag, trots min förväntan att se denna sak af Riksdagens majoritet omfattas med det intresse den förtjenar, likväl redan nu själf bringar den å bane, så föranledes detta af vissa vederbörandes numera välbekanta afsigt att uti ilande fart fullborda det granskningsuppdrag, som grundlagen åt konstitutionsutskottet lemnat, och i en bråd vändning undångöra déchargen för Konungens rådgifvare.

Visserligen har jag erfarit, att från utrikesdepartementet handlingar i det ifrågavarande ärendet blifvit, utan någon från utskottet derom gjord hemställan, öfverlemnade till konstitutionsutskottet. Men, utom att jag ej kan veta, hur pass fullständigt dessa handlingar belysa frågan, har jag af en beryktad artikel i den officiella tidningen inhemtat en sådan erfarenhet om nämnda departements förfaringssätt, att jag icke kan anse det öfverflödigt att till det höglofliga utskottets kännedom meddela faktiska omtändigheter, som ej torde framgå ur eller kunna rätt uppfattas med hjälp blott af de handlingar, som utskottet från departementet erhållit.

Genom det sätt, hvarpå utrikesdepartementet vanvårdat Sveriges traktatsenliga rätt, har svensk egendom till värde af nära fyra millioner kronor gått förlorad. Så vidt på mig ankommer skall denna erfarenhet icke gå förlorad för svenska nationen. Om jag fått betala — och andra med mig — dryga lärpenningar för att vinna kännedom om, hvad skydd för sin lagliga rätt svenske medborgare hafva att af sin regering förvänta, så vill jag ej att denna erfarenhet skall blifva utan gagn för mitt land. Jag har ock inför utländske förlagsgifvare den pligten att ej lemna något lagligt och hederligt medel oförsökt att åt dem och mig vinna den upprättelse, som ännu må vara möjlig. Vinner jag också intet annat än att opinionen, sedan den en gång blifvit upplyst om frånvaron af verkliga garantier för alla de legitima intressen, som kunna indragas och sättas på spel i utrikesdepartements behandling af mål rörande rikets förhållande till främmande magter, med bjudande styrka fordrar, att äfven i denna riksstyrelsens gren konstitutionella grundsatser skola blifva rådande, så skall jag utan klagan bära både förluster, sådana som kanske ännu aldrig ett lands regering ådragit en landets undersåte, och de officiösa skymford, som jag i den officiella tidningen fått uppbära af dem, som förörättat mig. Jag skall då med jemmod bära anledningarna till den ledighet från vidlyftiga enskilda bestyr, som utrikesdepartementet

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

låt sig angeläget vara att förskaffa mig för de sex år, som ännu stå mig åter af mitt mandat såsom ledamot af Riksdagens Första Kammare.

I den år 1883 mellan Sverige och Norge, å ena sidan, samt Spanien, å andra sidan, ingångna och år 1887 förlängda handelstraktaten stadgas, i art. 4, att i Sverige eller Norge producerade varor, som uppräknas i den vid denna traktat fogade tariff A, må, då de öfver land eller sjöledes direkt inkomma, till Spanien med dess närbelägna öar införas mot erläggande af de i nämnda tariff stadgade tullafgifter, tilläggsafgifterna deri inbegripna, och i art. 9, att varor af hvad slag som helst, som blifvit producerade i något af de fördragsslutande länderna och införas till det andra, må icke underkastas högre accis- eller konsumtionsafgifter än dem, som äro eller framdeles kunna vara pålagda dylika varor af inhemsk produktion. Derjemte öfverenskoms genom en deklaration af samma dag, då konventionen om förlängning af traktaten ratificerades i Madrid, att:

“Frågan rörande tolkningen eller verkställandet af handelstraktaten och sjöfartstraktaten“, eller, “beträffande följderna af hvilken som helst kränkning af desamma, skola, efter det alla försök att träffa öfverenskommelse och alla vänskapliga meningsutbyten visat sig fruktlösa, hänskjutas till skiljedomstolar, hvilkas beslut skola för de höga fördragsslutande parterna vara bindande. Ledamöterna i dessa skiljedomstolar skola efter gemensam öfverenskommelse väljas af de båda höga parterna, och skall, i det fall att öfverenskommelse icke kan vinnas, hvardera af dem nämna en skiljoman eller ett lika stort antal sådane, hvarefter de, som blifvit dertill nämnda, skola utse ytterligare en skiljoman, som skall tjenstgöra, då öfverensstämmelse icke kan ernås. Förhandlingssättet vid skiljedomstolen skall för hvarje fall bestämmas af de fördragsslutande parterna, men derest dessa skulle sådant underlåta, skall skiljedomstolen derom fatta beslut, innan den inträder i utöfning af sitt uppdrag. I hvarje fall skola dock de fördragsslutande parterna bestämdt angifva de frågor, hvilka skola underställas skiljedom“.

Man lär ej hafva glömt, hvilka betänkligheter de genom 1883 års traktat åt Spanien beviljade förmåner väckte, enär traktaten syntes hufvudsakligen påkallad af Norges intresse, och att talrika röster höjdes mot påläggandet af detta nya band på vår handlingsfrihet och sjelfbestämmerätt, när man mot stora eftergifter endast kunde åt Sverige köpa mycket små fördelar. Det torde ock få anses för säkert, att förlängningen af traktaten år 1887 icke skulle hafva vunnit Riksdagens bifall, derest man icke ansett sig kunna antaga, att den emellertid uppkomna spritexporten till Spanien, som med så afgjord framgång konkurrerade med den tyska spritutförseln till samma land, skulle framgent upprätthålla en betydande industri, som redan för en landsort blifvit af stor vigt och underhöll ett stort antal arbetarefamiljer, på samma gång som den banadé väg för en regelbunden kommunikation, den der för andra inhemska näringar kunde blifva af stor betydelse. Ingen

tänkte sig då, att inom ett år derefter denna svenska industri skulle vara till de tyske konkurrenternas förmån *ödelagd*, och de af densamma beroende talrika arbetarne ställda på bar backe och bragta till yttersta nöd derigenom, att vår regering antingen icke velat eller icke kunnat hindra en tolkning af traktatens bestämmelser, hvilken tillintetgjorde det rättsliga skydd, i förlitande på hvilket det stora företaget blifvit grundlagdt.

Hur man kom till detta resultat, det går jag nu att till en början, från formel synpunkt belysa.

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Hvad man hittills genom meddelanden i tidningarna, i synnerhet genom en i Post- och Inrikes tidningar för den 31 augusti 1888 införd artikel med öfverskrift "Beskattningen af sprit i Spanien", kunnat inhemta angående behandlingen af den för vårt land så viktiga internationella fråga, som uppkom i det ögonblick, då spanska regeringen för Cortes framlade förslag om införande af en så kallad konsumtionsskatt å sprit, har varit egnadt att ådraga sig en synnerlig uppmärksamhet. Om dessa meddelanden förtjena tilltro — och det kan åtminstone ej gerna antagas, att nämnda artikel i Posttidningen, som allmänneligen ansetts vara redigerad i utrikesdepartementet, skulle framställa utrikesministerns förfarande i en mindre fördelaktig dager, än de faktiska omständigheterna föranleda — så är den slutsatsen oafvislig, att grundlagens bestämmelser om handläggning af det slag af regeringsärenden, som kallas *ministeriella mål*, blifvit lemnade å sido af den statsrådsledamot, som enligt grundlagen har att bereda samt inför Konungen anmäla och föredraga detta slags mål.

Regeringsformen stadgar i § 11, att "ministeriella mål, hvarmed förstås *alla* de, som angå rikets förhållande till främmande magter, skola på det sätt, Konungen lämpligast synes, *beredas* af ministern för utrikes ärendena, hvilken det tillhör att dessa mål *anmäla och föredraga* inför Konungen i närvaro af statsministern och någon annan statsrådets ledamot" o. s. v. "Sedan Konungen", heter det vidare i samma paragraf, "af dessa embetsmän inhemtad *till protokoll anförda råd*, för hvilka de blifva ansvarige, *fatte Konungen i deras närvaro beslutna*".

Visserligen har således grundlagen så till vida stadgat andra former för behandlingen af de ministeriella målen, att den undantagit dem från föredragning och afgörande i det samlade statsrådet, men den har icke därför velat, i strid med de hufvudprinciper på hvilka vår statsförfattning är byggd, åt dessa måls föredragande, ministern för utrikes ärendena, tillerkänna någon större magt än åt de öfrige Konungens rådgifvare, som tillika äro departementschefer. För våra grundlagar är s. k. ministerstyrelse absolut okänd. Det fins i dem icke en enda paragraf, icke ett enda ord, som motsäger de grundsatser, hvilka konstitutionsutskottet år 1809 uttalade i sitt memorial n:o 1.

"*Magten att styra* tillkommer, efter utskottets förslag, *odelad Konungen.*"

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

“Konungens statsråd utgör icke en i hans styrelse deltagande corps“.

Enligt regeringsformens § 38 kunna väl “föreskrifter och erinringar om verkställighet af utfärdade beslut af departementschefer *omedelbartigen* till vederbörande *expedieras*“, men, såsom sammanhanget med det föregående utvisar, kunna ej ens dessa föreskrifter om verkställighet af Kongl. Maj:ts befallningar af departementschef *beslutas* utan blott *expedieras*, utan iakttagande af de former, som i paragrafens första rader äro föreskrifna för besluten i sjelfva saken.

Grundlagen gör således statsrådets ledamöter till *rådgifvare*, gifver dem icke *någon* beslutande magt; och detta gäller likaväl om chefen för utrikesdepartementet, som för hans kolleger.

Emellertid framgår alldeles otvetydigt af den åberopade artikeln i Posttidningen, att det är icke Kongl. Maj:t utan en hittills okänd styrande myndighet, kallad “utrikesdepartementet“, som *fattat beslut på svenska statens vägnar* i den internationella fråga, hvilken fått en för svenska intressen lika kränkande, som för svenska statens värdighet förödmjukande utgång. Enligt nämnda artikel har nemligen “utrikesdepartementet“ till pröfning företagit och “utrikesdepartementet“ har jakande besvarat den hufvudfrågan, huru vida den ifrågasatta och sedermera införda nya spritskatten i Spanien är förenlig med den bestående handelstraktaten mellan nämnda land och Sverige. Det är således icke Kongl. Maj:t, som pröfvat och på svenska statens vägnar fattat ett beslut i denna sak, utan en af Konungens rådgifvare, herr ministern för utrikes ärendena, eller — för att begagna Posttidningens underliga uttryck — “utrikesdepartementet“.

Rigtigheten af denna framställning i den officiella tidningen vinner stöd af följande i Nya Dagligt Allehanda för den 3 september 1888 meddelade upplysning.

“Ministären * har alldeles icke haft med saken att göra, förr än Kongl. Maj:t, *sedan utrikesministern och herr Grip i Madrid trasslat bort alltsammans*, begärde få frågan hänskjuten till en skiljedomstol, på hvilken rättmätiga framställning regeringen fick ett svar, som är oerhördt kränkande.“

Yrkandet om skiljedom framställdes, enligt artikeln i Posttidningen, ej förr än *den 29 juni*, det är *fyra och en half månader* efter det att ministern för utrikes ärendena erhöll underrättelse om det traktatsvidriga beskattningsförslaget. Under så lång tid har följaktligen, derest meddelandena i Posttidningen och Nya Dagligt Allehanda äro korrekta, ministern för utrikes ärendena icke blott undanhållit Konungen och den ministeriella konseljen, hvaraf statsministern är sjelfskrifven ledamot enligt § 11 regeringsformen, detta ärende och dertill hörande dokument, utan ock på rikets vägnar fattat beslut i hufvudsaken, hvilka varit ödesdigra och ledt till en katastrof — en ekonomisk katastrof för en svensk industri, en politisk katastrof för svenska statens anseende.

* Tidningen menar antagligen, att icke den *ministeriella konseljen* och ännu mindre *ministären*, således i alla händelser icke *Kongl. Maj:t*, haft att göra o. s. v.

Icke nöjd med den mera anspråkslösa, men under en lojal, nitisk och skicklig utöfning både hedrande och viktiga rôlen af Konungens främste rådgjfvare i ministeriella mål, har ministern för utrikes ärendena upphäft sig till den i vårt statsskick okända, mot våra grundlagars anda och otvetydiga bud stridande rôlen af *styrande* minister. I stället att till föredragning bereda, anmäla och föredraga inför Konungen, i närvaro af statsministern och en annan statsrådets ledamot, den så oföväntadt sex månader efter beslutet om förlängning af traktaten uppkomna frågan om en sådan tolkning deraf, att, om någon år 1887 kunnat förutse en sådan fråga, den utsigten säkerligen skulle hafva föranlett Riksdagens afslag å propositionen om förlängning, har utrikesministern tilltrott sig att, bakom konungens och den ministeriella konseljens rygg allena handlägga frågan, intill dess det blef för sent att undanröjda den skam och skada, som "utrikesdepartementet" själfrådigt och lättfärdigt åsamkat landet.

När jag påkallar konstitutionsutskottets uppmärksamhet på dessa förhållanden, tillåter jag mig att anmärka, att den tillgång konstitutionsutskottet enligt § 105 regeringsformen eger till "ministeriella protokoll" naturligtvis blifver temligen betydelselös, om icke jemte dessa meddelas *hela* den diplomatiska korrespondensen utan undantag för *några*, vare sig för utrikesministern eller svensk-norske ministern i Madrid ömtåliga, telegrafiska eller andra dépêcher. *Jag gör denna erinran, dels därför att "protokoll" ju icke lära finnas för den tid, då utrikesministern undandrog ärendet grundlagsenlig behandling enligt § 11, dels därför att man talat om handlingar i detta mål, hvilka lära hafva hindrat vederbörande att fullfölja sin afsigt att göra Kongl. Maj:ts minister i Madrid till syndabock.* Och jag tillägger att *inga "ministeriella handlingar"* (tryckfrihetsförordningen § 2—4:o) äro någon *privategendom*, och att den embetsman begår ett brott i embetet, som tillegnar sig sådana eller fördöljer deras tillvaro genom uraktlåten registrering. Bland andra till ärendet hörande viktiga handlingar nämner jag särskildt kanslirådet Forssmans utlåtanden om den nya spanska spritbeskattningen, hvilka ej lära kunna undanhållas konstitutionsutskottet, om det än, i strid med tryckfrihetsförordningen, vägrats mig att utbekomma dem.

Härjemte och för det andra påkallar jag konstitutionsutskottets pröfning af utrikesministerns åtgärd att tillstyrka Kongl. Maj:t att hänskjuta icke den verkliga, mellan Sverige och Spanien uppkomna tvistefrågan, utan *denna fråga*, i en helt och hållet *förvanskad* form, till en *så kallad* skiljedom, hvilken hvarken egt rum i öfverensstämmelse med de i ofvan citerade konvention intagna föreskrifter, eller utgör ett utslag i *den sak*, om hvilken opartisk tredje mans dom borde fordras, och rörande hvilken Spanien, enligt konventionen, var otvetydigt förpligtigadt, men likväl förut hade vägrat att underkasta sig skiljedom.

För hvem som genomläser konventionens ofvan anförda bestämmelser om skiljedom, synes det mig fullkomligt onödigt att utveckla, att ärendets hänskjutande till portugisiske envoyén i Madrid icke är detsamma som, eller annorlunda än i dens ögon, som *vill* duperas, kan

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

ersätta en sådan skiljedomstol, som konventionen omtalar, och som enligt dess ordalydelse ovilkorligen skall bestå af mer än *en* ledamot. Bestämmelsens ordaförstånd medgifver ingen tvekan härom; men om någon håller före, att pluralis *ledamöterna* verkligen skulle kunna betydta detsamma som singularis *ledamöten*, så torde äfven hans tvekan försvinna vid en blick på tredje stycket i konventionens artikel 2, hvars ordalag sjunka ned till ett nonsens, om man skulle tänka sig att konventionen menat, att skiljedomstolen skulle kunna bestå af *en* man.

Innan jag lemnar frågan om formen för en åtgärd, genom hvilken det knappast torde lyckas att slå blå dunster ens i de mest klenrognes ögon, torde jag dock böra värdsammast fästa det höglofliga utskottets uppmärksamhet på följande frågor:

Har svenska regeringen för sin del föreslagit engelska regeringen till skiljedomare? Har lord Salisbury, såsom jag tror mig veta, gått in på Sveriges anmodan? Har svenska regeringen, när hon beslöt att öfverlemnna ärendet till afgörande af greve Casal Ribeiro, derom på förhand underrättat lord Salisbury, eller har "utrikesdepartementet" begått en ohöflighet af det slag, att den synes icke kunna förklaras såsom eu tanklöshet, utan måste antagas vara afsigtlig? Har regeringen underlåtit att begagna sig af lord Salisburys löfte, därför att Spanien icke ville acceptera England såsom skiljedomare? Och, om så är, hvarför har då icke utrikesministern tillstyrkt Kongl. Maj:t att förfara, *i enlighet med föreskrifter i andra stycket af konventionens artikel 2*, som säger, att, när parterna ej kunna enas om ledamöter i skiljedomstolen hvardera af dem skall nämna antingen en eller ock flere och lika många skiljomän, hvilka åter i sin ordning utse en tredje, som skall tjänstgöra då öfverensstämmelse ej kan ernås? Hvarför, med andra ord, har regeringen icke begagnat den utväg, hon hade, att i skiljedomstolen blifva representerad af England, hvilket Spanien ej kunnat hindra, hur ogera det än måste se det mäktiga England på Sveriges sida?

Detta om förberedelserna till den s. k. skiljedomen.

Hvad vidare angår den fråga, som underkastades en s. k. skiljedom, vill jag erinra om följande.

I Post- och Inrikes Tidningar för den 2 januari detta år meddelades, under rubriken *officielt*, dels att man hänskjutit den mellan Sveriges och Spaniens regeringar uppkomna "tvistefråga angående den nya spanska spritbeskattningens öfverensstämmande med stadgandena i den mellan de förenade rikena och Spanien den 15 mars 1883 afslutade handelstraktat till skiljedom", dels att skiljedomaren, "med godkännande af spanska regeringens påstående, att den spanska lagstiftningen angående särskild beskattning å sprit icke öfverskrede gränserna af en inre förvaltningsfråga, funnit det af Kongl. Maj:ts regering framställda yrkande, att nämnda beskattningsfråga fölle under tillämpningen af den omförmälda, mellan de Förenade rikena och Spanien afslutade handelstraktaten, icke kunna bifallas."

Af detta meddelande lär man icke mycket. Man inhemtar hvarken hvad de fördragsslutande parterna bestämt om "förhandlings-

sättet vid skiljedomstolen“, eller om de underlåtit att derom någon-
ting bestämma, eller hvad, derest så förhåller sig, “skiljedomstolen“
derom beslutit, “innan den inträdde i utöfning af sitt uppdrag“ (kon-
ventionens art. 2, tredje stycket). Ty dessa frågor besvaras icke med
de orden i Posttidningens officiella artikel, att “samtliga handlingar
i målet blifvit öfverlemnade“ till greve de Casal Ribeiro. Slutligen
upplyser artikeln icke heller, på hvad sätt, i hvilka ordalag, “de
fördragslutande parterna bestämdt angifvit de frågor, hvilka skulle
underställas skiljedom.“ I sistnämnda afseende är Posttidningens ar-
tikel icke blott mycket ofullständig, utan ock “bestämdt“ vilseledande
trots sitt tillkännagifna officiella ursprung.

Hvad är det, som kan blifva föremål för skiljedom? Derpå svar-
rar konventionens franska text: “de frågor som kunna komma att
uppstå rörande tolkningen och tillämpningen“ af traktaterna, eller
“beträffande följderna af en kränkning, hvilken som helst, af nämnda
traktater.“

Är den ena parten, när försök till öfverenskommelse befinnas
fruktlösa, berättigad att afslå andra partens yrkande om skiljedom?
Nej, konventionen stadgar uttryckligen, att under nämnda förutsättning
skiljedom *skall* ega rum rörande den uppkomna sakfrågan. Deremot
innebär konventionen icke, att skiljedom först må anlitas om den
prejudiciella fråga, huru vida skiljedom i sakfrågan, d. v. s. i uppkom-
men tvistefråga rörande tolkningen eller tillämpningen af eller rö-
rande följderna af en kränkning af traktaterna, må ega rum, eller icke.
Om jag får begagna ett uttryck ur vårt riksdagsspråk, så medgifver
konventionen icke ett förfarande, analogt med det som förljudes i
§ 60 riksdagsordningen, när den säger: “men ej må proposition göras,
om votering skall ega rum, eller någon omröstning derom tillåtas“.

Det är emellertid till en så kallad skiljedom af *detta* slag, som
“utrikesdepartementet“ låtit locka sig, dermed *afhändande svenska
staten dess otvetydiga rätt enligt konventionen att erhålla skiljedom i
sakfrågan* genom en annorlunda beskaffad skiljedomskommission (*com-
mission d'arbitrage*), än envoyén greve de Casal Ribeiros enmans-
domstol.

Men det är också detta, som Posttidningens officiella artikel sökt
att fördölja, i det dess ordalag tydligen går ut på att ingifva det med
hela ärendet mindre förtrogna publicum den föreställningen, att upp-
kommen fråga om tolkningen och tillämpningen o. s. v. af traktaten
blifvit understäld en skiljedomstol, sådan konventionen föreskrifver,
och att denna skiljedomstol gifvit Sverige orätt i dess yrkanden under
tvisten om traktatsbestämmelsernas rätta innebörd. Icke behöfde man
en skiljedom om de spanska statsmagternas lagstiftningsrätt, men
Sverige hade rätt att fordra den angående den verkligen föreliggande
frågan, hvarom Posttidningen den 31 augusti mycket riktigt yttrade,
att det “var klart, att en fråga förelåg just om traktatens tolkning“.
Jag frågar, men finner intet svar, hur det varit möjligt för herr mi-
nistern för utrikes ärendena att tillstyrka Kongl. Maj:t att godkänna
den af spanska regeringen föreslagna formulering af den fråga, som
skulle underställas skiljedom. Sverige behöfde icke underkasta sig

*Konstitu-
tionsutskot-
tets décharge-
betänkande.
(Forts.)*

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

denna formulering, som icke bort kunna missleda en utrikesminister, så habil den än såsom "ett försök" må erkännas vara. Ty konventionen säger, att "i hvarje fall skola dock de fördragslutande parterna *bestämdt angifva de frågor*, hvilka skola underställas skiljedom". Sverige egde således att underställa skiljedomstolen bland annat t. ex. en på följande sätt formulerad fråga:

"Har traktatens föreskrift (art. 9), enligt hvilken en i Sverige producerad, till Spanien införd vara ej må underkastas högre accis- eller konsumtionsafgifter än dem, som äro eller framdeles kunna warda pålagda dylika varor af spansk produktion, blifvit iakttagen under tillämpningen af den nya spanska spritlagstiftningen?"

Det är tillåtligt att med full visshet påstå på grund af förhållanden, som äro allmänt och äfven för utrikesdepartementet särdeles väl kända, att ingen hederlig man såsom skiljedomare skulle kunnat hafva förmå sig att annorlunda än med nej besvara en *sådan* fråga.

Hvarför framställdes ej denna med flera frågor om just sådant, som enligt konventionen är föremål för skiljedom? Hvarför accepterades i stället en fråga, hvarom ingen skiljedom behöfdes eller borde ega rum? Jag vet det ej, men det vet man nu, att på det sättet tillspillogafs sannolikt Sveriges rätt att få skiljedom i det, som tvisten rörde, som vidkom svenska intressen, *och att man derigenom afhändt sig utvägen till upprättelse för den kränkning, dessa intressen lidit.* Och mot denna passiva sida i "utrikesdepartementets" sjelfständiga, i strid med § 11 regeringsformen förda utrikespolitik, hvad visar aktiva sidan? *Förhoppningen att kunna vilseleda den svenska allmänheten genom en officiös förklaring, att svenska statens värdighet blifvit tillgodosedd och skyddad!*

Den "konvention", som innehåller bestämmelserna om skiljedom, har icke blifvit af Riksdagen godkänd. Må man ej af talet om skiljedom mellan stater, såsom ett medel att undvika vädjandet till vapenmagt, låta sig förledas till den tron, att *hvarje slags aftal* mellan tvenne stater om skiljedom vid uppkommande tvister är, såsom sådant, en prisvärd åtgärd. De internationella förbindelserna hafva i vår tid blifvit så omfattande, de ämnen, hvarom traktaternas konventioner mellan olika stater ingås, äro så mångfaldiga, kunna vara så ömtåliga, i så afgörande grad inverka på representationens rättigheter, på enskildes rätt och intressen, att skiljedomsförfarande icke bör stadgas, utan att representationen dertill gifvit sitt samtycke *efter pröfning af villkoren och formerna dertill.* Den nu ifrågavarande konventionen om skiljedom står i så nära förbindelse med de traktater, till hvilka den hänför sig, att den, icke mindre än dessa, bort, för att blifva gällande, underställas Riksdagens godkännande. Men sedan emellertid Kongl. Maj:t lätit utan Riksdagens hörande afsluta denna konvention, sedan den således blifvit en del af Sveriges offentliga rätt i förhållande till främmande magt, hvar hemtar Kongl. Maj:t befogenhet att, medan konventionen oförändrad är i kraft, gå in på en skiljedom, som icke gälde *den* sak, hvarom konventionen föreskrifver att skiljedom skall ega rum, och att anordna den i *andra* än de af konventionen föreskrifna former? Om *svenske undersåtars rätt, om deras väl och ve*

skola göras beroende af en skiljedom, hvarom stadgas i en utan Riksdagens medverkan afslutad konvention, så borde man väl åtminstone få förvänta, att denna i svensk författningssamling offentliggjord, till vår offentliga rätt hörande urkund blefve, så länge den ej förändrats, tillämpad såsom den lyder i den offentliga lagsamling, der svenske undersåtar hittills trott sig ega att hemta tillförlitliga upplysningar om på deras rättigheter inverkan lag- och traktatsbestämmelser.

Om spanska regeringen, trots konventionens klara ord, trots samtidens berömdaste rättslärdes enhälliga mening, trots det lika enhälliga ogillande af den europeiska opinionen *utom Tyskland*, som hon hade att motse, likväl skulle hafva vägrat att ingå på skiljedom i sjelfva den hufvudfråga, hvarom allena skiljedom enligt konventionen borde ega rum, hvad hade då följden blifvit? Ingen annan än den, att det hade blifvit kunnigt för världen, hur denna regering betraktar och behandlar internationella aftal och förpligtelser, och att Sverige — om man bortser från det oskickliga sätt, hvarpå förhandlingarna förts — icke till det faktiska nederlaget hade fått lägga äfven ett aldeles själföfvalladt, moraliskt nederlag. Från detta resultat, som skulle varit för spanska regeringen tillräckligt obehagligt, för att sannolikt bringa henne till eftergifter, har hon blifvit *räddad af svenska regeringen*, när denna gick in på en s. k. skiljedom, hvars utgång var *på förhand afgjord* och som icke hade något annat ändamål än att inför svenska allmänheten under ett falskt sken och under ordet "skiljedom" maskera kränkningen af traktaten, förvrängningen af konventionen och den hänsynslösa uppoffringen af en svensk industri, af svensk egendom till millioners värde och af en talrik arbetareskaras nödortfoga utkomst.

Jag säger: hänsynslös uppoffring. Dock vet jag att de finnas, som hålla före, att derigenom stora fördelar blifvit köpta.

I första rummet den, att *Tysklands spritindustri blifvit qvitt en medtjäflare, som den ej var vuxen*. Nu veta vi — Sverige har fått lära det på min och andras bekostnad — hvad de ord betydde, som Kongl. Maj:ts minister i Madrid skref till utrikesdepartementet i slutet af 1885 (se kongl. prop. nr 18 år 1887, sid. 5), att det fans någon anledning att befara "en möjligen ovälvillig eller *från annat håll af konkurrenshänsyn påverkad* tolkning af traktaten". Vi hafva fått lära detta genom utrikesdepartementets medverkan.

I andra rummet nämner man den fördelen, att genom Carlshamns spritförädlingsaktiebolags undergång hindret för den af 1888 års riksdag beslutade tackjernstull antages hafva försvunnit. När Post- och Inrikes tidningar den 20 juni 1888 tillkännagaf, att den af Riksdagen beslutade tullsats å tackjern ej blifvit "upptagen" i den af Kongl. Maj:t utfärdade tulltaxan, meddelade en annan tidning — märk väl, en protektionist-tidning, och märk väl utan något ogillande — att Carlshamns spritförädlingsaktiebolags lagliga rätt skulle användas såsom bytesmedel, för att erhålla Spaniens medgifvande af Sveriges rätt att åsätta tackjernstull — en rätt, som enligt utrikesministerns förklaring under debatten om traktatens förlängande var fullkomligt otvetydig.

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitu-
tionsutskot-
tets décharge-
betänkande.
(Forts.)

Jag går nu slutligen och för det tredje att lemna en öfersigt af förloppet af den fråga om Spaniens traktatsvidriga spritbeskattning, som i "utrikesdepartementets" händer ledt till den utgång, som i sina hufvuddrag lär vara allmänt känd och hvilken jag här ofvan betecknat såsom en ekonomisk och politisk katastrof.

De nu till ett så ynkligt slut bragta underhandlingarna med Spanien hafva rört dels den s. k. efterskatten å de vid lagens trädande i kraft befintliga förråden, dels skatten å sådan sprit, som framdeles komme att till Spanien exporteras. Härvid har den förra eller efterskatten varit af långt öfvervägande betydelse för Carlshamns-bolaget, i det beslagtagningen af dess stora Spanska spritlager vållat så väl bolaget som dess engelska förläggare kolossala förluster och bragt bolaget till ruin.

Det är ock hufvudsakligen å det sätt, hvarå bolagets och dess förlagsgifvares intressen i fråga om *efterskatten* blifvit tillgodosedda, som jag i efterföljande redogörelse vill påkalla Riksdagens uppmärksamhet.

Vid framläggandet för Cortes af lagförslaget om spritbeskattning, hade Carlshamns-bolaget i Spanien å olika håll lagrad sprit till myckenhet af närmare 16,000 fat om 630 liter å cirka 96 $\frac{1}{10}$. Allt sedan bolaget den 29 februari erhöll kännedom om lagförslagets framläggande, och intill dess ny skeppning i augusti, d. v. s. långt efter lagens promulgation, började, exporterade bolaget allenast tvenne laster sprit till Spanien. Under tiden från lagförslagets framläggande till lagens promulgation i slutet af juni nedbragte bolaget, oaktadt de återköp af en del levereranskontrakt, som af särskilda anledningar egde rum i maj, sitt spanska förråd till omkring hälften, eller 8,805 fat, till hvilken kvantitet bolagets lager vid dess sedermera i och för efterskatten verkställda uppmätning befans uppgå.

Denna kvantitet, som hade exporterats *före lagförslagets framläggande för Cortes och förtullats före lagens antagande*, låg i bolagets magasin öppet tillgängligt för de spanska skattemyndigheterna.

Under de månader lagförslaget låg under behandling hos Cortes hade Tyskland till Spanien exporterat en spritkvantitet, som, icke obetydligt öfverstigande den tyska spritexporten till Spanien samma tid år 1887, uppgick till den kolossala kvantiteten af omkring 42,000 fat. Då ojemförligt största delen af denna sprit sålts oförtullad, var efterskattens likaväl som den förutvarande tullens erläggande för den tyska spriten en sak, som uteslutande angick de spanska afnämarna. Men denna sprit hölls af desse senare ingalunda åtkomlig för efterskatten. Den hade, vid den nya lagens trädande i kraft, länge sedan till allra största delen blifvit vare sig undangömd, eller färgad, eller blandad i viner. Än mindre tillgänglig för efterskatten var den i Spanien tillverkade spriten, spridd uti smärre förråd, öfver hvilka skattemyndigheterna saknade all kontroll.

Vid sådant förhållande var det lätt att inse, att, om efterskatten skulle uttagas för Carlshamns-bolagets förråd, dessa skulle blifva så godt som ensamma underkastade efterskatten. Men utom den uppenbara orättvisa och traktatskränkning, som detta syntes innebära, var

det ock påtagligt, att den omständighet, att bolagets konkurrenter antagligen skulle komma att undgå efterskatten, skulle för Carlshamnsbolaget verka synnerligen menligt. Oafsedt att den nya skatten i och för sig var så hög, att på grund af skatten en prishöjning af varan, närmelsevis motsvarande skattens belopp, omöjlig var att vänta, måste hvarje utsigt till någon som helst väsentligare prisstegring bortfalla, i det den tyska och den inhemska spritmängden, ehuru oåtkomlig för statskassan, icke desto mindre var fullt tillgänglig för dess användning till afsedda syftemål, hvarigenom den för lång tid fylde Spaniens spritbehof. *Bolaget kunde alltså ingalunda räkna på någon prisstegring, som skulle kunnat hålla bolaget skadeslöst för efterskatten.*

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Dessa förhållanden framstodo allt ifrån början för bolaget såsom uppenbara och manade bolaget att med all ifver söka afvärja efterskatten, en sträfvan desto naturligare, som denna dels föreföll i sig både rätts- och traktatsvidrig, dels var så hög, att den uppslukade varuvärdet och sålunda nödvändigtvis måste föranleda bolagets ruin.

I betraktande häraf och då bolaget så väl från början för utrikesministern och ministern Grip som sedermera i sina skrifter till Konungen flere gånger framhållit de faror, som sålunda hotade så väl bolaget som den engelska bankfirma, som lemnat bolaget förlag mot säkerhet af dess spanska spritlager, förefaller det desto egendomligare, att bolagets intressen af alla vederbörande behandlats med så påtaglig likgiltighet, för att icke säga afvoghet, och detta oaktadt det från början var uppenbart, att efterskatten innefattade traktatskränkning, ja i och för sig, äfven oberoende af hvarje traktat, var rättsvidrig. Bolaget fann ock till en början med tillfredsställelse, att vederbörande syntes med insigt om sakens vigt och rätta beskaffenhet taga densamma om hand. Redan i den skrifvelse af 17 februari, hvori ministern Grip notificerade utrikesdepartementet om det nya lagförslaget, framhölls, *huruledes den nya skatten innebar ett kringgående af traktaten.* Det var ock alldeles påtagligt, att en skatt, som skulle utkrävas för en vara vid dess införsel i det främmande landet utan all hänsyn till varans framtida användning, alldeles icke var till sin natur hänförlig till hvad som i dagligt tal, i den finansrättsliga terminologien och i den svensk-spanska traktatens nionde artikel benämnas "konsumtionsafgifter". Och någon *retroaktiv* beskattningsrätt var ingenstädes i traktaten förbehållen och fans följaktligen icke. Ministern Grip hemställde också redan den 25 februari om bemyndigande att hos spanska regeringen göra framställning om att någon s. k. efterskatt icke måtte utkrävas för de i Spanien redan befintliga förråden, hvilket bemyndigande genast lemnades, och bolagets verkställande direktör under rättades i skrifvelse från t. f. kabinetssekreteraren af den 2 mars, *"att ministern i Madrid erhållit instruktioner att söka under hand utverka att, derest den nya skatten på sprit antages i Spanien, densamma icke måtte drabba den redan dessförinnan införda och vederbörligen förtullade varan."*

Omedelbart härefter inträffade emellertid något omslag i vederbörandes uppfattning. Ministern Grips berörda instruktion blef icke

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

fullgjord. Ehuru, enligt hvad nyss nämnts, vederbörande redan då hade alldeles klart för sig, att fullgiltiga *rättsliga* grunder förefunnos för en reklamation särskildt mot efterskatten, gjordes alls ingen formelig reklamation deremot, utan man inskränkte sig till "en vädjan till den spanska regeringens goda vilja och billighetskänsla." Det är uppenbart, att på en svagare grund kunde vår diplomati omöjligen hafva ställt sig. Den gaf härigenom allt ifrån början ett erkännande, att Spanien hade *rätt* att i ifrågavarande afseende förfara så som lagförslaget antydde, och att bolagets anspråk på befrielse från efterskatten *saknade rättsligt stöd*. Derest man i stället ställt sig på rättens grundval, hade frågans utveckling utan tvifvel blifvit en helt annan. Nu blef bolaget genom utrikesdepartementets sjelfrådig tolkning af traktaten och magtfullkomliga domslut öfver bolagets rättigheter fränkändt allt det stöd, som traktat och internationel rätt erbjödo.

Men härtill kommer, att omförmälda "vädjan till spanska regeringens goda vilja och billighetskänsla" påtagligen varit af en mycket egendomlig och ofullständig beskaffenhet.

Ännu den 1 augusti förklarade den spanske finansministern, att ministern Grip aldrig protesterat mot den nya skattens erläggande för bolagets i Spanien befintliga förråd, utan allenast anhållit om lättnader i betalningsvilkoren, ett meddelande, som står i full öfverensstämmelse med ett yttrande af samme spanske minister den 15 juni, äfvensom att finansministern redan beviljat allt hvad ministern Grip derutinnan af honom äskat och följaktligen icke ville göra några vidare eftergifter. Åtminstone spanske *finansministern* synes alltså — oaktadt Posttidningen förklarar, att ministern Grip i ämnet haft förhandlingar äfven med denne — icke hafva mottagit ens någon billighetsvädjan om bolagets befrielse från efterskatten. Hvad spanske *utrikesministern* beträffar, är det icke heller utredt, att någon dylik framställning hos honom skett förr än den 24 maj, då enligt Posttidningen ministern Grip skall hafva tillstått denne en officiel note, gående ut på skattefrihet åtminstone för all sprit, som afskeppats från Sverige före lagförslagets framläggande, men af denna note synes spanske finansministern icke fått se en skymt.

Att icke heller *meningen* var, att ministern Grips första instruktion skulle fullgöras, framgår deraf, att den 11 maj till honom afgingo förnyade instruktioner, hvarigenom han anbefaldes att allenast påyrka, "dels att en rimlig tid, helst tre månader, minst en månad, efter lagens antagande måtte beviljas, innan densamma, hvad den s. k. efterskatten anginge, trädde i kraft, dels att, i händelse den spanske kontraktsrättens bestämmelser om köparens skyldighet att betala den nya skatten ej syntes fullt tryggande, frihet från efterskatt då måtte medgifvas för all i Spanien lagrad svensk sprit, som blifvit försäld att till visst fast pris levereras i Spanien på grund af kontrakt, hvilka bevisligen ingåtts före lagförslagets framläggande och icke hunnit fullgöras före lagens trädaude i kraft".

För att fatta senare delen af denna instruktion, bör erinras att, enligt Posttidningens meddelande, ministern Grip vid muntliga underhandlingar i ämnet framhållit, att bolaget försålt en del af sitt

lager till fast kontraherade pris och på leveranser att fullgöras efter så lång tid, att skattelagen måste förutsättas redan dessförinnan hafva trädt i kraft, men att man från spansk sida förklarade sig icke kunna fästa någon vigt härvid, emedan den spanska kontraktsrätten förpligtigade köparen att vidkännas den nya skatten.

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

I betraktande af den uppfattning i sistberörda afseende, som spanska regeringen sålunda sökte göra gällande, och hvilken minister Grip, vid samtal med bolagets verkställande direktör, visat sig dela, var det alldeles påtagligt, att ministern Grip och spanska regeringen skulle enas om, att spanska kontraktsrätten i ifrågavarande hänseende verkliga vore betryggande, och att sålunda den i senare delen af instruktionen af den 11 maj omförmälda framställning skulle kommit att helt och hållet *förfalla*. Men som bolagets verkställande direktör å sin sida vid samråd med spanske jurister fått försäkran om, att spanska kontraktsrätten *icke* förpligtade köparen att gälda skatten, hvarom dock minister Grip icke stod att öfvertyga, måste bolaget följaktligen befara att likafullt få betala efterskatten äfven för den på leverans sålda delen af lagret. Och om bolagets befrielse från efterskatten för den osålda delen talades alls icke i instruktionen af den 11 maj.

Vederbörande lära, enligt Posttidningen, hafva resonnerat som så, att denna del borde hafva hunnit realiseras under den begärda anståndstiden. Men det var dock alldeles påtagligt, helst i betraktande af den kolossala import af tysk sprit, som under tiden egt rum till Spanien, att det icke kunde låta sig göra att utan högst betydande förluster realisera så stora spritmängder under den anståndstid, utrikesdepartementet ifrågasatte att bereda bolaget.

Det var sålunda uppenbart, att denna instruktion var liktydig med det mest fullständiga tillspillogifvande af bolagets rätt och intressen.

Och huru var denna egendomliga instruktion förenlig med det löfte, bolaget den 2 mars bekommit, att ministern Grip skulle söka utverka, att efterskatten alls icke måtte drabba den före lagens antagande införda och vederbörligen förtullade varan.

Posttidningen har sökt förklara detta så, som skulle instruktionen af den 11 maj blifvit föranledd af och stå i öfverensstämmelse med hvad bolagets verkställande direktör skulle yrkat i skrivelser till utrikesdepartementet af den 8 och 9 maj. Men bolagets ifrågavarande yrkanden framställdes allenast *under förutsättning*, att det skulle befinnas omöjligt att, i enlighet med den instruktion ministern Grip redan erhållit, utverka bolagets fritagande från hela efterskatten, hvilket bolagets verkställande direktör emellertid fortfarande lika bestämdt som förut påyrkade. Detta säges alldeles uttryckligt i brevet af den 8 maj, der, efter det bolagets verkställande direktör på det kraftigaste utvecklade den af honom hela tiden konsekvent förfäktade åsigten om efterskattens traktatsvidrighet, det heter: "Skulle emot förmodan den spanska regeringen trots svenska ministerns framställning — hvarmed åsyftas den framställning om bolagets fullständiga befrielse från efterskatten, som i brevets föregående del i öfverensstämmelse med ministern Grips tidigare instruktion påyrkats — vilja sanktionera efterskatten

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

som träffade våra spritlager i Spanien, ehuru intet land på jorden uttagit en sådan efterskatt, så vågar jag hemställa om Eders Excellens icke skulle vilja godhetsfullt i sådant fall påyrka, att efterskatten icke pålägges utländsk redan förtullad sprit förr än efter tre månader från den nya lagens trädande i kraft.“ etc.

Och äfven i brevet af påföljande dag afses detsamma, då det der heter: “Jag tackar under alla förhållanden för dagslöftet att ministern får vidhålla förut gifna ordres“, ett yttrande, som ock gifver vid handen, att utrikesministern så långt ifrån uppfattat bolagets verkställande direktörs ifrågavarande framställningar såsom innebärande något afstående från de större fördelar, till hvilkas vinnande bolaget ansett sig ega traktatsenlig rätt, att utrikesministern tvärt om vid samtal sistberörde dag hade bekräftat *sitt tidigare löfte* att låta ministern Grip söka utverka bolagets fritagande från efterskatten.

Huruledes utrikesdepartementet af nämnda bref kunde taga sig anledning att utan bolagets medgifvande helt och hållet uppgifva hvarje tanke på att realisera det sålunda tidigare gifna löftet, till hvilket bolaget likaväl som dess förläggare emellertid satt sin tillit, är fullständigt obegripligt. Men utrikesdepartementet tillmötesgick icke ens de framställningar, bolaget i samma bref *alternativt* gjort. Bolaget begärde, allt under omförmälda förutsättning, i brevet af den 8 maj tre månaders anståndstid, samt i brevet af den 9 maj fullständig skattefrihet för all sprit, som aflastats före lagförslagets framläggande, hvilket sistnämnda yrkande framkallades af en emellertid ingången underrättelse, att spanske finansministern icke skulle vara ohägad för ett sådant medgifvande. Den modifierade instruktionen af den 11 maj gick deremot ut allenast på “helst tre, minst en månads“ anståndstid och icke på annan skattefrihet, än att under en viss — enligt hvad ofvan visats icke antaglig — förutsättning, frihet från efterskatt måtte medgifvas för en viss del af lagren. Och denna egendomliga instruktion utfärdades, oaktadt lagförslaget genom vissa af deputeradekammarens utskott deri föreslagna förändringar blifvit för bolaget än ogynnsammare än i sitt ursprungliga skick.

Det lärer sålunda icke kunna väcka förundran, att bolagets verkställande direktör alldeles icke fann sig tillfredställd af den förnyade, mot det enligt brevet af den 2 mars lemnade löftet stridande instruktionen — hvilken i och för sig visar med hvilken godtycklighet man ansåg sig kunna handskas med bolagets rättigheter — utan, såsom Posttidningen upplyser, dels personligen hos ministern Grip, dels genom bref till utrikesdepartementet på det enträgnaste anhöll, att framställningen *icke* måtte göras i den form, denna instruktion innehöll, hvarigenom bolagets intressen skulle gått *räddningslöst förlorade*, men i stället, *fortfarande under förutsättning* att icke instruktionen af den 2 mars kunde *fullständigt* genomföras, hemstälde, att befrielse från skatten måtte begäras åtminstone för all sprit, som afskeppats från Sverige före lagförslagets framläggande. Enligt Posttidningen utbad sig därför ministern Grip tillstånd att göra framställningen i sistnämnda form, och sedan tillstånd dertill per telegraf lemnats af utrikes-

departementet, verkställdes detta genom en officiel note från ministern Grip till spanske *utrikesministern* af den 24 maj.

På denna note, om hvilken såsom ofvan nämnts, åtminstone spanska *finansministern* förmålt sig icke hafva någon kännedom, lemnades, enligt Posttidningen, i slutet af juni ett svar, enligt hvilken framställningen formligen afböjdes.

Emellertid hade den nya lagen den 18 maj voterats af deputeradekammaren och derpå öfvergått till behandling af senaten.

Bolaget, som icke erfor något som helst resultat af de inledda underhandlingarna, utan fast hellre dag för dag försporde egendomliga uttalanden af ministern Grip, gående ut på att bolagets yrkanden saknade allt rättsligt stöd, hade till följd häraf blifvit allt mera öfvertygad, att dess sak vore tillspillogifven, så framt icke *bolaget* *sjelft* kunde förebringa en utredning af fullt opartiska och kompetenta personer, utvisande att bolaget icke behöfde begära några billighetseftergifter, utan egde rättsligt kraf på frihet från efterskatten. Bolaget vände sig först till en af spaniens förnämste rättslärde, för detta ministern *L. F. Silvela*, hvilken i skriftligt utlåtande förklarade, att efterskatt för bolagets lager icke lagligen kunde utkrävas. Häri instämde sedan i särskilda utlåtanden professorerna *E. Alglave* och *L. Renault* i Paris samt Attorney General Lord *Webster* i London, hvilka enstämmigt förklarade sig hysa tvifvelsmål, huru vida den nya spanska spritskatten öfver hufvud vore förenlig med svensk-spanska traktaten, men äfven för sådant fall funno hvarken ur traktatens eller, oberoende af denna, ur allmänna rättsreglers synpunkt rimligt, att en retroaktiv skatt skulle kunna läggas *på en utländsk vara, som redan passerat gränsen med behörig förtullning*, allra miust på en vara, som blifvit expedierad redan innan afsändarne erhållit kännedom om det nya skattelagförslaget; och att här icke var fråga om allenast en teori, utan fast hellre om en allmänt erkänd, internationel rättsregel, framgick till fullo af de redogörelser för olika länders tillvägagående i dylika fall, som lemnats i de återopade utlåtandena. De af bolaget sålunda rådfrågade auktoriteterna förklarade äfven, att, som en internationel traktat *ej kunde ensidigt af endera parten brytas, densamma stode öfver inhemsk lag*; samt att enär Spanien ej egde laglig rätt att på grund af traktaten pålägga sådan retroaktiv skatt, hvarom fråga var, men vid det förhållande att traktaten vore *mellan regeringarna* afslutad, *bolaget* *sjelft* icke kunde göra sin rätt mot Spanien gällande, *det vore svenska regeringens pligt att värna bolagets ifrågavarande rättigheter*.

Ministern Grip, för hvilken de flesta af utlåtandena då presenterades, och hvilken, synes det, väl bort vara tacksam för hvarje utredning af frågan, fränkande helt kategoriskt desamma allt värde under den kränkande tillvitelsen, att de vore af bolaget — köpta, en skymf, hvilken rigtades mot personer, vilkas råd andra staters regeringar plägat inhemta i förekommande rättsfall. Huru vida utlåtandena blifvit ens till spanska regeringen aflemnade, är bolaget fullständigt obekant.

Bolaget beslöt nu omsider att utbedja sig svenska regeringens mellankomst och ingaf den 13 juni till Konungen en skrift i ämnet,

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.

(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

dagtecknad den 12 juni. I denna skrift anhöll bolaget, efter en utförlig redogörelse för frågans ställning, "att Kongl. Maj:t täcktes ej mindre tillse, huru vida den i Spanien under benämning konsumtionsskatt då ifrågasatta tilläggstullen å sprit vore, i och för sig och sådan den i förslaget omförmäldes, förenlig med gällande traktat mellan Sverige och Spanien, samt, derest så finnes icke vara förhållandet, vidtagna åtgärder för skyddande af bolagets rätt i förevarande fall, som finnes erforderliga, än äfven särskildt beträffande den förslagna efterskatten hos de spanska statsmagterna utverka sådan ändring i det föreliggande lagförslaget, att svensk sprit, som afgått från lastningsorten, innan lagförslaget der blef känt, och hvilken till Spanien inkommit och der förtullats före lagens antagande, måtte varda från efterskatten helt och hållet befriad."

Svenska regeringen, som emellertid fäst uppmärksamhet å vissa i senaten vidtagna ändringar i lagtexten, beträffande den *framtida* skatten, hvarigenom traktaten syntes trädas för nära, hade den 12 juni beordrat ministern Grip att derutinnan afgifva protest, och aflät den 20 juni en utförligare depesch i ämnet, hvilken den 25 juni delgafs spanska regeringen. Men denna depesch rörde, likasom ordern af den 12 juni, allenast den *framtida* skatten, men *alls icke efterskatten*.

Emellertid antogs lagförslaget af senaten utan att der, lika litet som i deputeradekammaren, den ringaste häntydning förekommit på att det skulle rönt något motstånd från svensk sida. Och den 28 juni promulgerades lagen i oförändradt skick.

Svenska regeringen protesterade häremot och yrkade skiljedomstol, ett yrkande, som dock likaledes afsåg allenast den *framtida* skatten.

Att, sedan spanska regeringen emellertid afböjt ministern Grips framställning af den 24 maj beträffande *efterskatten*, någon förnyad framställning rörande denna skulle, vare sig på rättslig grund eller på billighetsgrund, hafva under de närmast följande månaderna skett, har icke ens uppgifvits. Först i den förnyade framställning om skiljedomstol, som, efter det spanska regeringen den 6 augusti afslagit svenska regeringens första begäran derom, från svensk sida gjordes, synes frågan om efterskatten, på sätt längre fram förmåles, hafva återupptagits, denna gång på rättslig grund.

Allt hvad bolaget i sin skrift af den 12 juni anført och yrkat rörande efterskatten lemnades alltså af svenska regeringen utan afseende. Bolagets spanska spritlager tillspillogäfvos utan vidare af svenska regeringen.

Detta den svenska regeringens tillvägagående står visserligen i full harmoni med den ställning till frågan om efterskatten, som, enligt hvad ofvan visats, utrikesministern och ministern Grip, omedelbart efter det i början af mars bolaget erhållit besked om den instruktion, den sistnämnde bekommit, att söka utverka bolagets befrielse från samma skatt, *med frångående af det sålunda lemnade löftet*, intogo. Så länge det på papperet stod skrifvet, att efterskatten skulle drabba den inhemska och den utländska varan lika, så länge syntes desse allt vara godt och väl. Hvad bolaget åberopade till stöd för sin åsigt, att efterskatten *under alla förhållanden* var traktats- och rätts-

vidrig, vann intet gehör. Men äfven om vederbörande icke kunde derom öfvertygas, hade emellertid särskilda förhållanden tillkommit, som icke desto mindre åtminstone *dåmera* hade bort motivera en *rättslig* protest äfven mot efterskatten. Äfven om man ville åt den *framtida* skatten tillerkänna namnet och karakteren af *konsumtionsafgift*, var det dock icke gerna möjligt att såsom en dylik betrakta *efterskatten*, sådan som den i det definitiva lagförslaget omtalades. Denna skatt skulle nemligen utgå *utan all hänsyn till* de befintliga *förrådens förbrukning eller ens afyttring*. Om ock en svag tendens dertill spårades i bestämmelsen, att efterskatten, derest säkerhet för densamma ställdes, icke behöfde på en gång erläggas, utan finge betalas i fyra terminer under ett års tid, så innebar detta i allt fall allenast ett *anstånd* med en sådan ovilkorlig påbjuden skatt, hvilken å ena sidan skulle till sista öret uttagas, äfven om afsättningspriset icke ens uppginge till skattens belopp, ja till och med om bolaget under tiden ej vuune afsättning för en enda liter, och för hvilken till på köpet, så framt icke hela skatten genast erlades eller annan säkerhet ställdes, hela lagret skulle gälla såsom säkerhet, så att reexport — äfven om sådan vid det förhållande, att den spanska lagstiftningen icke medgaf restitution af den redan erlagda tullafgiften och i anseende till omöjligheten för bolaget att på annat håll afsätta spriten kunnat bereda bolaget någon fördel — icke skulle få ega rum, af ens någon del af lagret. Det var en så beskaffad beskattningsåtgärd, som bolaget tillät sig att beteckna såsom konfiskation af dess välfångna egendom, och mot hvilken bolaget skulle ansett sig lika berättigadt att protestera, äfven om ingen traktat med Spanien funnits. Ty sagda åtgärd var, såsom bolaget i sin första skrift till Konungen närmare utvecklade, fullkomligt stridande mot rätt och billighet och hittills utan exempel på det mellanfolkliga området, ett tillvägagående, hvars godkännande skulle i hög grad äfventyra hela den internationella samfärdselu.

I sistnämnda skrift hade ock bolaget åberopat ofvanberörda utlåtanden af framstående auktoriteter, hvilka enstämmigt yttrade sig i den af bolaget då likasom allt ifrån början förfaktade rigtning, hvarjeme bolaget strax efteråt bekom nya dylika af professorerna *F. von Holtendorff* i München och *L. von Stein* i Wien, likaledes till bolagets förmån.

Att Spanien icke skulle kunnat misstycka protest på de grunder, som redan då förlågo, utan fast hellre bort lemna densamma villigt öra, vågar bolaget desto hellre påstå, som Spanien sjelft, på sätt visas i ett af professorerna Algawes och Renaults i den föreliggande frågan afgifvet utlåtande (*kap. XII*), så nyligen som 1886 i Frankrike under liknande förhållanden gjort en dylik protest, så märklig, att den icke gerna kunnat vara okänd för vår diplomati. I den fransk-spanska handelstraktaten förekommer en artikel, ordagrant lika lydande med svensk-spanska handelstraktatens nionde artikel. I Frankrike föreslog finansministern nämnda år en bestämmelse rörande vinstyrkan, hvilken, både nominelt och reelt, i alla detaljer *absolut lika* skulle drabba de franska och de spanska vinerna. Icke desto mindre protesterade

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

spanska regeringen häremot på den grund, att bestämmelsen skulle ställa sig ofördelaktig för Spanien *derigenom*, att de slags viner, som deri afsågos, vore *sällsyntare i Frankrike än i Spanien*, och denna protest föranledde att förslaget återtog. *Så noga* ansåg spanska regeringen den gången, att en liknande traktatsbestämmelse borde efterleivas.

För öfrigt hade bolaget i sin första skrift till Konungen uppvisat så talande skäl för sitt antagande, att efterskatten *icke* skulle komma att drabba den inhemska varan *lika* med den svenska, i hvilket fall ju traktatskränkningen äfven i denna del var *oomtvistlig*, att Kongl. Maj:ts regering häraf åtminstone bort hemta anledning till en *vilkorlig* protest mot efterskatten, gående ut på att den icke finge affordras bolagets förråd, med mindre den verkligen lika tungt uttoges för de inhemska förråden. För en sådan protest hade regeringen stöd i justitiekanslersemetets den 18 juni afgifna utlåtande, der det beträffande efterskatten yttrades, att, så vida ej befrielse derifrån kunde på billighetsgrunder utverkas, protest syntes kunna framställas deremot, att samma skatt omedelbart vid lagens trädande i kraft pålades från Sverige importerad vara, med mindre sådana anstalter af de spanska myndigheterna redan då blifvit träffade, att motsvarande skatt vid samma tidpunkt verkligen komme att drabba jemväl hela den förefintliga spanska tillverkningen. Och i allt fall hade väl svenska regeringen, för den händelse bolagets rätt till fullständig befrielse från efterskatten verkligen skulle kunnat underkännas, *åtminstone* bort framhålla, att någon "konsumtionsafgift" icke finge uttagas för bolagets sprit, *så länge den förblef i dess magasin*, utan på sin höjd kunde å denna göras tillämplig i den mån spriten *lemnade förråden för att afyttras till konsumtion inom Spanien*, i afvaktan hvarå spanska regeringen endast egde vid förråden anställa erforderlig *kontroll*. Att icke sådant påpekades är desto märkligare, som icke ens de otillfredsställande medgifvanden i fråga om skattens erläggande i mån af konsumtion — dock inom begränsad tid — hvilka i *reglementet* förekomma, *då* ännu förelägo.

Bolaget vågar på det bestämdaste bestrida, att svenska regeringen egde befogenhet att sålunda afhända bolaget dess rättsliga och traktatsenliga anspråk på befrielse från efterskatten genom underlåtenhet att mot denna protestera vare sig på rättslig grund eller på billighetsgrund.

Skulle den uppfattning verkligen godkännas, att traktatsenligt grundade rättigheter kunna utan den intresserade industriidkarens medgifvande eller ens hörande bortskänkas *genom administrativt godtycke*, då bör i sanning en hvar taga sig till vara för att bygga affärsföretag på en så vansklig grundval.

Regeringen hade sig för öfrigt väl bekant, *att frågan om efterskatten åtminstone då var den för bolaget väsentliga*.

Denna fråga gälde bolagets vara eller icke vara. Den *framtida* skatten var visserligen egnad att i hög grad försvåra bolagets blifvande affärsverksamhet, men innebar icke nödvändigtvis någon allvarligare fara för dess bestånd, och i alla händelser var den för bolaget full-

ständigt likgiltig, så framt bolaget genom efterskatten bragtes till ruin. Kunde åtminstone ett *partiellt* tillmötesgående från Spaniens sida utverkas medelst *partiel* eftergift från Sveriges sida, skulle bolaget för sin del icke hafva yrkat på den *framtida* skattens strängt traktatsenliga tillämpning, så framt härigenom utan vidare frihet från efterskatten kunnat vinnas. All anledning förelåg alltså för svenska regeringen att *företrädesvis* sysselsätta sig med *denna senare*. Att *motsatsen* skedde, förefaller nästan som ett *hån*.

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

I betraktande af det sagda har bolaget endast kunnat uttänka *en* rimlig förklaringsgrund till att svenska regeringen efter mottagandet af bolagets första skrift och af den definitiva lagtexten kunde underlåta att omedelbart på *rättslig* grund protestera äfven mot *efterskatten*, den nemligen att, efter den ståndpunkt utrikesministern och ministern i Madrid i denna del emellertid intagit, och hvarigenom saken redan hunnit *fullständigt komprometteras*, en omkastning icke vidare syntes kunna med något hopp om framgång ega rum.

Så nedslående det än skulle för bolaget varit att erfara *detta*, är det emellertid uppenbart, att *visshet* härutinnan varit högeligen att föredraga framför det oförklarliga, som inträffade, att *bolaget då och allt framgent hölls i fullkomlig okunnighet om att sålunda redan före lagens promulgation i slutet af juni hela frågan om bolagets befrielse från efterskatten var från svenska regeringens sida fullständigt uppgifven, och så förblef ända till början af augusti*. Att så varit fallet, derom fick bolaget klart besked först genom Posttidningens artikel den 31 augusti. Bolaget, som under tiden hade all anledning att antaga, att allt hvad göras kunde för dess befrielse från efterskatten också gjordes, och som handlade derefter, blef alltså härutinnan fullständigt besviket.

Detta var så mycket egendomligare, som bolaget icke blott gång efter annan under ifrågavarande tid mottog försäkringar från utrikesdepartementet, att bolagets intressen på bästa sätt förfäktades, utan ock i anledning af en den 29 juni till Konungen ingifven skrift bekom officiellt svar, att "alla traktatsmessigt betingade åtgärder för att, så vidt sådant vore af Kongl. Maj:t beroende, skydda svenska undersåtars lagligen berättigade anspråk redan blifvit vidtagna."

Det fins blott *en* förklaringsgrund för det häpnadsväckande hemlighetsmakeri, som i oförmälda afseende försiggick. Vederbörande, som redan haft kännning af det allvar, med hvilket så godt som hela pressen ställt sig på bolagets sida, kunde icke vara blinda för, att ett tillkännagifvande, att svenska regeringen vägrade bolaget allt bistånd för efterskattens undgående, skulle från pressens sida mötas med ett allmänt ogillande. Att denna förklaring är den rigtiga, bekräftas af åtskilliga minister Grips antydningar. Då omsider en redogörelse för vederbörandes åtgöranden i frågan af allmänna opinionen med sällspord styrka påkallades, sökte Posttidningen gifva sin framställning i denna del en sådan form, att, utan den noggrannaste inblick i frågans alla detaljer, sjelfva innebörden af samma framställning skulle varit så godt som omöjlig att utleta. Det förhållande, att efterskatten sålunda af svenska regeringen under hela ifrågavarande tid lemnats opåtal, sökte

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

man nemligen i Posttidningens artikel maskera genom att i den del, som afhandlade underhandlingarna under berörda tid, icke skilja på efterskatten och den framtida skatten utan låtsas, som hade underhandlingarna rört båda. På detta sätt blef artikeln så vrängd, att man väl sällan eller aldrig i Sveriges officiella tidning skådat något liknande.

Det är uppenbart, att berörda hemlighetsmakeri måste i än högre grad förvärra bolagets ställning. Hade bolaget haft en aning om, att under omförmälda tid dess spritlager voro tillspillogifna, så hade bolagets och dess förlagsgifvares åtgöranden naturligen blifvit helt andra än nu, då båda förlitade sig på att vederbörande skulle skydda bolagets rätt.

Men utrikesdepartementet nöjde sig icke med att sålunda låta bero vid Spaniens afslag på de tidigare framställningarna rörande efterskatten och lemna bolaget åt sitt öde. De rigtade — under förespegling att de underhandlingar, som pågingo, men hvilka sedermera befunnos alls icke angå efterskatten, icke finge störas genom åtgärder eller ohörsamhet från bolagets sida — sina bemödanden på att förmå bolaget att godvilligt underkasta sig efterskatten och understödde positivt den spanska regeringen vid skattens utkräfvande.

Sålunda anbefaldes bolaget, som stält sina lager under svenska flaggans skydd, att låta nedhissa denna. Så förbjödos de svenske konsulerna att gå bolaget till handa för att skydda dess magasin. Och slutligen lät utrikesministern tillstålla bolaget en formlig anmodan att hos de spanska skattemyndigheterna anmäla sina lager.

Af skäl, som framhållits i bolagets skrifvelse till Konungen af den 20 september, åtlydde bolaget denna anmodan, hvilken ju enligt det officiella språkbruket var fullt liktydig med en formlig befallning, och anmälde sålunda lagren *under protest* mot efterskatten.

I afseende å nämnda anmodan, hvilken uppenbarligen innebar ett groft magtmissbruk på samma gång som ett ödesdigert missgrepp, har bolaget i sin sistberörda skrifvelse uppvisat:

att ministern Grips till stöd för nämnda anmodan åberopade telegram innehöll en oriktig uppgift af den allra betänkligaste beskaffenhet, i det der uppgafs, att i händelse af uraktlåten anmälan *hela* förråden skulle konfiskeras till *förmån för angifvaren*, under det i sjelfva verket åberopade reglementet innehöll, att, sedan af den konfiskerade varans värde *skatten guldits*, endast *återstoden* skulle tillfalla angifvaren, vid hvilket förhållande och då skatten var så hög, att den under dåvarande pristäthållanden *öfversteg* spritens förtullade varuvärde, stadgandet *blott skenbart* erbjöd angifvaren en fördel, i följd hvaraf, och ehuru utom bolagets nästan inga förråd anmälades, några angifvelser ej afhördes;

att nämnda origtiga uppgift mer än något annat föranledde, att ordern af bolaget, i strid mot dess förlagsgifvares instruktioner, åtlyddes;

att, derest ordern icke gifvits och bolaget förty icke anmält sina lager, bolaget i *intet fall* kunnat komma i sämre ställning än den, hvari det nu likafullt råkade;

att, derest bolagets uraktlåtenhet att åtlyda ordern medfört lagrens

omedelbara konfiskation, det varit för bolaget *fördelaktigare*, om så blifvit fallet, än att, såsom nu skett, konfiskationen senare egt rum; att med största sannolikhet antagas kan, att, derest lagren ej blifvit anmälda, någon konfiskation af dem hvarken då eller sedermera kommit till stånd;

samt att följaktligen utrikesministerns order att anmäla lagren med största sannolikhet måste antagas hafva vållat, att dessa gått förlorade.

Bolagets anmälan af lagren hindrade det nemligen att begagna sig af den utsträckta anmälningstid och de flerehanda utvägar till efterskattens undgående, som till följd af det motstånd, nämnda skatt i Spanien väckte, spanska regeringen fann sig nödgad medgifva genom en förordning af den 22 juli. Då bolaget sedermera anhöll att likaväl som konkurrenterna få begagna sig af dessa lättnader, förklarades detta icke kunna, sedan lagren en gång blifvit anmälda, medgifvas, utan fordrade spanska regeringen redovisning för de kvantiteter, som uppgifvits i deklarationeu.

Att ordern, om än sålunda medförande dylik verkan, i allt fall skulle kunnat vara gifven i någon slags välvillig afsigt att söka bevara lagren åt bolaget, kan näppeligen synas troligt i betraktande af det förkrossande faktum, att *utrikesministern på den tiden icke ens ifrågasatte, att bolagets lager skulle kunna bevaras*. Efter hvad nu ligger öppet i dagen, framstår nämnda order icke mera såsom blott och bart ett fel eller en af oförsigtighet och tanklöshet framkallad åtgärd.

Den, som skulle mot Spanien värna bolagets rätt, *hjelpste i stället spanska regeringen* att genomföra sina traktatsvidriga anspråk, allt under det bolaget af kabinetssekreteraren invaggades i den föreställning, att ordern lemnades *i bolagets eget intresse*.

Det är sant, att sedan det emellertid under loppet af juli hunnit blifva uppenbart, att — medan de spanska skattemyndigheterna sålunda hänsynslöst begagnade sig af bolagets anmälan för att i afseende å dess förråd sätta den nya lagen i kraft — spanska regeringen liberalt beredde det ojemförligt största flertalet af bolagets konkurrenter tid och utvägar att undgå efterskatten, svenska regeringen omsider i augusti äfven i fråga om efterskatten med stöd af traktatens likställighetskraf protesterade mot spanska regeringens berörda tillvägagående och yrkade skiljedom äfven i denna del.

Sedan svenska regeringen sålunda omsider stält sig på den ståndpunkt, den allt ifrån början bort intaga, hade man väl äfven fog att vänta, att åtminstone dåmera, i afvaktan på de långvariga underhandlingarnas slut och skiljedomstolens utslag, de kraftigaste åtgärder skulle vidtagas för att tillvarataga bolagets intressen. I allt fall hade väl protest bort framställas mot att efterskatten för den svenska spriten utkräfdes, innan den påyrkade skiljedomstolen förklarar nämnda skatt berättigad, eller åtminstone en anhållan göras, att beskattningsåtgärderna i afseende å den svenska spriten måtte till dess uppskjutas. Så vidt bolaget har kunnat erfara, har dock den svenska diplomatien icke ens ifrågasatt, än mindre gjort något som helst försök att åvaga-bringa ens ett dylikt anstånd.

Med förundran måste bolaget alltså åse, huru beskattningsåtgär-

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

*Konstitu-
tionsutskot-
tets décharge-
betänkande.*
(Forts.)

derna mot bolagets lager fullföljdes. Lagren ställes på de flesta håll af de spanska skattemyndigheterna under lås eller försegling och undandrogos sålunda helt och hållet bolagets disposition, i följd hvaraf de började taga skada, hvarigenom bolaget hotades med ytterligare förluster. Snart framställes från spansk sida — under åberopande af den nya lagens bestämmelse, att antingen skatten för befintliga förråd skulle genast erläggas eller ock säkerhet ställas för densamma — den fordran, att, derest skattebeloppet icke erlades, bolaget skulle, i enlighet med i sådant hänseende lemnadt medgifvande, deponera sjelfva spriten såsom säkerhet för skatten genom magasinnycklarnes öfverlemnande till spanska myndigheterna, hvarefter denna skulle få utgå under ett års tid, endast i mån spriten uttogs till försäljning.

Efter det spanska regeringen emellertid redan tagit lagren om hand, hade den dock i sjelfva verket redan all den faktiska säkerhet för skatten, som kunde ernås. Var det då blott uppfyllandet af en formalitet, som spanska regeringen kräfde? En sådan föreställning vore mycket ytlig. Spanska regeringen åsyftade med sin pression i denna punkt något helt annat. Lagrens formliga öfverlemnande såsom säkerhet för skatten skulle, sedan bolaget redan genom att anmäla lagren faktiskt delvis underkastat sig skattelagen, hafva utgjort det definitiva steget i samma riktning, hvarigenom spanska regeringen skulle fått *ännu ett faktum* till stöd för sin vägran att lyssna på Sveriges reklamationer. Allenast varans *rättsliga* öfverlemnande saknades, för att Spanien skulle kunna betrakta sig såsom i oqvad besittning af skatten och sedermera i händelse af en ogynsam skiljedom förklara, att bolaget redan rättsligen erkänt sin skattskyldighet genom att icke blott anmäla sina lager, utan äfven lemnat sin vara såsom säkerhet för skatten och jemväl, i händelse hela den nya spritskattelagen, såsom sannolikt var, inom kort upphäfdes, efter att hafva drabbat så godt som bolaget ensamt, vägra restitution af de millioner, Spanien nu mot traktat och rätt utpressat af bolaget.

Denna fara var och förblef emellertid dold både för minister Grip och för utrikesdepartementet.

Då bolaget den 10 augusti i anledning af berörda bref från spansk sida hos minister Grip anhöll om skydd för lagret i Tarragona, tillkännagaf denne i skriftligt svar samma dag, "att den omständighet, att den nya lagens öfverensstämmelse med handelsfördraget vore föremål för meningsutbyte emellan de båda regeringarne, icke kunde berättiga de i Spanien befintliga svenska spritlagren till att behandlas på annat vis än all annan vara, som funnes på spanskt territorium." — *Ministern Grip visste likväl då, att så godt som ingen annan vara än bolagets drabbades af de ifrågasatta bestämmelserna* — samt tillstyrkte att, "likasom varan redan i följd af de nya föreskrifterna deklarerats, bolaget äfven låte ställa säkerhet för skattens erläggande på sådant sätt, som samma föreskrifter angäfve." Uppå förnyad framställning, att befrielse från Tarragona-lagrets öfverlemnande såsom säkerhet för skatten måtte utverkas, förklarade minister Grip, i skrifvelse den 14 augusti sig *ej ens kunna ifrågasätta*, att spanske finansministern skulle i fråga om bolaget lemna lagens föreskrifter

härutinnan utan afseende, och förmenade äfven, att varans ställande som säkerhet icke kunde hafva någon verkan på firman Murrietas panträtt, när spriten ej kunde disponeras, förrän skatten erlagts, hvadan denna betungade varan på samma vis, som t. ex. grundskatten betungade en fast egendom. Detta må vara aldrig så sant hvad angår en *rättsligen erkänd* skatt. Men här var just fråga om att *undvika* ett dylikt erkännande af skattens laglighet.

Samtidigt hade bolaget den 11 augusti till utrikesdepartementet ingifvit en skrift, hvari bolaget i anledning af de anmaningar beträffande efterskatten, bolaget från så väl spanska skattemyndigheterna som ministern Grip bekommit, tillkännagaf: att bolaget icke hade någon möjlighet att gälda nämnda skatt samt att, enär bolagets förråd voro till fulla värdet pantförskrifna till firman Murrieta såsom säkerhet för till bolaget lemnadt förlag, bolaget äfven funne sig sakna all rätt att erbjuda spanska regeringen samma förråd såsom säkerhet för skatten, hvadan bolaget, som ju icke kunde göra sig skyldigt till lagbrott genom att under protest samt förbehåll om restitution och skådestånd underkasta sig de åtgärder spanska myndigheterna kunde komma att vidtaga för skattens utfående, icke kunde tillmötesgå gjord framställning om förrådens lemnande såsom säkerhet för skatten, med mindre sådant uttryckligen af svenska regeringen på dess ansvar ålades bolaget, hvarjemte bolaget anhöll att uti förevarande situation i Spanien ofördröjligen bekomma allt det understöd af svenska beskickningen och vederbörande konsulter, hvartill bolaget enligt lag och författningar vore berättigadt.

Något resultat af denna framställning afhördes ej. Men *den 15 augusti* öfverraskades bolaget af ett meddelande från utrikesdepartementet, att, enligt från minister Grip i Madrid ingånget telegram, generaldirektören för skatteväsendet meddelat ministern, "att exekutivauctionen blifvit uppskjuten till lördagen den 18, då den oåterkalleligen skulle ega rum, om icke dessförrinnan lagen efterkommes om spritens ställande som säkerhet för skatten." I anledning af detta meddelande, grundadt på ett telegram från minister Grip, lika ofullständigt som telegrammet af den 28 juni, i det deraf icke framgick *hvilka* lager som skulle försäljas — det befans sedermera att fråga då blott var om lagret i Tarragona — förklarade bolaget *den 17 augusti* i en ny skrifvelse till *utrikesdepartementet*, att firman Murrieta vägrat bifalla förnyad framställning om tillåtelse att bolagets hos firman pantförskrifna spritförråd finge erbjudas såsom säkerhet för skatten, hvarjemte bolaget, under åberopande af innehållet i sina senaste båda skrivelser till Konungen och till utrikesdepartementet, anhöll, på grund af svensk-spanska traktaten, om omdelbar *protest* mot de ifrågavarande försäljningsåtgärderna äfvensom om *skydd* för bolagets i Spanien befintliga lager genom svensk-norske ministern och konsulerna.

Icke heller i anledning af denna framställning förspordes, så vidt bolaget erfor, någon åtgärd. Då bolaget kort efter sistnämnda dag hos kabinetssekreteraren efterhörde, huru vida någon protest egt rum mot skattens utkräfvande innan skiljedom fallit, erhöles blott det diplomatiskt undvikande svar, att "ministern Grip beordrats att handla författningsenligt." Att detta härvid måste varit liktydigt med en

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

order att icke handla alls, synes påtagligt. Denna gång vågade emellertid utrikesdepartementet icke gifva bolaget någon skriftlig befallning att ytterligare efterskänka sina rättigheter, utan öfverlemnade detta till minister Grip, hvars ofvanberörda förklarings härutinnan dock i allt fall torde få betraktas såsom gifna på utrikesdepartementets ansvar, äfven om, hvilket bolaget ej känner, de icke grundats på från utrikesdepartementet utfärdade order; detta desto hellre, som ministern Grip i brefvet den 10 augusti förklarade sig hafva anledning tro, att utrikesdepartementet delade hans uppfattning.

Såsom förklaring öfver att, äfven sedan svenska regeringen omsider funnit sig böra prostera mot efterskatten, utrikesministern och minister Grip kunnat gifva bolaget än ytterligare anmaningar att gifva efter för de åtgärder, hvarmed Spanien ville utkräfvat nämnda skatt, har i Posttidningen yttrats, att lagen, huru litet öfverensstämmande med traktaten den än vore, för närvarande och tills den blefve upphäfd, vore i Spanien landets gällande lag och rätt, och att dess bestämmelser måste derstädes af hvar och en spanjor eller främling, efterlefas. Posttidningen glömde här helt hållet det faktum, att *ingen lag i världen har någon rättslig giltighet gent emot en internationel traktat*. En främling, som har att emot lagen åberopa en traktat, kan väl med våld *tvungas* att efterleva densamma, men *skyldig* dertill är han *icke*, fast hellre har han *rätt till sin regerings skydd mot densamma*. Detta förbisåg utrikesministern helt och hållet, då han anmodade bolaget att anmäla sina lager. Detta förbisåg äfven Posttidningen, då den förebrådde bolaget att icke hafva "ställt sig lagen till efterrättelse" i fråga om varans lemnaude såsom säkerhet för skatten.

Följden af att bolagets rätt icke heller nu skyddades af dess regering blef, att, med stöd af den traktatsvidriga lagen, bolagets lager konfiskerades och, det ena efter det andra, exekutivt försäldes.

Men utrikesdepartementet nöjde sig ej med att sålunda helt lugnt låta hvad som i enlighet med den traktatsvidriga lagen mot bolaget företagits opåtaladt passera. Det åsåg med jemmod äfven åtgärder, som veterligen alldeles icke voro af densamma betingade.

Spanska regeringen nöjde sig icke med att affordra bolaget den lagstadgade men traktatsvidriga skatten af 75 pesetas per hektoliter, för samtliga förråden uppgående till omkring fem millioner pesetas. Den uttog härjemte såsom straff för bolagets oförmåga att genast gälda hela den nya skatten, för hvars erläggande bolaget likväl, sedan spanska regeringen genom lagrens beslagtagande uti den fått *fullgod säkerhet* för efterskatten, enligt lagen skolat åtnjuta anståndstid af respektive 3, 6, 9 och 12 månader, under hvilken tid afyttringen skulle kunnat försiggå å de tider, då marknaden visat sig fördelaktigast, en i den nya lagen icke omförmäld plikt af 7 proc., motsvarande för hela lagren ett belopp af omkring 350,000 pesetas, under det att, då nu skatten *på en gång* erhöles, bolaget enligt lagen i stället var berättigadt till rabatt. Härtill kom att, i enlighet med bruket i Spanien vid exekutiva försäljningar, den, som verkstälde varans värdering, hvilket ju här, der bolaget anmält lagren, var en ren formalitet, på

bolagets bekostnad tillades 5 proc. af värderingssumman, ett extra tillägg till skatten, hvilket, då spriten af exekutionsmyndigheten i regeln värderades till 140 pesetas per hektoliter, uppgick till 7 pesetas per hektoliter, eller inalles omkring 450,000 pesetas. Härtill kommo sjelfva försäljningskostnaderna, hvilka äfven uppgått till högst betydliga belopp. Vidare är att märka, huru som sjelfva uppmätningen för efterskatten icke skett på det enda rigtiga sättet, att hvarje fat blifvit uppmätt, utan hafva de spanske tjenstemännen på måfå upptagit fatens innehåll, hvilket härvid, ehuru faten nästan öfverallt äro af samma storlek, godtyckligt beräknats mycket olika. Öfver hufvud torde kunna antagas, att spriten sålunda beräknats utgöra minst 10 proc. mindre än dess verkliga quantum. Då nu vid auktionerna faten utbjödos och försåldes efter den beräkning, som vid uppmätningen egt rum, uppstod härigenom för bolaget en ytterligare förlust, hvilken, efter värderingssumman beräknad, utgjorde minst 900,000 pesetas. Men utom det att i omförmälda afseenden bolaget utöfver skatten tillskyndats förluster af omkring 1,700,000 pesetas, försäljningskostnaderna oberäknade, gjorde spanska regeringen sig skyldig till den ytterligare våldsåtgärden, att, ehuru förråden utbjödos i smärre partier, icke i klump, utöfver hvad som åtgick för täckande af skatt, plikt och kostnader bortslumpa äfven återstående delar af förråden, hvarigenom, äfven om det sålunda i försäljningssumman uppkommande öfverskott tillhandahållits bolaget, detta, som eljest kunnat å tid, då priset stält sig fördelaktigare, afyttra återstående delar af lagren, drabbats af ytterligare högst betydande förluster. Icke ens mot dessa utpressningsåtgärder har veterligen, oaktadt bolagets yrkande derom, från den svenska diplomatens sida någon gensaga afgifvits.

I sin skrifvelse till Konungen den 20 september anhöll bolaget, helst i betraktande deraf, att ingen kunde vara mera intresserad än bolaget för frågans lyckliga lösning, att de åtgärder i ämnet, som framdeles kunde komma att vidtagas, måtte, med öfvergifvande af det skadliga hemlighetsmakeri, som dittills i frågan, till stor nackdel för dess lyckliga lösning, varit rådande, delgifvas och ske i samråd med bolagets verkställande direktör, hvilken icke blott i spritaffärer egde mångårig erfarenhet, utan jemväl genom sina många relationer, så väl i Spanien som på andra orter, var i tillfälle att väsentligen understödja de mått och steg, som funnes nödiga.

I full motsats härtill hafva vederbörande låtit de sedermera i ämnet förda underhandlingarne insvepas i än djupare dunkel än de föregående, så djupt att hvarken bolaget eller den svenska allmänheten ens haft någon aning om, att fortsatta underhandlingar verkligen påginge.

Då Posttidningen sökt göra troligt, att vid de tidigare underhandlingarne "väsentliga svårigheter" skulle "beredts genom den intresserades eget handlingsätt", förtjenar här framhållas, huruledes i fråga om de senaste underhandlingarne den svenska diplomatien fått vara fullständigt ostörd och sålunda haft tillfälle att visa hela sin duglighet. Att saken derpå vunnit, synes icke rimligtvis kunna förstås, då sistberörda underhandlingar ledt till det sämsta tänkbara slut.

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

En annan sak är emellertid, huru vida, i betraktande just af denna sakens olyckliga utgång, vederbörande kunna på något sätt stå till svars för det de sålunda, bolaget ohördt, låtit bolagets intressen totalt och oåterkalleligen tillspillogifvas.

I den skrifvelse till Konungen af den 27 juli, hvori bolaget närmare formulerade de punkter, i fråga om hvilka bolaget ansåg sig böra anhålla, att svenska regeringen ville påkalla utlåtande af den skiljedomstol, om hvars tillsättande yrkande gjorts hos spanska regeringen, utbad sig bolaget att varda satt i tillfälle ej mindre att bekomma del af de framställningar i ämnet, som spanska regeringen kunde komma att göra, särskildt till skiljedomstolen, än äfven att före frågans slutliga afgörande inkomma med de ytterligare påminnelser, hvartill omständigheterna kunde föranleda.

Till denna billiga anhållan har svenska regeringen så litet lyssnat, att bolaget ej ens blifvit underrättadt om den öfverenskommelse rörande skiljedom, som omsider träffades mellan de båda regeringarne, förr än sedan skiljedomaren redan fält sitt märkliga utslag.

Detta förfarande kan icke hafva haft någon annan grund än den, att man väl insåg och fruktade, att det arrangement, som så behändigt förbereddes, icke skulle låta sig genomföras, derest bolaget derom haft kännedom.

Och denna farhåga var otvifvelaktigt riktig. Ty hade bolaget blifvit underrättadt om hvad som förehades, skulle det högt inför hela den civiliserade världen å egna och firman Murrietas vägnar hafva protesterat icke blott mot att skiljedomen, utan hänsyn till föreskrifterna i 1887 års deklARATION, anförtröddes åt en i Madrid ackrediterad portugisisk minister, hvars ställning ingalunda kunde anses innefatta garanti för frågans opartiska lösning, utan framför allt mot att till skiljedomaren finge framställas en preliminärfråga, som för skiljedomaren möjliggjorde att, utan att behöfva ingå på sjelfva tvistefrågan, beträffande hvilken meningarne icke gerna kunde vara delade, döma bort Sveriges och bolagets ovilkorliga rätt att få ett utslag i sjelfva saken af en traktatsenlig skiljedomstol.

Jag tror mig hafva på ett ovederläggligt sätt visat, att ministern för utrikesärendena öfverträdtt grundlagens bestämmelser om behandlingen af ministeriella mål, samt att han tillstyrkt Kongl. Maj:t att gifva sitt samtycke till en användning af skiljedomskonventionen, hvilken varit lika mycket olycksbringande, som den strider mot konventionens oförtydbara mening. Jag har derjemte beskrifvit de, under denna öfverträdelse af grundlags- och konventionsbestämmelser, förda förhandlingar med Spanien och deras resultat. Och med det anförda anser jag mig hafva tillräckligt motiverat min framställning, att

konstitutionsutskottet måtte till Riksdagens pröfning och godkännande framlägga en anmälan från Riksdagen till Kongl. Maj:t, enligt § 107 regeringsformen, att Riksdagen önskar det Kongl. Maj:t ville ur statsrådet och från embetet skilja ministern för utrikesärendena greve A. Ehrensvärd, såsom den der uti sina rådslag om allmänna mått och steg icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta,

icke heller med oveld, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat.

Stockholm den 31 januari 1889.

L. O. Smith.

Sådana voro mina anmärkningar mot vederbörandes förfarande; sådana de skäl och grunder, jag åberopade. Kammaren är nu i tillfälle, och den upplysta opinionen inom och utom landet skall snart blifva i tillfälle att bedöma, huru vida jag rättfärdigat min åtgärd, eller huru vida konstitutionsutskottet handlat rätt, då det undanhållit Riksdagen de upplysningar, jag meddelat, samt huru vida 1889 års konstitutionsutskott riktigare uppfattat sina skyldigheter och vår statsförfattnings anda samt bättre vårdat sig om landets sannskyldiga intresse, än 1867 års och många föregående Riksdagars konstitutionsutskott.

Jag känner mycket väl den af en långvarig praxis stödda, men enligt min åsigt icke med grundlagens ordalag och mening öfverensstämmande tolkning, som gör tillämpningen af det politisk-ministeriella ansvaret enligt § 107 beroende af konstitutionsutskottets *tillstyrkande* yttrande. Men jag vet också, genom studium af den konstitutionella praxis, som utvecklats sedan år 1809, att Riksdagen icke därför är nödsakad att äfven ikläda sig en moralisk ansvarighet för ett konstitutionsutskotts möjliga försumlighet eller treska. Jag vet, att kammarne kunna med ogillande lägga utskottets *décharge-betänkande* till handlingarne. Jag vet äfvenledes, ur den konstitutionella praxis, som jag nyss åberopade, att de kunna — ty deras rätt i detta hänseende har ej genom någon grundlagsändring blifvit ringare än de fyra riksständens var — från utskottet begära upplysningar i *décharge-frågor*, samt att de kunna till utskottet återremittera *décharge-betänkanden*.

Kammaren har här att afgöra:

huru vida den bör indirekt genom en tystnad, hvilken inför landet och utlandet, inför samtiden och efterverlden, kommer att betyda det samma som samtycke, godkänna den behandling, som vederfarits de grundlagsparagrafer, hvilka skulle utgöra den enda, ty värr i sig själf ganska svaga garantien för en klok och fosterländsk skötsel af sådana ärenden, som angå våra förhållanden till främmande magter;

huru vida den bör godkänna en sådan användning af ett utaf Kongl. Maj:t utan Riksdagens hörande med främmande magt slutet aftal (skiljedomsdeklarationen), till hvilket svenske medborgare trott sig kunna lita såsom till ett skydd, att tvärt om derigenom öfver dem neddragits ekonomisk ruin, liksom öfver landet en outplånlig smälek;

huru vida, slutligen, den vill dela eller till och med låta på sig öfverflyttas det moraliska ansvaret för de förluster, till ett belopp af omkring 400,000 pund sterling, som ådragits utländske undersåtar, hvilkas eventuella skadeståndskrafts giltighet och allvar icke lära försvagas derigenom, att den svenska folkrepresentationen nu visar sig med fullständig likgiltighet anse den orätt, som dem vederfarits.

Jag anhåller att kammaren behagade till utskottet återförvisa ärendet till ny behandling.

Konstitutionsutskottets décharge-betänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Herr *vice talmannen* yttrade, att med anledning af detta herr Smiths anförande 52 § riksdagsordningen komme att uppläsas.

Härefter upplästes denna §, så lydande: "Vid kammares sammanträde eger hvarje dess ledamot rätt att till protokollet fritt tala och utlåta sig i alla frågor, som under öfverläggning komma, och om lagligheten af allt, som inom kammaren sig tilldrager. En hvar yttrar sig i den ordning, han dertill sig anmält och uppropad blifver, och må ej någon vara berättigad att tala utom protokollet. Ingen må tillåta sig personligen förolämpande uttryck; sker det, eger kammaren pröfva, huru vida den ledamot, som sålunda sig förgått, må af talmannen erhålla tjenlig föreställning och varning, eller om saken bör till laga domstols behandling öfverlemnas eller ock alldeles förfalla."

Herr Bergius: Med anledning af det klander, som rigtats mot konstitutionsutskottet, derför att utskottet icke lemnat någon redogörelse för de förhandlingar, som egt rum med Spanien i följd af den nya spritbeskattningen i nämnda land, ber jag att få i korthet angifva skälen, hvarför utskottet ej lemnat en sådan redogörelse.

I fråga om statsrådets ansvarighet är, enligt min uppfattning, den befogenhet, som tillkommer Riksdagen och konstitutionsutskottet i förhållande till hvarandra, med full tydlighet bestämd i 106 och 107 §§ regeringsformen. Utskottet allena har att förordna om åtal enligt 106 §. Riksdagen tillkommer det att tillämpa den i 107 § 1 punkten stadgade påföljd, dock endast i den händelse, att anmärkning enligt samma § blifvit af konstitutionsutskottet gjord. Har konstitutionsutskottet icke funnit skäl vare sig att tillämpa 106 § eller att göra anmärkning enligt 107 §, så är detta ett domslut, i hvilket ändring icke kan erhållas. Följaktligen är det för utöfvandet af Riksdagens pröfningsrätt i dessa frågor icke erforderligt, att konstitutionsutskottet lemnar redogörelse för sådana regeringsärenden, hvilka icke föranledt anmärkning enligt 107 §. En sådan redogörelse torde icke heller ur någon annan synpunkt vara behöflig och, enligt min åsigt, är den icke ens berättigad. Konstitutionsutskottets befogenhet enligt 107 § är inskränkt till att *framställa anmärkning* eller *att icke framställa anmärkning*. Denna § föranleder alldeles icke dertill, att konstitutionsutskottet — för att stilla den allmänna nyfikenheten eller af annan orsak — skulle vara berättigadt och pligtigt att redogöra för sådana regeringsåtgärder, som, enligt utskottets uppfattning, icke äro af beskaffenhet att böra *anmärkas* enligt samma paragraf.

Jag kan icke finna annat, än att regeringsformen är tydlig och klar deri, att konstitutionsutskottet i anledning af statsrådsprotokollens granskning icke eger att *uppenbara* deras innehåll för annat ändamål än det, som omförmäles i 106 och 107 §§ regeringsformen.

Om hvad nu blifvit sagdt är riktigt, så måste detsamma ega tillämpning icke allenast vid den konstitutionsutskottet i allmänhet åliggande granskning af de i 105 § regeringsformen omförmälda protokoll, utan äfven när anmärkningsanledningar enligt 57 § riksdagsordningen väckas. Hvarken sistnämnda paragraf eller något annat grundlagsbud innehåller något till stöd för den uppfattningen, att

i dessa fall förfaringssättet inom konstitutionsutskottet skulle vara olika.

Det är ej heller något nytt system, som påfunnits eller tillämpats af 1889 års konstitutionsutskott, utan samma förfarande har iakttagits vid så väl 1840 som 1848 års riksdagar.

Hvad nu särskildt angår de förhandlingar med Spanien, som för- anledts af den nya spritbeskattningen derstädes, så har utskottet, efter granskning af de ministeriella protokollen och öfriga handlingar rörande detta ärende, hvarken funnit skäl att emot någon statsrådets ledamot tillämpa 106 § regeringsformen eller ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af 107 § regeringsformen. Vid detta förhållande har utskottet icke bort redogöra för dessa förhand- lingar, och en sådan redogörelse bör icke heller nu af mig lemnas. Följaktligen kan jag icke heller ingå i något vidare bemötande af hvad rörande denna sak nu blifvit anfördt, än att min enskilda uppfattning, grundad å den fullständiga granskning af ifrågavarande handlingar, som egt rum, är den, att regeringen i denna sak gjort allt hvad den kunnat göra.

Hvad det af den föregående talaren väckta yrkande om åter- remiss beträffar, får jag bestrida detsamma. En återremiss, då ut- skottet ej framställt någon anmärkning, kan väl ej försvaras på mer än ett skäl, det nemligen, att sedan utskottet afgaf sitt betänkande, förekommit omständigheter, angående hvilka utskottet förut saknat kännedom. Detta är ej nu förhållandet; allt hvad i dag här blifvit yttrad egde utskottet förut kunskap om; och då kan en återremiss endast betraktas såsom ett mistroendevotum mot utskottet eller ett mistroendevotum mot statsrådets ledamöter, tillkommet i annan ord- ning än som stadgas i 107 § regeringsformen.

Jag yrkar, att memorialet måtte läggas till handlingarna.

Friherre Åkerhielm: Då, på tjänstförrättande herr talmannens tillskyndan, inför kammaren nyss upplästes hvad i 52 § gällande riksdagsordning stadgas, har jag, med anledning af den deri uttryckta, en hvar kammarens ledamot förbehållna rätt att yttra sig om laglig- heten af allt, som inom kammaren sig tilldrager, ansett det vara min rätt att nu uttala mig om det yttrande, som i dag, ostördt af klubban, fått till kammarens protokoll afgifvas. 57 § i gällande riksdags- ordning föreskrifver, huruledes anmärkningsanledning mot statsråds- ledamot får framställas. Jag skall icke trötta med uppläsande af denna paragraf, det torde vara nog att erinra, huruledes deri, säkerli- gen till tryggande af de mäns ställning, som intaga den ansvars- fulla platsen vid Konungens rådsbord, är föreskrifvet, att sådan af enskild riksdagsman väckt anmärkningsanledning skall vara förseglad och utan diskussion och öfverläggning i detta skick öfverlemnas till det utskotts pröfning, hvilket ensamt är dömande forum enligt svensk lag i ty fall. Den förseglade anmärkningen är således och bör vara en hemlighet. Ser jag nu till, hvad ytterligare tryckfrihetsförordnin- gen föreskrifver, så lär icke slöjan från denna hemlighet kunna lyftas, derest konstitutionsutskottet icke brutit inseglet och efter verk-

*Konstitu-
tionsutskot-
tets décharge-
betänkande.
(Forts.)*

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

ställd pröfning framlagt anmärkningsanledningen, hvilken sålunda icke bör kunna annorledes blifva till trycket befordrad, än på sätt tryckfrihetsförordningen föreskrifver, det vill säga efter 50 år. Skulle nu den praxis inrota sig att, i strid häremot, enskild riksdagsman på grund af det grundlagens stadgande, som tillåter öfverläggning vid ett utskottsbetänkandes föredragning och yrkandet på dess återremitterande (något i detta fall om hvars grundlagsenlighet jag ej vill tvista) grundlagsenligt kunde bryta inseglet och läsa upp hela anmärkningsanledningen, då är också tryckfrihetsförordningen stött för hufvudet på ett betänkligt sätt, och då har en praxis insmugit sig i det svenska stats-skicket, hvilken jag, då jag första gången ser den sticka upp hufvudet, anser det vara min pligt, på grund af den synnerliga förkärlek, jag hyser för detta statsskick, att genast vända mig emot. Men härtill kommer äfven något annat. De af ordföranden i konstitutionsutskottet nyss åberopade paragrafer i regeringsformen, 106 och 107 §, orda om och stadga, huruledes anmärkningar mot Konungens rådgifvare i Sverige böra och kunna behandlas. 107 § regeringsformen gifver i dess 2:dra punkt ett meddelande, som jag, för min del, vördsam samt anhåller att få uppläsa, då det sluter sig till den uppläsning, som på herr vice talmannens tillskyndelse har egt rum. 107 § 2:dra stycket säger: "Frågor uti detta ämne kunna i Riksdagens kamrar väckas och af andra Riksdagens utskott än konstitutionsutskottet hos kamrarne andragas, men icke af Riksdagen afgöras förr, än sistnämnda utskott deröfver blifvit hört. Under Riksdagens öfverläggningar derom skola icke Konungens beslut uti mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, kunna ens nämnas, ännu mindre någon Riksdagens pröfning underställas." Här hafva sådana enskilda personers, korporationers och bolags rättigheter icke blott blifvit omnämnda, utan de lära ostridigt utgöra hufvudsaken, den punkt, omkring hvilken hela denna fråga rör sig. Det är målsmannen, låt vara med rätta målsmannen för en sådan korporations intresse, som i dessa frågor hittills inom Riksdagen fört talan. Jag tviflar också på, om icke den af mig nu sist upplästa grundlagsbokstafven, tillika med hvad jag redan nämnt om tryckfrihetsförordningens bud vid detta tillfälle kunde vunnit tillämpning och förtjänat afseende. När jag sagt detta, vill jag genast hafva uttalat, att jag härmed icke velat komma till något kländer af den uppfattning, som från talmansstolen gjort sig gällande. Efter mitt förmenande är hos oss den af Konungen utnämnde talmannen, eller i hans ställe vice talmannen, den, som i första och, hvad mer är, i sista hand afgör, huruledes grundlagens bud skola tolkas, och huruledes grundlagens värn skall häfdas för dem, som deraf äro i behof och ega rätt att påfordra detta värn. Men det återstår en annans rätt, kammarens. Jag tror att kammaren har rätt, att se till, huru vida kammaren går utöfver icke blott hvad grundlagens bokstaf, såsom jag nyss nämnde, uppställer såsom fordring och föreskrift, utan hvad grundlagens anda bjuder, derest kammaren medgifver för framtiden ett slikt förfarande och derest hvad som under dagens öfverläggning förekommit får blifva ett *præcedens*. Jag är nemligen af den meningen, att vårt svenska

statsskick, försigtigt och väl afvägdt af 1809 års män, af våra fäder, noggrant lyckats träffa sådana former för en lagbunden frihet, att många af Europas stater, för hända de flesta, kunna afundas oss de förhållanden, under hvilka vi lefva. Derfor är detta egendomligt svenska mig kärt, därför, hvarje gång jag ser, att man är på väg att förbise det och införa främmande seder och skick så kallade "parlamentariska", anser jag mig böra varna deremot. Ty den svenska lagbundna friheten, sådan den är, är stor och stark, friare än hvarje annan inom Europa, ty den härstammar från män, som af frihetstidens lysande ofog likasom af det påkallade enväldets bittra erfarenhet lärt sig att afväga vårt svenska *lagom*, och man bör uoga tillse, att detta icke i någon mån förryckes eller rubbas. Det är säkerligen med afsigt som ett statsskick, som förbehållit sig den säregna och dyrbara rätten att granska inför Konungen förda protokoll och hårdt straffa de rådgifvare, som varit med om besluten i dessa protokoll, det är säkerligen med afsigt, som detta statsskick bundit formen för framställandet af den oansvariges anmärkning mot den ansvarige. Det ligger vigt uppå, att den särskilda delegationens — konstitutionsutskottets — rätt att här vid lag pröfva hålles uppe, och att den icke förryckes till området för mer eller mindre allmant tal inom Riksdagens kamrar. Jag tror, att det är vanskligt nog att finna en lyckligare form för sådan granskning, än den vi hafva. När jag nu sagt detta, vill jag icke hafva sagt, att jag icke förstår att en enskild svensk man, målsman icke blott för ett bolags, utan, jag vågar äfven säga, för en orts intresse, varmt tager upp den sak, som ligger honom nära. Men jag vill dock också hafva uttalat ett beklagaude, att det är ensamt från denna lokala synpunkt frågan blifvit skärskådad. Jag kan icke underlåta att nu framhålla denna min mening, att första underrättelsen om hela den transaktion, hvarpå diskussionen och överläggningen hittills syftat, har gått på sin tid såsom en rysning genom svenska folket. Men anmärkningen är pröfvad, domen är fäld, saken är slut; och i det ögonblicket gäller för mig högst grundlagens bokstaf och anda. Jag beder att få upprepa, att, efter min uppfattning af Sveriges statsskick, *saken är slut!*

Väl vet jag, att man kunde göra ännu en antydan, man kunde fästa sig vid det förhållandet, att det enligt 82 § i gällande riksdagsordning är kammaren medgifvet att afgöra, hvad som af kammarens protokoll bör till trycket befordras, och att således till äfventyrs man kunde uppställa den satsen, att det i dag afgifna yttrandet, det första under denna överläggning, icke lämpar sig för att med protokollet till trycket befordras. Detta yrkande vill jag för min del dock icke framställa, jag vill endast påvisa förefintligheten af grundlagsbudet. Hvad jag vill hafva framhållet, det är, att de anmärkningar, som tillåtits framkomma mot konstitutionsutskottets utlåtande, äro ett upprepande af den förseglade anmärkningsanledningen; och just denna form gör det för mig till en ovilkorlig pligt att hos herr vice talmannen anhålla om afslag å det framställda yrkandet om återremiss och hemställa, att det nu föredragna utskottsbetänkandet måtte läggas till handlingarna.

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Herr Björnstjerna: Jag instämmer med de båda sista talarne deri, att den ärade representantens från Blekinge uppträdande vid detta tillfälle, liksom vid ett och annat föregående, varit på sidan om grundlagen, för att icke säga stridande deremot, och att hans yrkande på återremiss icke bör kunna af kammaren bifallas. Jag ämnar visst icke till besvarande upptaga alla de grundlösa beskyllningar, han nu, likasom i tryck vid många föregående tillfällen, framkastat, men min rättskänsla har varit djupt upprörd af de osanna anklagelser, som på detta sätt af honom blifvit utspridda öfver hela landet, af de oberättigade beskyllningar och vanställda fakta, som genom att ständigt upprepas blifvit trodda, om jag än ej kan dela den siste talarens åsigt, att de väckt en rysning, som genomgått det svenska folket. Detta är ett af de fall, der man ser, hvad en hänsynslös agitation och ofta upprepande af falska beskyllningar kunna inverka på den allmänna opinionen och på pressen i första rummet. Om det kan tydligt och lätt ådagaläggas, att herr Smith i alla sina påståenden utgått från en fullkomligt falsk grund, så, på samma gång denna grund undanryckes, falla till intet alla hans beskyllningar. Och det tror jag skall vara mycket lätt att bevisa, att den grund, på hvilken han byggt alla dessa beskyllningar, är alldeles falsk.

Jag skall till en början här upptaga det, hvarmed han började, nemligen att till konstitutionsutskottet icke blifvit lemnade några tidigare protokoll rörande denna fråga, än för den 12 juni 1888. Han förklarade, att som ministerstyrelse icke funnes i Sverige, så vore det grundlagsvidrigt, att frågan ända dittills blifvit skött utan att den i statsrådet blifvit till något beslut föredragen. Han förklarade, att detta vore ett a b c i konstitutionelt afseende. Det åligger våra diplomater att söka bistå våra landsmän i allt hvad de kunna billigtvis begära i främmande länder. Det åligger utrikesdepartementet likaledes att taga deras angelägenheter om hand. Men så länge våra sändebud hafva allmän rätt att bygga på, eller våra traktater, så är det uppenbarligen deras skyldighet att sjelfmant handla på grund af dessa allmänna rätts- eller traktatsbestämmelser. Skulle, på sätt herr Smith yrkade, hvarje fråga först föredragas i statsrådet, då hemställer jag till honom, som så ofta besvärat våra diplomater, huru han dermed skulle vara nöjd. Om han kommer till ministern i Spanien t. ex., och denne svarar: "jag måste först vända mig till utrikesdepartementet". Då måste ministern skrifva till detta departement. Skall ärendet i statsrådet föredragas, måste sedan vederbörande höras, oftast finans- eller civildepartementet. Dessa måste höra kommerskollegium, generaltullstyrelsen eller andra myndigheter. Gäller frågan äfven brödrariket, så skola norska inredepartementet och norska regeringen höras. Då skulle hvarje fråga, hvarom nu ministern, om han icke vågar handla på eget ansvar, blott telegraferas till utrikesdepartementet — och i dessa tryckta handlingar finner man, att departementet har samma dag besvarat sådana frågor — i stället föredragas i statsrådet, hvilket skulle vålla ett dröjsmål på åtminstone tre veckor, innan någon åtgärd kunde vidtagas. Huru våra landsmän i främmande länder dermed skulle vara nöjda, det hemställer jag till

den ärade talarens eget omdöme. Jag tror, att i så fall skulle våra diplomater liksom karabinierernas raska trupp i "Frihetsbröderna" få sjunga: "så komma vi alltjemt försent." Detta skulle blifva resultatet.

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

För att nu komma till herr Smiths långa beskyllningar mot regeringen och utrikesdepartementet, så utgå de derifrån att efterskatten, som pålades i Spanien, när tillverkningsskatten der betydligt höjdes, skulle vara ett traktatsbrott. Han har i dag upprepat det mångfaldiga gånger, och derifrån utgår hela hans resonnement, att påläggandet af en efterskatt på den vara, som han infört i landet, var ett traktatsbrott. Huru förhåller sig nu dermed? Det ser man tydligt af den ofta återopade artikeln 9 i traktaten med Spanien, der det heter: "varor af hvad slag som helst, som blifvit producerade i något af de fördragsslutande länderna och införas till det andra landet, må icke underkastas högre accis- eller konsumtionsafgifter än dem, som äro eller framdeles kunna vardas pålagda dylika varor af inhemska produktion".

Det är ju deraf tydligt, att accis- eller konsumtionsafgifter *kunna* påläggas den främmande varan. ehuru ej till *högre* belopp än den inhemska. Skulle någon tvekan finnas, så, om man ser på 5:te artikeln, finner man der ett särskildt undantag från den allmänna regeln. Der står: "spanska viner kunna icke till förmån för staten eller kommunerna beläggas med någon konsumtionsskatt eller annan afgift utöfver dem, som finnas bestämda i tarifferna B och C respektive, sjöfarts- och hamnafgifter härifrån likväl undantagna." Detta är nu ett undantag särskildt för spanska viner i Sverige från den allmänna regeln, som gäller för alla andra varor eller produkter, på hvilka en inrikes skatt blifvit lagd. Den förstnämnda artikeln återfinnes också i alla traktater, och det är aldeles gifvet, att så måste vara, ty om ett land finner sig påkalladt att lägga en betydligt högre beskattning på den inhemska produktionen, så måtte väl icke den utländska varan kunna blifva fritagen derifrån därför, att den har en i traktat bestämd tull. Det kunde i så fall lätt hända, att den inhemska produktionsskatten blefve högre, än den tull, som i traktaten bestämmes för varans införande, och det är väl gifvet, att i samma mån, som en sådan högre produktionsskatt ålägges den inhemska varan, bör och måste den äfven tillämpas på den importerade varan. Jag hemställer till eder, mine herrar, huru det skulle hafva gått här i Sverige, i fall vi nödgats att för våra finansers bästa pålägga en mycket högre bränvinsskatt, om det t. ex. hade blifvit beslutadt, att skatten på en liter bränvin skulle höjas med 25 eller 50 öre, och det funnits någon främmande spekulant, som haft upplag i landet af många millioner liter utländskt bränvin. Skulle det då funnits någon, som velat fritaga detta lager från den skatt, som ålades den inhemska produkten, och sålunda till förmån för den utländska spekulanten beröfva staten en inkomst af flera millioner kronor. Jag tror, att det icke finnes någon, som skulle hafva dömt så, utan att man genast skulle hafva på den utländska varan tillämpat samma tilläggsskatt, som drabbat den inhemska varan. Det är äfven hvad som blifvit gjort i andra länder,

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

särskildt i Tyskland för två eller tre år sedan. När bränvinsskatten der höjdes, så tillämpades genast en efterskatt på allt bränvin, som fans i landet, till och med i enskilda hus. Detta är icke för herr Smith obekant.

När nu den frågan förfaller, att det vore en olaglighet att införa en efterskatt, när det påståendet förfaller, att det vore ett brott mot traktaten att tillämpa en sådan skatt på redan införd utländsk vara, då förfalla ju äfven alla herr Smiths beskyllningar mot regeringen, därför att den icke har protesterat mot tillämpningen af denna efterskatt.

Det var ju omöjligt för regeringen att protestera mot någonting, som tydligt och klart var den spanska regeringens fulla rättighet. I fråga om efterskatten skulle den svenska regeringen utan tvifvel hafva handlat på samma sätt, som den spanska nu handlade.

Om denna efterskatt verkligen varit olaglig, hvarför hafva då icke andra länder, som hafva liknande traktater som vi med Spanien, protesterat mot densamma? Hvarför har icke Tyskland, som till Spanien inför mycket mera sprit än Sverige, protesterat mot densamma? Att Tyskland underlåtit detta bevisar väl tydligen, att påläggandet af efterskatt icke varit något traktatsbrott, utan att spanska regeringen haft full rättighet dertill.

Spanska regeringen har sedermera erbjudit Karlshamns-bolaget att tills vidare slippa erlagga skatten under loppet af ett år, tror jag, under vilkor, att lagren ställes under spansk kontroll, att nycklarne öfverlemnades till de spanska myndigheterna, så att icke dessa lager, värda flera millioner, förskingrades. Detta vore väl icke för mycket begärdt, men Karlshamns-bolaget ville eller kunde icke medgifva detta. Om liknande förhållanden förekomme här i Sverige, om någon här hade stora upplag främmande sprit men icke ville eller förmådde betala skatten derå, jag hemställer då huru vida, i fall regeringen fordrade, att lagren skulle öfverlemnas till offentlig myndighets kontroll, så att spriten finge derifrån uttagas endast i den mån skatten betalades, om det skulle ligga något obilligt deri. Jag kan icke finna, att regeringen kunde göra på annat sätt.

Men hvad är nu skillnaden mellan Karlshamns-bolagets ställning i Spanien och de tyska spritimportörernas? Jo, tyskarne äro endast importörer af sprit, men Karlshamns-bolaget är dessutom utminuterare. Det har lager i alla möjliga hamnar i Spanien, från hvilka lager det säljer sprit i mindre partier. Det bedrifver således en inländsk handel i Spanien, och så mycket mer är bolaget skyldigt att underkasta sig de spanska lagarne.

Det uppgifves att skatten i Spanien icke tillämpats på den inhemska produktionen i samma mån som på den utländska spriten, hvilket synes mer än sannolikt och spanska regeringen har i så fall brutit mot traktaten. Tydligt är, att det måste vara mycket svårt för den spanska regeringen att utöfva en noggrann kontroll öfver den inhemska tillverkningen därför, att hvarje vingårdsegare der har rätt att bränna bränvin. Mot efterskatten kunde regeringen icke protestera, men väl mot lagens ensidiga tillämpning. Detta har ju äfven vår

regering genom utrikesdepartementet gjort på det kraftigaste sätt, men dessa protester hafva bemötts med det svaret, att lagen tillämpades på den spanska produktionen alldeles på samma sätt som på den utländska varan. Detta har varit det ständiga svaret. Jag tror för min del, såsom jag nyss nämnde, att den icke har kunnat tillämpas så, och således icke heller har blifvit så tillämpad.

När då slutligen den svenska regeringen, för att slita denna fråga, påkallade den i traktaten omtalade kompromissen, svarade den spanska regeringen med ett nej, såsom bekant under förebärande, att detta vore en inre fråga, som icke kunde blifva föremål för kompromiss. Det var derom underhandlingarna pågingo ganska länge, och för att slutligen få afgjort, huru vida denna fråga fölle under kompromissen, kom man öfverens att tillkalla en skiljedomare. Detta var icke någon kompromiss, ehuru den i tidningarna och äfven af den förste talaren här i dag kallats så. Detta var icke den i traktaten omnämnda kompromissen, utan, när man icke kunde komma öfverens härom, tillsattes en skiljedomare för att afgöra frågan, om kompromiss skulle ega rum eller icke. Det är något helt annat. När då denne skiljedomare, vald af båda parterna, förklarade, att frågan icke fölle under den artikel i traktaten, som handlade om kompromiss, utan vore en inre spansk fråga, så kunde vårt utrikesdepartement icke något vidare åtgöra, utan saken var dermed utagerad.

Konstitutionsutskottet har efter noggrann granskning af handlingarna lemnat utrikesdepartementets åtgörande utan anmärkning, och som det icke finnes någon reservant häremot, torde detta bevisa, att konstitutionsutskottets ledamöter varit enhälliga om att ogilla herr Smiths anklagelser och om att godkänna regeringens och utrikesdepartementets handlingssätt.

Att herr Smith sjelf förr icke varit af samma mening, som han nu så häftigt förfäktar, är lätt att bevisa. Jag vill endast i förbigående nämna, att, ett eller annat år sedan, fick vår minister i Spanien emottaga en dyrbar silfverpresent med en vacker inskription — jag vet icke, om det var af Karlshamns bolaget ensamt eller om äfven andre deltog i densamma — för det tillmötesgående han visat de svenska intressena. Jag har äfven bevis på, att herr Smith förr var af annan mening om efterskatten än nu, ty i den skrifvelse till Sveriges arbetare, det s. k. gula brevet, som han utgaf år 1885, säger han i sammanhang med sitt förslag att höja tillverkningskatten å bränvin från 40 till 80 öre per liter: »På det ingen må kunna göra någon som helst vinst på en så betydlig på en gång skeende skatteförhöjning, skall allt bränvin och utländsk spirituosa, som vid tiden då denna förhöjning eger rum finnes på någon bränvinsbrännares, spritfabrikants, minuthandlares eller utskänkares händer äfvensom hos enskild person till myckenhet öfver 15 liter, anmälas till erläggande af skilnaden mellan den nuvarande och den förhöjda skatten, och detta vid påföljd för den, som döljer innehafvande bränvin, af dryga böter och skyldighet att erlagga skatteskilnadens dubbla belopp. Jag anser det nemligen alldeles riktigt och nödvändigt att, på sätt i andra länder vid betydligare skatteförhöjningar sker, den förhöjda skatten

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

*Konstitu-
tionsutskot-
tets décharge-
betänkande.*
(Forts.)

tillämpas både genast och retroaktivt för att hindra enskilde spekulanter att på statens bekostnad tillskynda sig oskäligen vinst.» Förslidet är väcktes af herr Smith i denna kammare en motion af följande lydelse:

»De nu verkställda utskottsvalen jemte annat, som förefallit, häntytta derpå, att fosterlandet kommer att ändra sin tullagstiftning och öfvergå till skyddstullsystemet.

Vid en sådan öfvergång tager jag för alldeles gifvet, att det nya systemets män icke förgäta ordna öfvergången på ett sådant sätt, att enskilde spekulanter icke må kunna tillägna sig stora vinster på statskassans bekostnad.» Sedan kommer ett stycke längre ned: »I Tyskland gick man till väga på ett annat sätt, då bränvinsskatten förra året höjdes, i det att man bestämde en efterskatt (Nachsteuer) på det redan mot gällande skatt utlösta bränvinet, hvilken Nachsteuer inbringade staten en statsinkomst af cirka 25 millioner mark.»

»All vara, som sålunda fans i landet, vare sig beskattad hos egaren eller obeskattad på nederlag, träffades af denna skatt med undantag af 40 liter hos återförsäljaren och 10 liter i hushållen; med den bestämda efterskattens betalande lemnades deremot något anstånd. Som en mängd både svenska och utländska handelshus synas vilja tillgodogöra sig alla fördelarne af de blifvande skatte- och tullförhöjningarna i Sverige och på sådant sätt kanske för ganska lång tid tillintetgöra den ökade statsinkomsten och äfven det skydd åt inhemsk produktion, som med förändringen afses, så anser jag det vara alldeles nödvändigt att redan från början omintetgöra alla dessa spekulationer på stor vinst till landets skada, hvilket lättast och enklast sker genom åläggande af en Nachsteuer eller efterskatt på alla de utländska varor, som tullförhöjningen omfattar och som bevisligen finnas i landet den dag den nya förhöjda tullen skall träda i gällande kraft.» »Då äfven förhöjning ifrågasatts i bränvinsskatten, så föreslår jag enahanda förfarande med all inhemsk och utländsk spirituosa liksom på all befintlig tobak, så att de pålagda förhöjda skatterna och tullarne genast träda i kraft icke allenast på allt gods, som från den dagen importeras eller tillverkas, utan på alla de varulager, som finnas i landet af alla varuslag, hvarpå skatt eller tull höjes.» Själfva klämman lyder:

»att Riksdagen täcktes under namn af efterskatt pålägga alla de varor, som finnas i landet den dag förhöjd tull eller skatt träder i kraft, samma förhöjda tull eller skatt, som från den dagen skall af varan utgöras vid införsel eller tillverkning, börande dock anstånd med betalningen af efterskatten medgifvas, der sådant påfordras.»

Då, i januari 1888, ville motionären alltså lägga en efterskatt icke blott på sprit utan på *alla* varor, för hvilka tullförhöjning kunde ifrågakomma. Sådan skatt skulle således äfven läggas på sådana svenska produkter som spanmål och mjöl. Detta var herr Smiths eget yrkande, hvaraf lär framgå att han ännu då icke ansåg efterskatten som olaglig.

Herr Smiths bolag har gjort stora förluster till följd af den spanska spritlagen. Detta beklagar jag högligen, jag har gladt mig åt den storartade industri han kallat till lif i vårt land och som spridd välmåga till många, jag tillhör ej heller dem, som klandrat att råvaran hemtats från utlandet. Men Karishamns-bolaget har gjort en

öfverdådig spekulation, hvilken, om den lyckats, hade medfört stor vinst; motsatsen har inträffat. För min del har jag redan länge förespått, att den skulle misslyckas, ty redan första året, då denna stora spritexport till Spanien började, läto rapporterna från konsulerna i de spanska hamnarna föga uppmuntrande, då de nemligen meddelade, att genom den stora spritimporten prisen på sprit fallit med, om jag icke misstager mig, 30 procent, samt att franska regeringen vidtagit sådana åtgärder, att de starka, d. v. s. med sprit tillsatta spanska vinerna icke vidare kunde till Frankrike med fördel införas. Det har således ej varit oväntadt, att spekulationen skulle misslyckas, och jag beklagar, att så gått, men att vår regering icke bär någon skuld deri, det vågar jag påstå, utan regeringen har gjort allt hvad den kunnat samt till och med möjligen gått något längre än den bort i sin önskan att bistå en vigtig svensk industri.

Jag instämmer med dem, som yrkat betänkandets läggande till handlingarna.

Herr Samzelius: Jag tillåter mig till en början att uppläsa några korta yttranden ur den berömda afhandling, som Hans Järta på sin tid författade angående rätta förståndet och rätta användningen af 106 och 107 §§ i regeringsformen. Det skall icke blifva långt. Jag skall icke på långt när upptaga kammarens tid så länge som den förste talaren, det skall blott räcka några få minuter.

»För att bevara denna kraft obesmitad af låg egen nytta och oförryckt af tillfälliga hänförelser, stadgade regeringsformens stiftare uti 107 §, att rikens ständers ifrågasvarande önskningsrätt (d. v. s. rätten att begära, att en eller annan af statsrådets ledamöter skulle från sitt embete aflägsnas) endast då kunde utöfvas, i fall statsrådets ledamöter uti sina rådslag om allmänna mått och steg icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, eller om någon statssekreterare icke med oved, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat. Under öfverläggningarna derom finge ej konungens beslut — och följaktligen icke heller de beredande rådslagen — uti mål, som rörde enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, ens nämnas, ännu mindre någon rikens ständers pröfning underställas. Sådana speciella mål, dem de små sinnena vanligen omfattat med den varmaste ifver och vid hvilkas bedömande de oädlaste passionerna verka mäktigast, borde icke komma i betraktande, då fråga vore om ett steg af så allmän och ofta så oberäknelig verkan som det, att hos Konungen i folkets namn begära hans rådgifvares entledigande. Hela rikets väl, men icke något enskildt intresse, ehvad tillfällig vikt derå lades, kunde rättfärdiga en sådan begäran. Den rena patriotismen allena borde alltså leda rikens ständer vid utöfningen af en magt så vådlig som denna, om den missbrukades, och så lätt att missbruka, om ej en kraftfull moralisk känsla återhölle ärelystnadens, tadelsjukans, hämndens, afundens eller den oroliga lättfärdighetens frestelser dertill». Jag vill endast tillägga de slutord, som förekomma i denna berömda afhandling. Han säger: »De — d. v. s. regeringsformens stiftare — ville i Sverige gifva ädelhet och mätta åt en

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

frihetsakt, som någon gång kunde behöfvas för att förekomma mera vådliga rörelser af ett allmänt missnöje. Men regeringsformens bokstaf och anda vittna, att de icke ville gynna ett lättsinnigt bruk af den yttersta kontrollen mot en skadlig styrelse och icke låta denna kontroll i otid så utnötas och så göras föraktad, att den samma, om rätt nöd den framdeles påkallade, skulle då vara utan kraft.»

Så långt Hans Järta, hvilken såsom bekant förde pennan hos det utskott, som afgaf förslag till vår nu gällande regeringsform och hvilken utan tvifvel förtjenar större vitsord än kanske någon nu levande statsman, angående andan och meningen med regeringsformens stadganden. Den adelhet och måtta, som han omtalar, böra utan tvifvel iakttagas icke blott af det utskott, som erhållit det hedrande förtroendet att granska regeringens handlingar och vara skiljedomare mellan regeringen och dem, som mot regeringens förfarande i ett eller annat hänseende i grundlagsenlig ordning framställt anmärkning, utan äfven af anmärkningsförfattarne sjelfva. Om och i hvad mån den anmärkningsförfattare, hvarom nu är fråga, iakttagit adelhet och måtta, hade jag trott skulle blifva en hemlighet mellan utskottet och honom, en hemlighet, som jag ansett böra lika obrottsligt bevaras som de diplomatiska förhandlingarna i frågan. Huru vida åter anmärkningsförfattaren vid sitt uppträdande i denna kammare så väl i dag som vid ett föregående tillfälle, då anslagen under tredje hufvudtiteln förövor till behandling, iakttagit denna adelhet och måtta, derom har den ärade kammaren sjelf varit i tillfälle att bilda sig ett tillförlitligt omdöme. Jag känner mig emellertid icke mycket manad att mot den ärade anmärkningsförfattaren agera åklagare i detta hänseende, snarare ville jag fästa kammarens uppmärksamhet på den förmildrande omständighet, som möjligen kan ligga deri, att den, som lider eller tror sig lida en orättvisa, icke har så lätt att väga de uttryck, hvari harmen deröfver gifver sig luft. Särskilt är detta förhållandet, när den förment förörrättade i ovanligt hög grad besitter kraft och energi, med hvilka egenskaper man dock sällan når målet, om de icke åtföljas af takt och måtta.

Då nu harmen uteslutande rigtats mot den svenska regeringen, hvilkens handlingssätt i tal och skrift framhållits såsom i högsta måtto anmärkningsvärdt, har jag, utan att inlåta mig på frågan, huru vida spanska regeringen förfarit rätt eller orätt mot anmärkningsförfattaren, trott det vara min pligt, såsom ledamot af det utskott, som sorgfälligt granskat alla handlingarna och varit i tillfälle att bilda sig ett tillförlitligt och lidelsefritt omdöme angående anmärkningsanledningen, att, utöfver hvad utskottsutlåtandet omförmäler, såsom min enskilda åsigt förklara, att den svenska regeringens förfarande i denna ytterst svåra angelägenhet i allmänhet vittnar om både skicklighet och kraft; att ärendet blifvit från svensk synpunkt omsorgsfullt och grundligt utredt, samt att rikets värdighet icke blifvit på något sätt åsidosatt. Att förhandlingarna icke ledt till något önskvärdt och för min egen rättskänsla tillfredsställande resultat, dertill finnas flera anledningar, hvilkas beskaffenhet jag icke eger här utreda. Skulden är emellertid icke att söka hos den svenska regeringen, så mycket mindre som den

för statsrådets ledamöter gällande ansvarighetslagen uttryckligen innehåller, att "desse embetsmän kan ej heller till last läggas, om emot deras på anförda skäl grundade råd utgången utan deras förvållande blifver olycklig och det åsyftade goda ändamålet icke vinnes".

Den ärade anmärkningsförfattaren har vidare i dag tillåtit sig att skarpt kritisera formen af utskottets utlåtande. Han har såsom stöd för den åsigten, att det bort redigeras fullständigare, åberopat ett prejudikat från 1867 års riksdag, men det är många riksdagar, som passerat efter 1867, och äfven före 1867, och vid de flesta riksdagar, då anmärkning icke förekommit, har utskottets utlåtande affattats i ordalag ungefär lika dem, som vid denna Riksdag användts. Då utskottet affattade sitt utlåtande i den form, hvari det nu föreligger, skedde det i öfvertygelse, att detta var mest öfverensstämmande med grundlagens bud. Jag vill dock tillägga, att af en och annan valdes denna form äfven af enskild välvilja mot anmärkningsförfattaren, ty hans stilprof var icke af den beskaffenhet, att hans sak kunde vinna på att det framlades. Nu har han sjelf i dag dragit försorg derom, att det skall få inflyta i protokollet, men jag är öfvertygad, att hans sak icke vinner på det sätt, hvarpå han uppträdt. Jag får äfven tillstå, att jag hyser den allra starkaste betänklighet mot grundlagsenligheten af hans förfarande att nu in extenso uppläsa det anmärkningsmemorial, som försegladt öfverlemnades till konstitutionsutskottet. Det är väl icke utan bestämdt syfte, som § 57 riksdagsordningen föreskrifver, att det skall öfverlemnas försegladt, ty äfven en vanlig motion kan utan särskild föreskrift skickas in i ett försegladt omslag, men meningen med det uttryckliga grundlagsstadgandet är otvifvelaktigt att om anmärkningen icke föranleder till någon framställning, bör den blifva en sak mellan anmärkningsförfattaren och utskottet. När nu emellertid anmärkningsförfattaren tror, att hans sak skall vinna så mycket, derigenom att hans anförande får inflyta i dagens protokoll, vill jag icke beröfva honom denna glädje. Jag hyser också tvekan, om kammaren grundlagsenligt kan besluta, såsom en föregående talare ifrågasatte, att anförandet skall uteslutas ur protokollet. Det heter nemligen i den åberopade 76 § riksdagsordningen "vid justering kan ett beslut ej ändras, men väl må sådana tillägg göras, hvarigenom ingen ändring i beslutet uppkommer. Ur protokoll må vid justeringen, med kammarens bifall och *den talandes begifvande*, uteslutas deenes uttryck och äfven öfverläggning, som deraf följt; dock kunna ej sådana uttryck uteslutas, på hvilka beslutet tydligen sig grundar". Det skulle således erfordras ett begifvande från anmärkningsförfattaren för uteslutande ur protokollet, men ett sådant begifvande lärar han väl icke lemna och jag insisterar icke derpå, ty den, som förlorar på framläggandet af anförandet, är efter mitt förmenande han sjelf.

Vidare har den ärade anmärkningsförfattaren framdragit, huru som vid åtskilliga diplomatiska frågor, det uppgafs flera, regeringen funnit för godt att, då de skulle behandlas i Riksdagen, till trycket låta befordra innehållet af de förda förhandlingarna. Ja, jag erkänner gerna, att min enskilda åsigt är, att i detta viktiga fall skulle regeringen hafva handlat i sitt eget välförstådda intresse, om den hade

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

låt till trycka samtliga handlingarna, men dertill erfordrades, efter hvad man sagt mig, ett medgifvande af den utländska regeringen, med hvilken förhandlingarna förts, och jag är icke viss på, att denna regering dertill lemnat eller skulle vilja lemna sitt bifall. Emellertid är jag öfvertygad derom, att om dessa handlingar i fullständigt skick förelagat för hvar man, så skulle det icke längre finnas någon sådan der "rysning" hos allmänheten, hvarom en föregående ärad talare yttrat sig, utan denna svenska allmänhet skulle nästan lika enhälligt som konstitutionsutskottet hafva kommit till den åsigten, att regeringen har gjort hvad den kunnat göra i detta fall och att om resultatet icke blifvit, hvad man önskat, är det att tillskrifva andra förhållanden, som icke berott på vår regering. Jag tror, att allmänheten bör taga denna sak lugnt efter den omsorgsfulla pröfning, som egt rum och när den försiggått i den ordning, som grundlagen föreskrifver, lär någon återremiss alldeles icke behövas. Utskottets ledamöter hafva nemligen redan egnat en omsorgsfull uppmärksamhet åt denna sak. Till och med en mängd tidningsartiklar och brochyror, som åtföljde tidningarna, har jag nu åter läst igenom, men jag har icke nu fått samma intryck, som första gången jag läste dem. Då var jag en tid benägen att åtminstone i viss mån taga anmärkningsförfattarens parti, men efter den fullständiga upplysning jag nu erhållit genom läsning af statsrådsprotokollen kan jag icke göra det, ehuru jag fortfarande hyser den åsigt att från Spaniens sida kunnat vara att önska och billigtvis förvänta ett annat behandlingssätt än det, som i vissa fall honom vederfarits.

Herr vice talman, utan att jag framställer något yrkande, lär betänkandet emellertid få läggas till handlingarna.

Herr Hedlund: När jag begärde ordet, var det för att yttra några ord om den reservation, som förekommer i utskottets betänkande, och jag trodde icke, att den debatt, som blef framkallad af herr Smith, skulle räcka så länge som den gjort. Då emellertid så skett, oaktadt ingen reservation i den frågan här föreligger, så ber jag också att få draga mitt mycket korta strå till stacken rörande uppfattningen af den frågan. I förbigående vill jag nämna, att jag icke inlåter mig i någon slags pröfning af hvad den ärade talmannen här gjort eller underlåtit. (Jag säger med afsigt talmannen, emedan jag icke känner någon vice talman i talmansstolen.) Jag är fullt viss på, att den insigt och samvetsgranhet, hvarmed han sedan lång tid tillbaka städse förfarit i sitt kall, utesluta hvarje tanke på, att han icke äfven i förevarande fall fullkomligt känner och följt grundlagens bud, och om något annat skäl skulle behövas för att afvärja hvarje anmärkning mot honom, finnes det ett, nemligen att han i talmansstolen icke kan försvara sig.

För öfrigt anser jag, att det varit ganska godt, att herr Smith fått framlägga de vidlyftiga handlingar han här uppläst, äfven då det skett på det sätt, att han uppläst en handling, som man trott att det tillkommit konstitutionsutskottet ensamt att inom sig pröfva.

Då emellertid derefter har följt en granskning af hela detta

tvistemål mellan utrikesdepartementet och herr Smith rörande spanska regeringens beteende, så kan jag i afseende härpå fatta mig kort, emedan jag i allo är förekommen af herr Björnstjerna genom hans nyss afgifna yttrande på denna plats; men jag vill dock förklara, att jag efter genomläsande af herr Smiths vidlyftiga artiklar i ämnet fick en annan uppfattning än den, jag hade vid det första meddelandet af hvad som passerat mellan honom och spanska regeringen. I egenskap af publicist tog jag nemligen först allvarligt parti för den offentliga och enskilda rätten å Sveriges sida gent emot ett annat land, hvilken rätt jag då trodde att de spanska myndigheterna hade trädt för nära. Men ju noggrannare jag läste herr Smiths betänkande, desto mera öfvertygad blef jag, att vi i detta fall icke hafva någon rättmätig anledning till klagan emot de spanska myndigheterna. Om efterskatten, som var första tvistemålet, är tillräckligt upplyst, och herr Smiths påståenden hafva i detta fall befunnits fullkomligt oberättigade. Men att han så mycket ondgjorts öfver denna skatt, är helt naturligt, då han derpå hade byggt en spekulation på en vinst af 10 å 12 millioner kronor, som spaniorerna icke velat gifva honom, utan hvilken de, efter samma grundsats, som herr L. O. Smith velat göra gällande vid de svenska tullagarnes tillämpning, ansett spanska staten böra förbehålla sig sjelf. Hade icke herr Smith med detta stora mål för ögonen underlåtit att realisera sina varor under den tid detta lät sig göra, så hade åtminstone hans förlust blifvit betydligt mindre. Derom må han dock sjelf döma. Men förvånande är, att han kan hafva mod att påstå, att hvad han gjort skett på uppmantran af det svenska sändebudet herr Grip. Den stora skiljedomen gälde de rendementsberäkningar, som gjorts både i Spanien och här af en svensk tekniker, herr Forssman. De olika resultat, hvartill dessa beräkningar ledde, föranledde Sveriges regering att påyrka skiljedomstolen ur den synpunkten, att man här trädt för nära traktatens bestämmelser. Här vid lag har jag kommit till den uppfattningen, att man icke rimligtvis kan draga tekniska tvistefrågor under skiljedomstol. Spanska regeringen säger naturligtvis: "vi hafva handlat lagligt, ty de beräkningar vi gjort, hafva våra tekniker godkänt". På samma sätt har ock svenska regeringen, på grund af auktoritetens vitsord här, trott att våra beräkningar varit rigtiga. Att slita *dessa* meningsskiljaktigheter genom kompromissdom har, som sagdt, näppeligen varit traktatmessigt. Svenska regeringen ansåg sig emellertid skyldig att hålla derpå och anmodade en aktad rättsläråd af en annan nation att yttra sig, huru vida denna fråga kunde göras till föremål för skiljedomstols pröfning eller icke. Han förklarade, att det vore en inre spansk fråga, hvarmed en skiljedomstol icke hade något att skaffa, och då borde naturligtvis Sveriges regering icke drifva saken längre. Detta är min åsigt, och jag har hufvudsakligen hemtat den af herr Smiths egna skrifter. Men det hindrar mig icke att, i likhet med en föregående talare, med ganska stort deltagande se, huru den stora näring, som herr Smith med en kolossal energi satt i gång, blifvit afbruten. Men till dessa beklagansvärda förluster är han dock icke sjelf utan skuld. För honom likasom

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

för alla andra gäller det något simpla men sanna ordspråket, att man icke får gapa öfver för mycket.

Jag tror icke, att jag öfverträder ordningen i detta fall, då jag hvarken kommer att yrka återremiss eller något annat, ty, enligt mitt förmenande, afgör herr talmannen den proposition, som han anser sig befogad att framställa, och jag föreställer mig, att det blir ett läggande till handlingarne sans phrases.

Något annorlunda ställer sig frågan om den reservation, som är bifogad utskottets betänkande, och som jag icke anser mig böra med tystnad förbigå, då flera aktade ledamöter i konstitutionsutskottet här hafva yttrat sig derom.

Jag tillåter mig först yttra några ord om sjelfva reservationsrätten. Den har varit mycket omtvistad. Så hafva t. ex. under vissa tider rättslärdé män inom konstitutionsutskottet vid ett tillfälle förnekat reservationsrätten men vid ett annat sjelfve begagnat sig deraf. Jag skulle emellertid önska, att denna reservationsrätt icke undertrycktes, emedan vi skola komma ihåg, att det under partiförhållanden i ett land lätt kan inträffa, det äfven den mest rättrådiga församling eller utskott, såsom t. ex. ett konstitutionsutskott, blir ensidigt tillsatt, så att, om majoriteten inom Riksdagen står i opposition mot regeringen, utskottet besättes med blott oppositionsmän och tvärt om. Då kunna fall förekomma, när verkliga giltiga anmärkningsanledningar blifva undertryckta, och detta kan sannernligen vara skadligt för det politiska rättstillståndet. För min del tror jag således, att vi böra hålla reservationsrätten i akt.

Här gäller, såsom kammaren mycket väl vet, mera en formel än en reel fråga, nemligen om det läroschema, som Kongl. Maj:ts regering skall hafva beslutat utfärda i fråga om våra skogsskolor, hvarigenom lärlingarne vid dessa skolor till sin öfriga tekniska undervisning fått sig ålagda åtskilliga krigsöfningar, hvilka reservanterna anse regeringen icke ega rätt att pålägga. Såsom vi alla veta, har vår regering fullt rätt att fastställa villkoren för undervisningen vid alla våra offentliga läroverk. Detta kan gälla så väl den teoretiska undervisningen och gymnastiken som äfven exercisöfningar, hvilka senare ju blifvit genom Kongl. Maj:ts förordnande införda vid våra elementarläroverk. Ur denna synpunkt sedt, eller att regeringen skulle hafva föreskrifvit vissa om ock högt tilltagna exercisöfningar för skogslärlingarne, kan jag icke finna, att regeringen öfverträdde sin befogenhet. Jag ber att lå erinra om hvad jag förut sagt, att detta icke är att kränka värnpligtslagen eller att utsträcka värnpligten. Vi böra nemligen skilja mellan värnepligt och beväringsofningar, ty de äro två olika saker. Nu har regeringen icke rört vid någonting annat än de militära öfningarna — med ett undantag hvarom jag strax skall nämna. I allmänhet anser jag det vara riktigt och godt, att obligatoriska exercisöfningar införts vid många af våra läroverk, och jag skulle verkligen önska att detta skett icke blott vid elementarläroverken utan äfven särskildt vid våra folkskoleseminarier. Ty jag håller på den militära exercisen icke blott med hänsyn till sakens betydelse ur *militärisk* synpunkt utan rent af för den enskilde lärjungens eget

bästa. Det är, såsom jag en gång på ett annat ställe sagt, i detta militärsystem något, som är dugtigt och bra. Det är blod och muskler deri, medan de enbart teoretiska studierna lätt leda till blodlöshet, svaghet och slapphet. Ur den uppfostrande synpunkten har dessutom militärtukten för lärjungarne det goda med sig, att den väcker ordnings-sinne och pligtkänsla, allt goda element i militärväsendet, huru mycket ondt det än i öfrigt må föra med sig. Yrkesmilitären skiljer sig från borgaremilitären deruti, att den förre träder in i sitt kall med bestämd lön för att utföra en bestämd förrättning. Borgarmilitären åter ikläder sig efter måttligt inhemtad militärbildning, när det gäller fosterlandets försvar, uniform och vapen till detta ändamål. Han är den för landets försvar utbildade militäre medborgaren. Detta är, hvad som här afses med skogslärlingen. Han är i själfva verket, äfven om han inkallas till tjänstgöring, den i den medborgerliga verksamheten sysselsatte mannen, som, när faran kallar, träder in under vapen. Detta är det schweiziska milis-systemets stora och förträffliga karakter. Kongl. Maj:t har genom detta reglemente just anslutit sig till detta system, för hvilket jag, om jag på gamla dagar så får säga, alltid svärmat och fortfarande svärmar, emedan jag anser detta system vara ett starkt försvar med fullständigt bevarande af den borgerliga friheten.

Lemnande å sido detaljerna, som jag icke kan bedöma, kan jag således icke annat än godkänna regeringens åtgörande i denna del. Men vid genomläsandet af den promemoria, hvilken såsom bilaga åtföljer reservationen, kan man sätta i fråga, huru vida icke regeringen, derest detta förslag utan Riksdagens bifall skulle genomföras, i en eller annan punkt öfverträdt sin befogenhet. I 3 särskilda punkter synes mig detta vara fallet. Icke så mycket deruti att dessa skogslärlingar skola excercera tillsammans med truppen. Dervid ser jag inga betänkligheter, ty om dem åläggas vissa militära öfningar, bör ju ock kunna beslutas, att dessa skola utföras tillsammans med truppen. Men att de skola *inkallas* till denna tjänstgöring af *militärchefen*, det har jag icke kunnat finna fullt förenligt med en instruktion för en skogsskola. Vidare anser jag den föreskriften betänkelig, att dessa skogsskoleelever skola efter genomgången utbildning qvarstå såsom stamsoldater. Kammaren vet mycket väl, att skilnaden mellan beväring och stamsoldat ligger deruti, att beväringen har en viss tjänstetid under de sex första åren, och att den under de påföljande sex värnpligtsåren står i landsstormen. Stamsoldaten åter skall stå alla de tolf åren i egenskap af beväringssman, d. v. s. kan uppåddas till den stående arméen. Detta tror jag, att regeringen icke eger att på egen hand föreskrifva, nemligen att dessa elever skola, sedan de genomgått utbildningen, äfven de öfriga sex åren stå qvar i samma skyldighet som stamsoldat. Förevarande militära skyldighet skulle de således behålla så länge de befinna sig i värnpligtsåldern och den är 6 till 12 år, medan beväringsskyldigheten är i lag bestämd till 6 år.

Jag hade tänkt tillägga, att statsutskottet gjort vissa förbehåll i detta afseende. Då jag nu hör sägas bredvid mig, att här är endast fråga om en promemoria och icke om något redan fattadt beslut, såsom jag trodde, kan jag, om jag misstagit mig härutinnan, icke komma

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

längre än att medgifva att en god del af hvad jag här talat varit onödigt och bedja kammaren om ursäkt därför.

Jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Forssman. Jag hade visst icke haft för afsigt att begära ordet i denna fråga, om jag icke blifvit dertill föranledd af en föregående talare på stockholmsbänken. Då det tillåtits honom att ingå på åtskilliga uttalanden angående innehållet af den spanska sprittvisten, förmodar jag, att herr vice talmannen och kammaren skola tillåta mig att yttra några ord för att bemöta hvad nämnde talare och ännu en senare talare i frågan anförde.

Beträffande först den mycket omtalade efterskatten, så tror jag, att påläggandet af en sådan skatt icke med nödvändighet står i strid med traktaten. Men det gäller vid beskattningsfrågor framför allt *huru* skatterna tillämpas, ty deraf beror, huru vida de kunna fördragas eller huru vida de komma att utgöra hinder på den näring, som af dem träffas. Den talare, på hvilken jag nyss syftade, anförde, att sådana efterskatter äfven förut hafva pålagts, särskildt i Tyskland genom spritskattelagen af år 1887. Det är visserligen sant, att en efterskatt då blef pålagd, men, mine herrar, detta skedde under sådana omständigheter, att någon jemförelse mellan den efterskatt, som år 1887 tillämpades i Tyskland, och den, som 1888 tillämpades i Spanien, är fullkomligt oberättigad. Jag skall i största korthet angifva skälen för detta mitt påstående.

I juni månad 1887 utfärdades i Tyskland den nämnda spritskattelagen. Förut fans der för den stora sprittillverkningen endast *en* skatt, den s. k. "mäskekarskatten", efter karens olika rymd. Denna skatts belopp, räknad efter tillverkad vara, kan ej exakt angifvas, men vid export af alkohol medgafs restitution af 16 mark för en hektoliter. Från och med den dag, då tyska spritskattelagen utfärdades, höjdes denna exportgodtgörelse till 48 mark. Den blef således tredubblad, utan att den inre beskattningen höjdes, hvilket först inträffade den 1 oktober 1887. Inhafvarne af bränvinsförråd hade följaktligen tre månader på sig, under hvilken tid de kunde mot tredubbel godtgörelse utföra den alkohol de innehade. När sedermera efterskatten tillämpades på det förråd af bränvin, som fans kvar, hvilket som sagdt, skedde den 1 oktober, utgick den med 30 mark, under det att förbrukningsskatten, som samma dag infördes, utgjorde 50 mark för kontingenteradt bränvin och för öfrigt bränvin 70 mark.

I Spanien var förhållandet helt annorlunda. Den spanska sprittlagen föreskref, att *den dag, då denna lag publicerades*, en skatt skulle påläggas allt bränvin af 75 pesetas för 1 hektoliter alkohol, således *samma* belopp, som konsumtionsskatten. Det är ju en stor skilnad mellan dessa båda förfaringssätt. Å ena sidan en respit-tid af tre månader och dessutom tredubbel godtgörelse vid exporten samt en efterskatt af betydligt lägre belopp än den skatteförhöjning, som då inträffade. Å andra sidan en skatt, som till fulla beloppet inträdde samma dag lagen utfärdades. Hvarje jemförelse är således i detta fall alldeles oberättigad.

Samma talare frågade, hvarför Tyskland icke protesterat mot det spanska förfaringssättet. Men detta lära dock tyskarne hafva gjort, och det till och med, enligt hvad jag tror, ganska eftertryckligt. Såsom bevis derpå torde få anses hvad som nu inhemtas af tidningarne, nemligen att Tyskland förmått Spanien att sätta ned skatten från 75 till 25 pesetas och att medgifva, att denna skatt af 25 pesetas, som dock är något annat än det först föreskrifna beloppet af 75 pesetas, skall drabba all inhemsk tillverkning af industrisprit, hvaremot tillverkning af drufsprit skall vara fri. Denna öfverensskommelse mellan de tyska och spanska regeringarne lärer, efter hvad tidningarne omförmåla, vara godkänd af kongressens, d. v. s. deputerade kammarrens, utskott. Men jag förmodar, att ett sådant medgifvande från Spaniens sida, tillkommet som det lär vara efter långvariga underhandlingar, icke gjorts utan att protester från Tysklands sida föregått. Att det slutligen skulle komma derhän, har man kunnat förstå af hvad som försports särskildt i den tyska bränvinspressen; de tyska bränvinsproducenterna hafva länge insett, att en kränkning af deras rätt skett genom den spanska spritskattelagen. Och att äfven vår rätt blifvit kränkt genom denna lag är onekligt, då den likställighet, som blifvit tillförsäkrad i fråga om beskattning af våra och af spanska varor, icke blifvit tillgodosedd.

Traktaten säger, såsom här är angifvet, att det icke får påläggas den importerade varan en högre skatt än den, som drabbar den inhemska varan af samma slag. Hvar och en kan förstå, att om man tillämpar på den importerade varan en skatt, som utgår proportionerligt efter denna varas kvantitet, sådan den presenteras på tullstationerna, men på den inhemska varan en material-skatt, som är den råaste form af alkoholbeskattningsformer, dessa skatter icke kunna med hvarandra jämföras. Detta är det första väsentliga felet, att man tillämpat olika beskattningsgrunder, som icke leda till komparabla skatter, då man dock garanterat likställighet. Ser man vidare i detalj, huru denna princip om materialskatten blifvit tillämpad, så finner man också, man må räkna huru liberalt som helst, att den tariff, som, enligt spanska finansministeriets förordning, skulle ligga till grund för den inre beskattningen, är så afpassad, att det icke kan blifva någon meningsskiljaktighet om, huru vida beräkningsgrunden enligt nämnda tariff är rimlig och riktig. I sjelfva verket skulle den, om den tillämpades — hvilket, som bekant, icke är fallet — leda till en beskattning, som uppgår till blott en del af hvad den borde utgöra. Vid tillämpningen af denna lag har äfven, tror jag, emot Sveriges intressen blifvit en annan grym orättvisa begången deri, att medan de betydande förråden utaf alkohol från Karlshamn, som funnos i Spanien, deklarerades till beskattning redan i slutet af juni, jag tror det var den 28 eller 29, så medgafs genom en förordning, som utkom omkring den 20 juli en ytterligare frist för innehafvarne af alkohol, som vid den tiden icke var deklarerad. Den spanska regeringen kunde icke sätta i verket sin egen lag, som innehöll, att alla förråd skulle genast deklareraras. Det blef en stark opposition emot lagen och myndigheterna förmådde icke tvinga folket att göra dessa deklara-

*Konstitu-
tionsutskot-
tets décharge-
betänkande.*

(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

tioner. Då utkom, tre veckor sedan det svenska förrådet blifvit deklareradt, en ny spansk förordning, som lemnade ett ytterligare anstånd af några dagar att deklarerera de förråd, som då ännu icke blifvit deklarerade. Men icke nog dermed! Samma förordning medgaf, då regeringen mycket väl insåg, att ärliga deklARATIONER icke kunde åstadkommas, att det stode fritt för städernas styrelser att i klump uppgifva de förråd af bränvin, som funnos inom deras respektive områden, och att beskattningen kunde ske derefter. Detta var ett slags form att komma ifrån svårigheten, ja, omöjligheten, att indrifva skatten. Man rent af slumpade bort densamma. Jag hemställer om man, under sådana förhållanden, och då de svenska förråden fått utgöra skatten så långt de kunnat med det belopp, som influtit vid deras tvångsförsäljning, verkligen med fullt skäl kan inskränka sig till det omdöme, som här nyss afgafs utaf en ärad ledamot af konstitutionsutskottet, då han sade, att "från spansk sida kunde ett annat förfaringssätt varit önskvärdt". Det är nog sant, men detta omdöme är enligt min tanke alldeles för mildt. För mig ställer sig ett sådant förfaringssätt närmast såsom konfiskation. Detta om sjelfva spritfrågan. Det kan icke vara lämpligt att vidare ingå på dess detaljer, ehuru åtskilligt kunde vara att tillägga.

Beträffande slutligen den kompromiss, hvarom här talats, är jag icke i tillfälle att om densamma uttala något omdöme, då jag icke vet, huru den fråga blifvit formulerad, som framställdes till kompromissarien. Deraf beror naturligtvis omdömet om svaret. Huru denna fråga lydde har man icke fått veta. Kanske frågan lydde ungefär på samma sätt som svaret. Svaret lär hafva innehållit, att denna spritbeskattning icke öfverskred gränserna för en inre förvaltningsfråga. Frågan lydde kanske: öfverskred denna spritbeskattning gränserna för en inre förvaltningsfråga? Derpå kan visserligen svaras: nej, det gjorde den icke, ty ingen lär väl förneka ett land rättigheten att pålägga hvilka skatter som helst; men allt beror på *sättet*, så länge nemligen detta icke strider mot internationella förpligtelser. Är sättet sådant, att den inhemska spriten drabbas af samma skatt som den utländska, då är det endast en inre förvaltningsfråga och ingen har rätt att tala derå. Men detta är just sjelfva hjertpunkten af frågan. Jag kan heller icke förstå annat än att detta är en teknisk fråga. En ärad talare sade, att man icke kan hafva skiljedom i tekniska frågor; detta är en princip, som jag icke förut hört proklamas. En skiljedom i den föreliggande frågan måste tvärt om vara en skiljedom i en teknisk fråga.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Wieselgren: Under pågående diskussion har jag haft många anledningar att erinra mig det gamla romerska ordspråk, som talar om, huru "tiderna förändras, och vi med dem". Om någon af 1809 års män i dag varit tillstädes, skulle det icke för honom varit fast obegripligt, huru en diskussion af den beskaffenhet, som i dag

i denna kammare förekommit, kunnat här föras? Jag tror, att ännu hafva 1809 års män arftagare till sin uppfattning af betydelsen utaf hithörande stadganden i vår sagda år bestämda regeringsform. Under den tid af omkring fjorton år, mina riksdagsminnen omfatta, har det hört till det nästan hvarje år återkommande att, då déchargebetänkande föredragits inom Riksdagens kamrar, diskussion uppstått rörande grundlagsenligheten af reservationer i fråga om de i statsrådsprotokollet ingående ämnen, hvilka varit föremål för meningsskiljaktighet inom konstitutionsutskottet. Jag har alltid tillhört deras antal, som strängt häfdat den teoretiska uppfattningen, att 1809 års grundlagsstiftare velat fritaga regeringen från åtal och klander af enskild riksdagsman i annan ordning än den, som är stadgad i 57 § riksdagsordningen. Deras mening har varit den, att regeringens handlingar skulle pröfvas i konstitutionsutskottet, och, då icke utskottets majoritet beslutat i enlighet med 106 eller 107 §§ regeringsformen, för rikets ständer, d. v. s. nu Riksdagens kamrar, sedermera icke skulle återstå annat än att lägga betänkandet till handlingarna. Men det har ju funnits en lakun i bestämmelserna; ty i 48 § i vår nu gällande riksdagsordning har icke något undantag gjorts för reservationsrätten i fråga om ledamot i konstitutionsutskottet. Det heter nemligen der: "Ledamot, som i utskottets beslut ej instämt, är obetaget att jemte utskottets yttrande lemna kamrarne del af sin skiljaktiga mening, som i sådant fall bör till utskottet skriftligen afgifvas". Följaktligen har man i sitt bestridande af den enskilde konstitutionsutskottsledamotens reservationsrätt endast stödt sig på hvad man kunnat anse och påstå vara grundlagens *mening*, ehuru väl icke dess bokstaf; under det deremot andra, åberopande bokstafven i sagda 48 § riksdagsordningen, tvärt om försvarat nyssnämnda rätt. Och så hafva, såsom vi alla veta, reservationer under alla år oförhindradt afgifvits i konstitutionsutskottet och debatterats i kamrarne.

I dag har man dock, enligt mitt förmenande, kommit *ännu ett steg längre*. Den bestämmelse, som utstakar den enskilde riksdagsmannens rätt i fråga om att uppträda emot regeringens beslut, har, genom hvad som i dag förekommit, blifvit ytterligare utvidgad; skrankan i 57 § riksdagsordningen, sammanbunden med 2 mom. af 107 § regeringsformen, är från och med detta tillfälle undanflyttad. Jag skall icke ingå i någon bevisföring för detta mitt påstående, utan åberopar blott hvad friherre Åkerhielm nyss förut yttrat; min uppfattning är i detta hänseende densamma som hans. Jag vågar nemligen påstå, att 1809 års män icke hade tänkt sig möjligheten af nämnda grundlagsbestämmelsers förenlighet med den enskilde riksdagsledamotens rätt, sådan den i dag blifvit uppfattad och tolererad. Men det är så, som jag nyss sade: "tiderna förändras, och vi med dem".

Jag är den förste att erkänna, att vi icke ens i tolkningen af våra lagar kunna ställa oss utanför tiden, att vi alla äro barn af vår tid och att, äfven om vi på det strängaste ville hålla oss vid grundlagens bokstaf, vi dock måste erkänna, att mycket, som var fullt förenligt med uppfattningen af denna i detta århundrades början, icke låter sig förena med den nutida uppfattningen deraf. En så stor

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

omskiftelse i alla våra förhållanden har egt rum under de år, som skilja grundlagsstiftarnes och våra dagar, att jag mer och med inser omöjligheten af att vidare häfda de band på den enskilde riksdagsmedlemmens rätt, som *de* funno rimligt och riktigt att pålägga, men som, om vi ock fortfarande skulle bjuda till att vidhålla och försvara dem, dock säkerligen ganska snart skulle på många sätt eluderas. Således — det torde icke vara värdt att försöka det! Men jag finner icke rådligt att den bestämmelse, som innehålles i § 84 regeringsformen — om att grundlagen *i hvarje fall bör tolkas efter sin ordalydelse* — kommer i en för skarp motsats mot den praxis, som, enligt hvad vi se, utan hinder bryter sig igenom skrankor, hvilka icke längre synas tidsenliga; och min afsigt med att nu taga ordet har därför förnämligast varit den att till konstitutionsutskottet få rigta den vördsamma hemställan, huru vida icke tiden nu kunde vara inne att bringa praxis inom riksdagen och ordalydelsen i grundlagen i öfverensstämmelse, hvilket för framtiden skulle göra alla historiska återblickar vid tillfällen sådana som dessa onödiga. Jag tror, att en sådan åtgärd från konstitutionsutskottets sida utan all gensägelse skall kunna erkännas såsom "*högst nyttig och nödig*" — det vilkor, som grundlagen ju sjelf satt för konstitutionsutskottets åtgöranden i fråga om ändrande af rikets grundlagar.

I sjelfva den föreliggande saken skall jag icke inlåta mig. Med min uppfattning af grundlagens bud *kan* jag icke derom yttra mig; utan slutar jag med att hemställa om bifall till yrkandet att lägga utskottets betänkande till handlingarna.

Herr Smith: Då herr talmannen behagat uppläsa 52 § i riksdagsordningen, afsåg detta förmodligen att klandra hvad jag i dag yttrat i den nu föreliggande frågan. Jag ber att få fästa uppmärksambeten på att jag icke handlat af lättsinne, utan jag har mycket noggrant satt mig in uti hvad som passerat i föregående déchargedebatter. Jag trodde, att alla riksdagsmän vore tillförsäkrade samma grundlagsenliga rätt att fritt yttra sig ända från riksdagsordningens stiftande till nu. Mig förefaller det, som jag skulle hafva haft rätt att yttra mig såsom jag nu gjort. Jag tillåter mig till mitt försvar anföra några exempel från föregående riksdagar.

1) År 1867. Lagerbielke talman. Konstitutionsutskottet hade att yttra sig öfver och ogilla 3 remitterade anmärkningsanledningar, nemligen om gevärsstillverkningen, om atelierbyggnaden vid Karl XIII:s torg och om en bataljonsläkareutnämning.

I Första Kammarens déchargedebatt yttrade sig åtskillige talare om *en hel mängd andra* saker. Sålunda ogillade f. d. statsrådet Mörner, att en docent i estetik utnämnts till kommerseråd, hvilket han fann lika olämpligt som att göra en knekt till teaterdirektör. Riksarkivarien Nordström angrep, såsom grundlagsvidrigt, regeringens beslut att upphäfva af Riksdagen fastställda tullsatser. Andre talare klandrade misshushållningen vid jernvägsbyggandet, de misslyckade batterierna å Kungsholms fästning m. m. Om alla dessa saker förekom ej en rad i utskottets utlåtande. Men talmannen gjorde ingen invändning.

2) År 1870. Lagerbielke talman. Konstitutionsutskottet hade hvarken sjelft framställt någon anmärkning, eller haft att yttra sig öfver någon dit remitterad. Icke desto mindre uppstod i Första Kammaren en debatt med anledning af déchargebetänkandet. Dåvarande excellensen friherre L. De Geer uttalade väl såsom "antagligt, att grundlagen afsett att förebygga hvarje annan öfverläggning vid det s. k. déchargebetänkandets föredragning, än den, hvartill konstitutionsutskottets anmärkningar gifva anledning"; men å andra sidan fann han det "nästan orimligt" att, "då det står en riksdagsman fritt att vid alla andra frågors behandling yttra sina omdömen om regeringen, det skall vara honom förbjudet just vid det enda tillfälle, då konstitutionsutskottets betänkande om granskningen af statsrådets sätt att uppfylla sitt kall är föremål för behandling".

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Och under denna debatt saknades ej klander mot regeringen: Grefve Hamilton sade t. ex., att det fans blott *en* mening derom, att i statshushållningen icke iakttages nödig "ordning" och "sparsamhet". Herr Wallenberg klandrade henne för åtskilligt, som hon *underlåtit* att göra.

5) 1872. Konstitutionsutskottet gjorde anmälan enligt § 107 om Kongl. Maj:ts beslut att nedsätta rekrytåldern.

I diskussionen om detta betänkande yttrade sig en af utskottets ledamöter, herr Hallenberg: om den urtima Riksdagen 1871; om den "inkonsequens", som enligt hans åsigt begicks, då Kongl. Maj:t underlät att upplösa den kammare, som afslagit hans proposition till den urtima riksdagen; samt om det tillstånd, som enligt nämnde talares mening uppkom, då ministären begärde sitt afsked, att nemligen "vi voro utan regering" — med ett ord, om en hel mängd andra saker, än den, som var föremål för utskottets anmälan.

Vid samma tillfälle höll grefve Hamilton tal, icke om hvad utskottet anmält, icke om hvad regeringen vare sig gjort eller underlåtit, utan om 107:de §:ens olämplighet och orimlighet.

För öfrigt talades mycket om "regeringssystemet", utan skymt af samband med den framlagda anmärkningen.

Talmannen — som var grefve Lagerbielke — gjorde ingen anmärkning mot åtskillige talares utflygter. Men visse talare anmärkte mot andre talare, att desse inblandat ämnen, som ej borde omförmälas. På en sådan anmärkning svarade herr Hallenberg, att man 1870 i Första Kammaren diskuterat om "en massa regeringsärenden", ehuru déchargebetänkandet ej innehöll någon anmälan enligt § 107, att regeringens ledamöter då upptogo till besvarande hvad som anförts, och att således en "häfd" grundlades, hvilken han, herr Hallenberg, nu begärde sig af. Och en annan talare påvisade mot en utskottsledamot, som antydte att f. d. statsrådet grefve Mörner skulle hafva öfverträtt 90 § regeringsformen, att denna autydan berodde på *missförstånd*. Nämnda § — påpekade denne talare — har sin historiska grund från frihetstiden och afser att förekomma "appell och klagan samt dömande af representationen". Han erinrade också, att §:en förbjuder att draga de der uppräknade sakerna under "öfverläggningar och *pröfning*". D. v. s., den har icke velat förbjuda, att man

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

talar om saker, som icke äro för tillfället föredragna, "hvilket jag för öfrigt tror vara alldeles omöjligt att förekomma", och "under min riksdagsmannabana", tillade han, "har, så vidt jag vet, icke någon landtmarskalk eller talman försökt att göra en sådan tillämpning."

Uppenbarligen var greve Lagerbielke af samma tanke, ty han lyssnade ej till de flera uttydningarna, att vissa talare öfverskredo yttranderättens gränser.

6) 1873. *Ingen* anmälan från konstitutionsutskottet, *icke heller något* yttrande om någon dit remitterad anmärkningsanledning.

Emellertid uppstod i Första Kammaren — under greve Lagerbielkes ledning — en diskussion om det betänkliga omfång, hvori *utländske undersåter förvärfvat fastigheter i Sverige*. Sedan en talare — med anledning af en reservation — bragt detta ämne å bane, *komplimenterades* han därför af en utskottsledamot, som ännu tillhör Första Kammaren — och så uppträdde den ene efter den andre. Herr Rydin t. ex. upplyste, att utskottet ansett "olämpligt" (!) att "behandla denna fråga (om utländingars inkräkting af Sveriges jord, bergverk och skogar) i form af anmärkning", ehuru han ej kunde undgå att finna det betänkligt, om en vacker dag utländingar skulle befinnas ega "hela det bergverksbälte, som sträcker sig öfver mellersta Sverige". Visserligen framhöll en talare (herr Faxé), att "en anmärkning, framställd i en reservation, aldrig borde hos kamrarne få förekomma", men talmannen låtsade ej om denna fina invit, och — talaren sjelf måtte ej heller menat fullt allvarligt med densamma, eftersom han sjelf strax derpå började tala om den "högst beklagliga" utländska invasionen!

7) År 1874. Konstitutionsutskottet gjorde anmärkning om egarens af Åtvidaberg befriande från erläggande af bergverkstionde.

Om *detta* ämne förekom väl *något* i Första Kammarens décharge-debatt. Men *hufvudsakligen* upptogs denna — under greve Lagerbielkes ledning förda — debatt af frågorna om *ståthållareembetet i Norge och lotsningen i Öresund*, i någon mån också af den fråga, som herr Rydin bragt å bane i en reservation, i hvilken han anklagade då- och nuvarande ecklesiastikministern för att, i ett visst uppgifvet fall, hafva "lemnat utan afseende *alla* de i regeringsformens § 38 föreskrifna villkor, för att en från Konungen utgående expedition skall anses lagligen utfärdad". Den mycket vidlyftiga debatten i Första Kammaren rörde sig blott helt litet om det enda ämne, som förekom i utskottets utlåtande.

Äfven denna gång saknades ej påståenden, att de, som talade om ämnen, hvilka utskottet ej yttrat sig om, öfverträdde grundlagen. Ett sådant påstående framställdes af statsrådet Wennerberg mot herr Rydin — men talmannen låtsade om ingenting.

8) År 1875. Första Kammarens décharge-debatt med anledning af utskottets anmärkning angående kommerskollegiifrågan utgör *för andra gången* (om man afser från vissa allmänna betraktelser om utskottets befogenhet m. m., kan man säga, att år 1868 Första Kammarens décharge-debatt *någorlunda* inskränkte sig till de i utskottets ut-

låtande förekommande ämnen) *under det nya riksdagsskicket* en öfverläggning blott om det ämne, som utskottet understält kamrarne.

9) År 1876. Grefve Lagerbielke talman. Första Kammarens décharge-debatt rör sig blott om en reservation.

10) År 1877. Grefve *Hamilton* talman. Utskottet hade ej framställt någon anmärkning. Diskussionen rörde sig dels om en sak, som fans *antydd* i en reservation (befästningarne i Stockholms skärgård), dels om en sak, som enligt "hörsagor" antogs vara åsyftad af de utskottsledamöter, hvilka låtit anteckna sig såsom reservanter utan att med ett ord antyda hvad de åsyftade (= amiralitetskrigsmanskassan).

11) År 1884. Lagerbielke talman. Första Kammarens décharge-debatt gälde uteslutande ett i en reservation mot konstitutionsutskottets utlåtande omförmäldt ärende.

12) År 1885. Lagerbielke talman. Första Kammarens décharge-debatt rörde sig dels om en af utskottet framställd anmärkning, dels om saker, som omförmäls i reservationer.

13) År 1886. Lagerbielke talman. Konstitutionsutskottet framstälde ingen anmärkning. Emellertid uppstod en diskussion angående ett i reservation omförmäldt ärende, hvarunder — utan invändning från talmannens sida — man till och med fann lämpligt att klandra norrmännen för firandet af 17 maj!

Sammanfattas de anförda exemplen, så framgår, att man under décharge-debatterna i Första Kammaren haft full frihet att yttra sig:

icke blott om anmärkningar, framställda af konstitutionsutskottet, utan också om

enskilde utskottsledamöters reservationer mot utskottets déchargebetänkande,

om sådant som hvarken förekommit, ens i form af ett referat, i utskottsbetänkandet, ej heller med ett enda ord omförmäls af en reservant.

Är det då med sundt förnuft förenligt, att man *icke* skulle få yttra sig om ett ärende, som blifvit till utskottet remitteradt och som af detta blifvit pröfvadt och omtalas i dess betänkande?"

Det är på dessa fakta som jag stödt mig och ansett mig vara berättigad handla på det sätt, som jag gjort. Jag har mycket noga studerat grundlagarne och vill icke på något sätt öfverträda dessa.

Man har vidare sagt, att man icke skulle ega rätt att yttra sig om 107 § regeringsformen. Dervid ber jag att få påpeka följande:

"*Det obegripliga andra stycket i § 107 regeringsformen*, enligt hvilket under en décharge-debatt "enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter" ej ens få "nämnas":

1867 $\frac{13}{4}$: F. d. statsrådet C. G. Mörner fann sig dock oförhindrad att nämna upphäfvandet af kontraktet med Högbo bolag om leverans af kanoner för bestyckning af befästningarna i Karlskrona. Och detta i debatten om ett déchargebetänkande, som ej härom innehöll ett ord.

Konstitu-
tionsutskot-
tets décharge-
betänkande.
(Forts.)

Huru konstitutionsutskottet behandlat remitterade anmärkningsanledningar, som det ogillat:

År 1867 remitterades 3 anmärkta anledningar, af hvilka

1 (om gevärstillverkningen) utförligt refererades och utförligt bemöttes,

1 (om en bataljonsläkare tillsättning) korteligen refererades och ogillades, emedan hvad statsrådsprotokollen med dithörande handlingar innehöllo ej syntes utskottet rättfärdiga den,

1 korteligen refererades och afvisades, emedan "ärendet (atelierbyggnaden å Karl XIII:s torg) icke hörde till den tid, öfver hvilken utskottet egde att utföva granskning."

Med stöd af de fakta, som sålunda föreligga i hvad jag haft äran nämna, har jag trott mig ega full befogenhet att orda om denna viktiga fråga och låta densamma komma under kammarens diskussion och behandling.

Friherre Åkerhielm anmärkte, att jag icke skulle haft rätt att uppläsa min anmärkningsanledning. Jag vore honom mycket tacksam för denna anmärkning, för så vidt han hade låtit den åtföljas af den upplysningen, att någon enda bestämmelse i grundlagen finnes, som hindrar mig från att både uppläsa och publicera dessa handlingar, vid hvilka konstitutionsutskottet ansett sig icke böra i minsta mån fästa afseende. Jag har åtminstone icke kunnat upptäcka någon så beskaffad § i grundlagen. Och jag försäkrar eder, mine herrar, att om en sådan upptäckt kunnat ske, skulle jag visst icke begått en sådan ogrannlagenhet som att uppläsa dessa handlingar. Då emellertid konstitutionsutskottet ansett sig kunna undertrycka en så viktig fråga som denna och icke velat låta vare sig kammaren eller det svenska folket få del af hvad som passerat, har jag ansett mig kunna kasta alla considerationer öfver bord och göra för hvar och en klart huru jag uppfattat denna fråga. Det är därför ingenting annat än min egen uppfattning, som jag här har uttalat, då jag ju icke varit i det lyckliga läget att få sitta i konstitutionsutskottet och der taga del af statsrådsprotokollen. Hade jag fått läsa dessa, händer det väl, att jag alldeles icke skrifvit så som jag nu gjort. Jag har, det kan jag försäkra kammaren, gjort detta på god tro och i okunnighet om regeringens åtgöranden i denna sak, då man ju icke har meddelat mig något derom. Jag ber därför, att kammaren måtte med öfverseende betrakta hvad jag här yttrat i denna fråga.

Man har sagt, att 107 § regeringsformen icke bort omnämnas. Jag visade nyss att så har skett förut, och det är detta, som kan lända mig till ursäkt.

Herr Björnstjerna sade, att jag kommit med beskyllningar, som hvila på en falsk grund. Jag vore äfven honom tacksam, om han godhetsfullt velat fullfölja denna sats och ådagalägga, att någon enda af mina beskyllningar varit falsk. Till dess tillbakavisar jag hans påstående, att mina beskyllningar varit falska. Med vett och vilja har jag icke framkastat någon enda falsk beskyllning. Jag har handlat på god tro och på grund af de fakta, som jag haft i min hand. Jag

tror därför, att han icke varit berättigad att framkomma med ett sådant påstående, utan att framlägga något bevis för sin åsigt.

Här har vidare talats om efterskatten, och att intet brott skulle vara begånget emot spanska handelstraktaten. Jag är ledsen att behöfva tala derom. Det kan dock icke undvikas, men jag skall göra det i största korthet. Denna spanska efterskatt är dock icke uttagen på det sätt, som jag hade föreslagit, vare sig i gula brevet eller min motion. Jag är i denna stund fortfarande af den mening, att hvarje land bör ega rätt att uttaga en efterskatt, om det så önskar; skälen härtill framlade jag i min omnämnda motion, hvilken af kammaren afslogs, likasom nästan alla mina andra motioner. Här i kammaren fans ingen, som hyste en sådan mening. Jag hade naturligtvis, som vanligt, orätt, men det hindrar icke, att jag fortfarande står kvar vid min åsigt. Jag anser det vara orätt, att enskilda personer skola kunna spekulera på staten. Man har påstått, att jag spekulerat på spanska staten, men det är icke sant. Jag hade, som jag nyss uppgaf här i kammaren, när denna skatt den 16 februari 1888 propone- rades Cortes, liggande uti Spanien omkring 16,000 fat sprit, hvaraf öfver hälften var såld på leverans. Då denna vara låg på ungefär 24 olika ställen, var det ju icke någon stor quantitet på hvarje ort. Det hela var, enligt min tanke, en sund affär. Då kom underrättelsen, att efterskatten var föreslagen. Jag gjorde genast uppehåll i exporten, hvilket förorsakade ofantliga förluster. De ångbåtar, med hvilka kontrakt blifvit uppgjorda från mars till juli, kunde icke lastas. Vi fingo betala stora summor för att blifva fria från dessa kontrakt med ångbåtarna. Efter den 1 mars skickades icke ett enda fat sprit till Spanien, under den tid lagförslaget behandlades i Cortes. Huru gjorde deremot tyskarne? De skickade 42,000 fat sprit till Spanien under denna tid, för hvilka de icke betalade ett öre i efterskatt. Vi fingo deremot betala millioner. Vi kunde icke blifva af med våra lager, som alla voro förtullade i enlighet med traktaten, innan lagförslaget ens framlades för Cortes, ehuru vi gjorde allt för att sälja dem. Vi sålde till underpris, men blefvo dock icke utaf med mer än hälften. Då hela lagret var diffördt, innan efterskatten föreslagits, kunde det omöjligen vara ditsäundt såsom någon spekulation på denna efterskatt. Det låg kvar, emedan man vägrade oss att reexportera varan och få tillbaka den redan erlagda tullen. Då spritskatten pålades i Tyskland, medgafs deremot en respittid på 3 månader och dessutom kredit på skatten, af hvilken icke mer än hälften togs ut. I Spanien uttogs det hela ögonblickligen! Vi hade icke så mycket penningar att vi kunde betala, äfven om vi ville. För att få nödigt förlagskapital hade vi nemligen belånat hvarje fat hos en engelsk bankirfirma. Vi hade således ingen dispositionsrätt öfver varan, utan den hade engelsmännen, som förbjödo oss att till spanska regeringen lemna den redan pantsatta spriten såsom säkerhet för efterskatten. Hade spanska regeringen, äfven om traktaten icke innehållit några bestämmelser i detta afseende, varit såsom alla andra regeringar någorlunda hygglig, hade den naturligtvis låtit hela efterskattsbetalningen bero, till dess vi kunnat sälja varan för konsumtion inom Spanien. Men hvad tro herrarne nu skedde?

*Konstitu-
tionsutskot-
tets décharge-
betänkande.
(Forts.)*

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Jo, i stället sålde de allt på exekutiv auktion, och vi fingo betala 1,700,000 francs utom skatten i plikter och kostnader. De sålde allt hvad vi hade, således icke allenast hvad de skulle hafva för skattens och plikternas betalande, utan äfven den sprit, som blef öfver sedan skatten var betald, hvilket väl måste kallas konfiskation af vår välfångna egendom. Detta är, mine herrar, vårt bemötande i Spanien, hvaremot svenska regeringen icke hade något att erinra. Jag trodde, att, då man har en traktat, som innebär den bestämmelsen, att ett land icke får pålägga högre skatt på den utländska än på den inhemska varan, denna traktat skulle skydda oss emot orättvisor i detta afseende, men, mine herrar, den skyddade åtminstone icke svenske undersåtar! Spaniorerna sjelfva betalade icke skatten, och icke tyskarne heller. Vi fingo deremot för våra lager i Barcelona, Tarragona och Valencia betala omkring en million i skatt på hvarterida stället. De andra betalade ingenting, och då är det likväl att märka, att de hade i landet 10 gånger så mycket sprit som vi. Vi voro nästan de enda på dessa platser, som fingo betala skatt, enligt min förmening därför, att vi icke hade det stöd från vårt eget lands regering, som vi hade rättighet att påräkna. Det är, under sådana förhållanden, lätt förklarligt, att man blir litet bitter till sinnes. Jag anser att rätten var på vår sida, och det var den med all säkerhet. Detta har jag styrkt med utlåtanden från de förnämsta vetenskapsmän inom Europa. Man kan väl icke alldeles underkänna hvad dessa auktoriteter hafva förklarart. Jag tycker därför, att det är bra hårdt, att jag skall få ett sådant intyg från mina motståndare, att jag farit med osanning och kommit med falska beskyllningar och gjort allt hvad orätt är. Personer, som stå utanför denna fråga, måste naturligtvis, om de läsa hvad här mot mig påståtts af utrikesdepartementets förkampe, få den uppfattning, att jag är en ytterst dålig person, som behandlat kammaren med största oförsynthet. Jag har blott ansett det vara min pligt att säga kammaren hvad som passerat i denna sak, på det att icke samma förhållanden må inträffa med någon annan svensk man, som möjligen kommer i samma olyckliga läge som jag varit.

Jag vill hoppas, att detta exempel måtte mana kammaren att uttala den åsigten, att kammaren icke kan gilla det behandlingssätt, som Spanien trott sig kunna iakttaga emot Sverige. Jag hade trott att Första Kammaren, der gräddan af det svenska folket finnes samlad, skulle vilja häfda fosterlandets rätt på ett sådant sätt, att den, som vill söka få denna rätt gällande, icke sjelf blir tillintetgjord.

Herr Björnstjerna har tillåtit sig att uppläsa dels en motion, jag väckt här i kammaren, och dels ett öppet bref, som jag utfärdat. Men efter de upplysningar, jag lemnat om den olikhet, som förefinnes emellan att på ett honnett sätt taga ut en skatt, hvilket möjliggör för den, som skall betala skatten, att kunna erlægga densamma, och å andra sidan det förfaringssätt, man i Spanien tillåtit sig mot oss, torde herrarne finna, att hvad jag föreslagit är något helt annat än detta.

I Spanien ställer sig saken så, att antagligen i nästa vecka skatten blir nedsatt till $\frac{1}{3}$. Nu tro kanske herrarne, att de spritlager, som af bolaget infördes till Spanien och der blefvo af spanska rege-

ringen försålda på offentlig auktion och sålunda konfiskerade, äfven blifvit af inroparne försålda. Så är dock icke förhållandet. Hvad de lyckats sälja är en ren bagatell, ty marknaden har varit öfverfylld med tysk sprit, och de spanska sprit-fabrikerna hafva hela tiden drifvit sin tillverkning i stor skala utan att därför i allmänhet betala skatt, ett förhållande, som bäst bevisas deraf, att för några dagar sedan en fabrik i Barcelona pliktfälades till ett belopp af en million pesetas på den grund, att densamma bedrägligt undandragit sig att betala den å dess tillverkning belöpande skatten. Emellertid är, såsom sagdt, en stor del af den svenska, på auktion sålda spriten ännu af köparne osåld. Om således denna tidigare införda sprit ej drabbats af efterbeskattning, skulle dock en spekulation, grundad på ett undgående af denna efterbeskattning, varit helt och hållet misslyckad, då varan icke ännu, då skatten håller på att upphävas, kunnat till något pris realiseras. Ehuru sådant påståtts, hade jag aldrig kunnat inlåta mig på ett sådant vägstycke, ty risken hade varit alldeles för stor i förhållande till vinstchancerna. Detta var redan från början min uppfattning, och nu har sakernas utgång gifvit mig rätt deri. Vi hafva förlorat millioner, spriten är ännu i köparens hand, osåld, och om några dagar nedsättes skatten till en tredjedel af det belopp, hvarmed den utkräfdes af oss. Tro herrarne kanske, att Spanien kommer att återbära hvad det tagit under namn af konsumtionsskatt på en vara, som aldrig blifvit inom Spanien konsumerad? Visst icke! Jag hade i går bref från en f. d. filialföreståndare och han förklarade, att spritköparne på auktionerna säkerligen komme att förlora alldeles kolossalt, allt på grund af den utomordentliga oärlighet, hvarmed man i Spanien behandlat svenska undersåtar och deras intressen. Jag hemställer därför till herrarne, om icke både sjelfva spritfrågans utgång och det ur grundlagsenlig synpunkt anmärkningsvärda sätt, hvarpå frågan behandlats, för mig varit tillräcklig anledning att först draga densamma inför konstitutionsutskottet och nu äfven gifva kammaren del deraf. Äfven om herrarne vilja freda svenska regeringen, hvilket äfven jag skulle önskat vara möjligt, hemställer jag, om icke någon vill medgifva att icke Sverige och svenska intressen blifvit illa behandlade i Spanien och att dessa millioner kronor svenska penningar, som dock genom hårdt arbete förtjenats, blifvit oss afhända på det mest orättvisa sätt, som en menniska någonsin blifvit beröfvad sina penningar. Finnes något hjerta hos eder, mine herrar, så hoppas jag att åtminstone ett ögonblick kunna röra det samt förmå eder att säga: I detta fall måste vi gifva eder rätt! Skulle ni hafva funnit att jag under sådana förhållanden gått för långt, så har jag intet emot att bedja om ursäkt därför. Jag har gjort det såsom den mest förorättade svenske man, som gerna kan tänkas. Ännu har ingen svensk varit med om att på sådant sätt förlora så betydliga belopp, uppgående till omkring fyra millioner; och om jag tror regeringen vara skuld härtill, så må man icke döma mig för hårdt, om jag gått något häftigt till väga.

Hvad som dock väckt min stora förvåning är att, så långt jag observerat, under denna diskussion icke en enda talare fäst sig vid att en verklig öfverträdelse af grundlagen egt rum. Detta kan icke

§ Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

bestridas, äfven om man accepterar hvad f. d. utrikesministern general Björnstjerna nyss yttrade derom, att man icke i hvarje liten fråga ögonblickligen kan gå till statsrådsprotokollet eller belasta detsamma med dylika detaljer. Äfven om det nu icke gått en stor, för landet betydelsefull industri och dess fortsatta verksamhet, så har utrikesministern icke haft rättighet att under fyra månader på egen hand sköta denna fråga utan att föredraga densamma inför Kongl. Maj:t i den ministeriella konseljen. Om jag läst grundlagen rätt, är ett sådant förfarande icke enligt med grundlagen; och jag trodde ej, att Första Kammaren skulle vara benägen att utan vidare godkänna en ministerstyrelse i sådan form. Hvad jag nu anfört om detta ärendes behandling inom utrikesdepartementet må stå för min räkning. Mitt påstående bevisas fullständigt deraf, att enligt konstitutionsutskottets förklaring det första protokollet rörande förhandlingar med Spanien är dateradt den 12 juni, men, mine herrar, jag har utrikesministerns bref, dateradt i februari, innehållande underrättelse derom, att en lag i Spanien vore föreslagen, med anledning hvaraf han vore betänkt på åtgärder för att skydda de svenska intressena. Detta föreföll i februari, och sedan fördes under flera månader en korrespondens, hvaraf jag hoppades ett godt resultat, öfvertygad såsom jag var, att bakom utrikesministern stod svenska regeringen, och att han icke handlade allena eller skötte frågan på egen hand. Då jag slutligen icke fann utrikesministerns åtgöranden i saken leda till något resultat, ingick jag den 12 juni med min första skrift till Konungen. Då först började den konstitutionella behandlingen af ärendet, som då föredrogs, och från den tiden vet jag icke mer än i ett enda fall hvad som passerat. Den 20 juni afgick en depesch från utrikesdepartementet, hvaraf jag fick del, och jag får erkänna, att den var så väl hopkommen, att den verkligen icke kunnat skrivas bättre, och hade frågan fortfarande blifvit skött lika bra, som denna depesch lofvade, så skulle jag nu icke hafva något att beklaga mig öfver. Ehuru jag icke närmare känner af regeringen senare vidtagna åtgärder, då den derom icke meddelat det allra ringaste, och egentligen endast känner den utgång, som saken fått, så synes det mig emellertid vara ett alldeles obestridligt faktum, att spritfrågan i Spanien blifvit illa skött och grundlagen äfven blifvit öfverskriden. En minister har icke rätt att under fyra månader på egen hand sköta svenska statens angelägenheter! Om utrikesministern för denna gång kunnat tillåta sig sådant mot mig, som han förmodligen ansåg icke hafva någon ställning, så kan en annan dag komma, då det gäller något mer, då stora och inflytelserika intressen stå på spel, då det gäller personer, som skola veta att försvara dessa intressen, och detta skall möjligen kunna ske på ett sätt, som ej blir vederbörande lika lätt att komma ifrån. Jag har därför tagit mig friheten göra dessa anmärkningar, ty det är bättre att stämma i bäcken än i ån. Om man endast uttalar tacksägelse för allt hvad som göres, äfven då det befinnes vara alldeles origtigt, så tror jag, att man icke alltid får så utomordentligt dugliga ministrar. Följden deraf blir, att de anse sig kunna handla på eget bevåg och efter eget behag, utan att bry sig om de stora intressen, som deri-

genom taga skada och dödas. Hade detta inträffat i Norge, så tviflar jag på att saken behandlats såsom här nu skett. Jag har velat bringa till svenska folkets kännedom dessa anmärkingar, såsom kammaren behagade finna af mitt yttrande före uppläsandet af anmärkningsmemorialet, hufvudsakligen i anledning af frågans grundlagsvidriga behandlingssätt. Detta är den första frågan.

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Sedan kommer den andra frågan, den om kompromissen. Jag tillåter mig fråga: Är det tänkbart att någon enda människa ett ögonblick kan påstå, att här en kompromissdom föreligger, och att en verklig kompromiss, sammansatt i enlighet med konventionen, skulle hafva kunnat gifva oss orätt? Vore denna s. k. kompromiss icke gjord, skulle jag gerna våga allt hvad jag eger qvar; det är icke mycket, men dock mer än som behöfves för att få stanna i detta rum. Mine herrar, denna domstol är enligt min förmening ingen kompromiss! Man har endast låtit en person uttala sin mening i frågan, men denna uttalade mening är ingen sådan kompromiss, som konventionen, hvilken finnes i svensk författningssamling, antyder. Hade det varit en sådan, så hade ganska visst icke ett öre af svenskt kapital förlorats, och jag kan säga eder, mine herrar, att jag bestämdt vet att lord Salisbury blifvit anmodad och äfven förklarad sig villig att blifva Sveriges kompromissarie. Enligt upplysningar, som jag fått från fullkomligt tillförlitligt håll i England, har lord Salisbury lofvat detta, och jag frågar: tro herrarne att om Sverige, understödt af England, fordrat en kompromiss af sådan beskaffenhet och i den ordning, traktaten föreskrifves, Spanien kunde vägrat? Hvarken detta ej heller ett utseende af lord Salisbury såsom den af Sverige valde kompromissarien hade kunnat nekas, och oafsedt den omständigheten, att England i förevarande fråga hade mycket stora intressen, då de 4 millioner, som genom efterskatten gingo förlorade i Spanien, voro engelskt kapital, är jag öfvertygad, att skada och förlust då ej tillskyndats oss, såsom nu, och Sveriges ära hade äfven enligt mitt förmenande blifvit bättre bevarad än nu är fallet.

Jag trodde, mine herrar, när jag byggde denna affär, att hvad som stod i traktaten och fans publicerad i svensk författningssamling skulle utgöra det rättesnöre, hvarefter jag hade att gå. Jag har misstagit mig, och jag har förlorat, men jag gråter icke för det. Jag beklagar dock, att det skall vara möjligt att göra förluster under sådana omständigheter. Jag har kanske vid framförandet af mina klagomål använt något kraftigare och skarpere uttryck än jag bort, men jag har gjort det för att höras så långt som möjligt, och jag har besvärat herrarne med uppläsandet af anmärkningsanledningen för att derigenom få absolut rätt att publicera detta aktstycke, icke blott på svenska språket utan äfven på andra språk, ty det är i sjelfva verket något oerhördt, att det ena landet skall tillåtas behandla det andra så, som Spanien här behandlat Sverige.

Jag skall icke längre upptaga herrarnes tid, men jag upprepar ännu en gång, att om herrarne anse, att jag använt några väl skarpa uttryck, så klappen på hjertat och sen icke blott på denna omständighet, utan på den rättskränkning, som egt rum gent emot mig och mina

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

engelska förlagsgifvare, sen efter, om I verkligen tycken, att utrikesministern skött spanska spritfrågan så, att I kunnen med glädje och tacksamhet gifva honom décharge och acceptera allt hvad han gjort derutinnan, eller om han uppfyllt de grundlagsbud, som § 11 regeringsformen föreskrifver för ministeriella måls behandling.

Herr Unger, Magnus: Då här nu föreligger ett konstitutionsutskottsbetänkande, hvarigenom konstitutionsutskottet för kammaren tillkännagifver, att det icke funnit anledning att tillämpa 106 eller 107 § regeringsformen synes det mig, att denna diskussion tagit en allt för stor omfattning och i synnerhet att riktningen af densamma icke är af omständigheterna påkallad och knappast i öfverensstämmelse med grundlagen. Vid det förhållandet, att konstitutionsutskottet funnit sig icke böra göra någon anmälan efter nämnda paragrafer, föreligger uppenbarligen icke fråga om, huru Karlshamns spritbolag blifvit behandladt. Det föreligger icke heller fråga om, huru vida spanska regeringen kränkt Sveriges rättigheter eller icke, och det föreligger icke ens för kammaren att yttra sig om, huru vida utrikesministern eller en eller annan statsrådsledamot i denna fråga lemnat något å sido, som varit dess skyldighet att iakttaga; ty sedan konstitutionsutskottet förklarar sig icke hafva haft anledning att göra någon anmälan om denna sak, finnes icke för kammaren annat att åtgöra än att lägga konstitutionsutskottets memorial till handlingarna.

Det har sagts, att man borde återremittera saken till utskottet, men när återförvisning af ett ärende enligt 63 § riksdagsordningen icke kan ega rum för annan händelse, än att "ämnet anses fordra ytterligare utredning", och när detta ärende, huru det än må återförvisas, icke kan, vid förhållande att konstitutionsutskottet ej funnit anledning till anmärkning, vinna närmare utredning, eftersom konstitutionsutskottet vid sådant förhållande icke lagligen bör eller kan framlägga de motiv eller de handlingar, hvaraf kammaren kan hemta stöd för en åsigt i frågan, så torde en återremiss af konstitutionsutskottets föreliggande memorial knappast vara grundlagsenlig.

Jag har icke deltagit i slutliga handläggningen af déchargebetänkandet, men äfven om jag det gjort, skulle jag icke låtit föra mig ut hvarken på att försvara eller klandra utskottet i denna fråga, ty det kan icke yppas någon grund att bygga på för att göra det. Herr Smith har sin grund, hvarpå han bygger, men han känner icke utskottets motiv, och därför dömer han antagligen skeft.

Jag har velat säga detta för att återföra diskussionen till det omfång och i den riktning, som synas mig af förhållandena betingas. Jag yrkar, att betänkandet måtte läggas till handlingarna.

Friherre Åkerhielm: Jag börjar med en anhållan om kammarens gunstbenägna öfverseende med, att jag under denna redan nog långa öfverläggning ännu en gång tager till orda. Några yttranden af talarren på blekingebänken tvinga mig att göra det.

De af herr Smith anförda fallen från föregående Riksdagars öfverläggningar visa alla, att här, i svenska Riksdagen, varit skick och bruk,

att, då déchargebetänkandet föredrages, inom kamrarne med anledning deraf en så kallad déchargedejobb uppstår. Något sådant har jag för min del icke klandrat. Jag har funnit mig vid, att sådant egt rum tillföre, och jag skulle hafva funnit mig vid att sådant egt rum äfven nu. Hvad jag för min del funnit anmärkningsvärdt är det nya förhållandet, att en ledamot af Riksdagen och af denna kammare, som afgifvit en i grundlagsenlig ordning förseglad anmärkningsanledning, ansett det tillkomma *honom* ensam att afgöra, om hemligheten kunde yppas, äfvensom att det berodde på *honom* ensam att få denna anmärkningsanledning i hvarje dess ord och i hvarje dess stafvelse införd i kammarens protokoll. Detta är någonting nytt, till stöd för hvilket icke något stadgande i grundlagen, intet præcedensfall kan anföras. Det är detta nya, mot hvilket jag uppträdt. Det är detta nya, för hvilket jag, till den kraft och verkan det hafva kan, vill å nyo uttala en kraftig varning, ty det förrycker 1809 års riksdagsskick. Vål vore, om, på sätt en annan talare, som i det närmaste anslutit sig till den tolkning, som jag omfattar, yttrade, konstitutionsutskottet ville vara betänkt att föreslå sådan ändring af grundlagen, att dess ordalydelse vore oförtydbar, och att den praxis -- icke dagens -- men den, som på senare tider utbildat sig, blefve fullt grundlagsenlig, ty en tolererad praxis på sidan om grundlagen är i hvarje konstitutionelt statsskick ett oskick.

På grund af hvad jag sagt har jag ansett och anser fortfarande, att det i detta ögonblick rigtigaste beslut, hvartill Första Kammaren bör komma efter denna öfverläggning, är att lägga konstitutionsutskottets betänkande till handlingarna. Men härmed har jag icke velat säga hvarken någonting emot de af den ärade talaren anförda intressena eller någonting till fördel för eller mot de skäl, han har anført. I det afseendet har *icke jag* och *icke någon annan heller* rätt att låta det svenska hjertat klappa. Hvad jag har att hålla mig till är Sveriges grundlag, och den är för mig och, såsom jag hoppas, äfven för kammaren bestämmande. Det kan icke återstå något annat, helst sedan medkammaren på grund af andra förhållanden än de, som hos oss varit föremål för öfverläggning, beslutat återremiss till utskottet, än att Första Kammaren för sin del bestämmer sig för att lägga utskottets betänkande till handlingarna, hvarå jag yrkar proposition.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först derpå att nu förevarande memorial skulle läggas till handlingarna och sedan derpå, att detsamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,21 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Konstitutionsutskottets déchargebetänkande.
(Forts.)

Lördagen den 23 mars, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial och utlåtanden: n:o 40, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel hörande frågor;

n:o 41, i anledning af väckta motioner i fråga om tillskott från statsverket till lega vid anskaffande af ny soldat samt angående rätt för rust- och rotehållare att bestämma formen för soldats aflöning; samt

n:o 42, i anledning af väckt motion om inlösen till statsverket af det s. k. landgillet i Halland.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 16 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 32, i anledning af väckt motion om ytterligare ersättning af statsmedel till egare af skattefrälsehemman, hvars ränta icke blifvit af statsverket inlöst.

Med godkännande af utskottets yttrande, lades utlåtandet till handlingarna.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 16 och 20 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 33, i anledning af väckt motion om fixering af roteringsbesvären.

Med godkännande af utskottets yttrande, lades utlåtandet till handlingarna.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 16 och 20 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 34, i anledning af väckt motion i fråga om sättet för förvaring af indelta infanteriets lifmundering.

Utskottets hemställan bifölls.

n:o 35, i anledning af väckt motion om vakansafgifternas bestäm-

mande till samma belopp som det, hvartill roteringsbesväret vid vederbörande regemente uppskattats.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 20 och 22 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 37, med anledning af väckt motion om beviljande af anslag till hamnarbeten vid Karlshamn.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 20 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 38, med anledning af väckta förslag angående räntefrihet för eller afskrifning af oguldna återstoden af ett Vesans kärr- och sjöuttömnings- samt odlingsbolag beviljad lån.

*Räntefrihet
för återstoden
af ett Vesans
kärr- och
sjöuttöm-
nings- samt
odlingsbolag
beviljad
statslån m.m.*

Herr Lindahl: Herr vice talman, mine herrar! Utan att vilja anföra något klander eller göra några anmärkningar mot utskottets nu föreliggande förslag, därför att utskottet icke i vidsträcktare mån, än som skett, behjertat den af en ledamot i Andra Kammaren väckta motionen, som nu är i fråga, ber jag dock att få påkalla Kammarens närmare uppmärksamhet för denna fråga, på hvars utgång en mängd små jordegares väl och ve till väsentlig del är beroende.

I vestra delen af Blekinge ligger en stor men grund insjö, benämnd Vesan, som sannolikt i äldre tider varit en vik af Östersjön, från hvilket vatten den skiljes genom ett lågländ.

Redan på 1850-talet uppstod fråga om torrläggning af denna sjö, och sedan en landtbruksingeniör, vid namn Åkerman, den 20 april 1860 upprättat förslag derom, bildades ett bolag, benämndt Vesans kärr- och sjöuttömnings- samt odlingsbolag, med ändamål att genom dambyggnader hindra hafsvatten från att inströmma i Vesan och öfversvämma deromkring belägna kärr och sidlända egor samt att genom afledning och utpumpning uttömma det vatten, som från andra håll ditkomme.

Uppå framställning af enskild motionär beviljade Rikets Ständer vid 1862—1863 årens riksdag ett lånebidrag af 50,000 r:dr till företaget understödjande. Detta lån lyftades 1864.

Arbetet påbörjades samma år och fortgick under åren 1864 och 1865 i enlighet med den fastställda planen, men vid 1866 års vårflod blefvo de för arbetets utförande uppförda kanalvallar sönderskurna och bortförda, hvarigenom dels stor skada orsakades å nedanför liggende odlad mark, dels ock den afleda Norje-åns vatten återfördes till sitt förra lopp genom sjön Vesan. I anledning deraf beviljade

*Räntefrihet
för återstoden
af ett Vesans
kärr- och sjö-
uttömnings-
samt odlings-
bolag, bevil-
jadt statslån
m. m.*

Kongl. Maj:t den 10 augusti 1866 bolaget ett nytt amorteringslån från handels- och sjöfartsfonden på 10,000 kronor till företagens utförande och kanalvallarnes återställande i enlighet med ett af majorerna i väg- och vattenbyggnadscorpsen A. Remmer uppgjort förslag, slutande å 22,467 kronor.

Arbetet fortgick sedermera, men det visade sig att vattnet gick icke från sjön, och sedan jordegarna i flera år gjort försök, än på det ena, än på det andra sättet, och offrat mycket penningar, blefvo delegarne i bolaget nödsakade att ingå till Kongl. Maj:t med begäran att slippa ifrån att sänka sjön och att få återbetala lånet i enlighet med planen derför.

Öfver denna ansökning hördes Konungens befallningshafvande i Blekinge län, som yttrade:

“Företaget hörde onekligen till de svåraste i sitt slag, enär den areal, som skulle torrläggas, egentligen vore en hafsvik, uti hvilken betydliga vattenmassor utfölle dels genom två år och dels genom det starka tillflöde, som i synnerhet vid snösmältningstiden nedströmade från den höga och långsträckt bergås, benämnd Ryssberget, som skilde Blekinge från Skåne och på en sträcka af omkring tre fjederdels mil sträckte sig utmed Vesans strand“.

Emellertid beviljade Riksdagen denna anhållan, och sedermera har bolaget ordentligt fullgjort sin amorteringsskyldighet.

Men under tiden hafva flere af delegarne blifvit utfattige och slutligen hafva de öfrige funnit, att de icke orka betala resten, utan de hafva i fjol ingått till Kongl. Maj:t och begärt, att återstoden af detta lån måtte få afskrifvas.

Af de handlingar, som åtföljt denna ansökning, är utredt, dels att den ursprungliga arealen af den jord, som beräknats uti företaget ingå, eller 3,000 tunnland, genom åtskillige delegares afgang reduce-rats till 1,771 tunnland, för hvilka jordegarna nu äro betalningsskyldige, och dels att detta bolag, under de år som gått, fått utgifva 171,122 kronor 95 öre.

Vidare har bifogats ett bevis från domhafvanden i orten, “att en stor del af de hemman, hvilka hade sina egor inom området för ifrågavarande bolag, besvarades af in-teckningar för gäld intill och öfver hemmanens verkliga värde, hvilket särskildt vore fallet med de hemman, hvilka syntes få vidkännas största kostnaden för företaget, samt att ställningen bland flertalet bland jordegarna syntes vara sådan, som förmådde de icke i längden erlägga de bidrag, hvilka år efter annat hos dem uttaxerades för återgåldande af ifrågavarande statslån.“

Öfver ansökningen infortrade Kongl. Maj:t vederbörandes yttranden.

Af dessa myndigheter har kronofogden, jemte förmålan att sanning låge i det påstående, som inom orten hördes, att den mark, hvars torrläggning åsyftats, snarare försämrats än förbättrats, i det att, medan före vattenafledningen fodervass erhöles å marken, afkastningen nu inskränkte sig till dåligt starrgräs — angående delegarnes ekonomiska ställning upplyst, att blott 3 befunne sig i mycket god

ställning, 21 vore burgne män, utan att dock ega någon förmögenhet, och 14 lefde under mer eller mindre tryckta förhållanden, samt att kronofogden angående de öfriga delegarne ej kände annat, än att de egde mindre hemmansdelar och att de sannolikt ej egde mera, än som erfordrades för deras nödtorfiga bergning; och har kronofogden för egen del ansett delegarne vara i verkligt behof af lindring uti sin betalningsskyldighet.

*Räntefrihet
för återstoden
af ett Vesans
kär- och sjö-
uttömnings-
samt odlings-
bolag bevil-
jad statslån*

*m. m.
(Forts.)*

Förste landtmätaren har såsom sitt omdöme uttalat, att värdet af den vunna jordförbättringen icke motsvarade räntan å de derför nedlagda kostnader tillika med utgifterna för kanalarbetets årliga underhåll.

Konungens Befallningshafvande har på ungefärligen enahanda grunder tillstyrkt bifall till ansökningen.

Jemväl har Kongl. Maj:t infordrat yttrande från statskontoret, som upplyst, att under åren 1869—1887 för ifrågavarande lån influ- tit 67,500 kronor, hvaraf 41,736 kronor 68 öre beräknats såsom ränta och återstoden 25,763 kronor 32 öre utgjort kapitalafbetalning, så att ett kapitalbelopp af 24,236 kronor 68 öre återstode oguldet.

Vidare får jag nämna, att det särskilda lånet från handels- och sjöfartsfonden till fullo inbetalts. På grund af dessa upplysningar har Kongl. Maj:t hemställt, hvad statsutskottet ock tillstyrkt, eller räntans efterskänkande och annuitetens nedsättning.

Men sedan dessa upplysningar ingått till Kongl. Maj:t, hafva ytterligare nya tillkommit af den beskaffenhet, att jag håller före, att derest de kommit Kongl. Maj:t till handa, innan propositionen af- läts, skulle Kongl. Maj:t sannolikt tillstyrkt afskrifningen af hela lånet.

Dessa upplysningar innefattas uti den af en ledamot inom med- kammararen afgifna motionen. Motionären åberopar deruti ett under rättegång om uppskattningen af det genom uttappningen vunna jord- förbättringsvärdet vid syn af statens landbruksingeniör E. W. Ewe under sistlidne höst öfver ifrågavarande sjösänkingsföretag afgifvet utlåtande. Der heter det:

“Genom denna afvägning utrönes vid jämförelse med den af landbruksingeniör Åkerman upprättade plankartan öfver kärtrak- terna:

att vattenståndet i Vesan och kringliggande kärtrakter numera varierar med hafvets;

att såiunda medelvattenståndet i Vesan nu är detsamma som före vattenafledningsföretagets utförande;

att det förut befintliga pumpverket nu icke kunde upptaga så mycket vatten som behöfdes, utan att ett nytt, fyra gånger så starkt som detta, måste anskaffas;

att de två kanaler, som gräfts till afledande af Vesans vatten, voro så beskaffade, att den ena ej förmådde genomsläppa mer än hälften, den andra ej mer än tredjedelen af de beräknade vatten- quantiteterna;

samt att företaget sålunda från början varit grundadt på felak- tiga beräkningar.“

Räntefrihet
för återstoden
af ett Vesans
kärr- och sjö-
uttömnings-
samt odlings-
bolag bevil-
jad statslån
m. m.

Vidare förekommer i utlåtandet, "att vid tiden för förslaget upprättande de materiel till beräkningarnes utförande, som nu mera äro att tillgå, då ej funnos inom landet."

"Först sedan 1860 hafva omfattande nederbördsberäkningar inom riket blifvit verkställda oeh lemnade till offentligheten. Ej heller voro de formler då här kända, hvilka för beräkning af det framströmmande vattnets hastighet numera äro allmänt antagna; och hafva vi endast vetenskapen i förening med mångårig erfarenhet och trägna observationer att tacka för de framsteg, som blifvit gjorda för bedömande af sådana arbeten, som här äro i fråga."

Och slutligen säger synemannen, att den förbättring, som verkligen vunnits, endast kan beräknas utgöra 16,155^{3/4} kronor.

Då sålunda bolagsmännen på detta företag utgifvit öfver 171,000 kronor, men den vunna förbättringen uppgår till blott 16,155 kronor, och då redan åtskilliga af delegarne blifvit utfattiga, kan, såsom motionären också framhåller, lätt inses, huru behjertansvärd deras ställning är och att den begärda afskrifningen är nödvändig, om de ej skola nödgas gå från hus och hem.

Vidare tillåter jag mig upprepa ett annat skäl, som motionären anför, då han säger, att då han visat, att de af statens landbruksingeniör Åkerman för arbetsföretagets utförande uppgjorda kalkyler och planer, hvarförutan företaget säkerligen ej kommit till stånd, varit felaktiga i beräkningarna och missledande, samt arbetet utförts under ledning af majoren i väg- och vattenbyggnadscorpserna A. Remmer, och således staten genom sina tjenstemäns ofrivilligt missledande åtgärder varit väsentligaste orsaken till detta olyckliga bolags tillkomst, för hvars skull åtskilliga bolagsmän blifvit ruinerade och ännu flere torde blifva det utan annan förskyllan, än att de låtit leda sig af sakkunnige mäns omdöme, har motionären ansett den begärda afskrifningen af lånet vara en gärd af rättvisa och billighet.

Såsom jag nyss nämnt, vågar jag tro, att om dessa förhållanden varit för Kongl. Maj:t kända, innan propositionen afgafs till Riksdagen, hade Kongl. Maj:t sannolikt föreslagit afskrifning af hela beloppet.

Emellertid har statsutskottet såsom skäl för afslag å motionen icke anført annat, än att skäl förefinnas till det antagandet, att de enskilde jordegarna icke äro utan skuld till företagets mindre lyckliga resultat. Detta skäl grundar statsutskottet derpå, att bland handlingarna finnes ett utlåtande från Konungens befallningshafvande i Blekinge län, der det bland annat heter, att "detta höga kostnadsbelopp till någon del tillkommit genom mindre ändamålsenliga åtgärder från intressenternas sida och genom räntor å upptagna lån samt genom bristande kraft, enighet och beslutsamhet hos intressenterna".

Men det är väl aldeles klart, att huru än jordegarna utfört arbetet, hade det misslyckats i följd af de origtiga beräkningar, på hvilka det grundats och som från början uppgjorts af en statens tjensteman. Jag vågar tro, att hos denna kammare skall finnas så mycket medlidande för dessa fattige jordegare, att kammaren, utan afseende å hvad statsutskottet hemställt, kan vilja bifalla motionen, eller att det Vesans kärr- och sjöuttömnings- samt odlingsbolag af Rikets Ständer vid

1862—1863 årens riksdag erhållna statslån må till sitt återstående kapitalbelopp 24,236 kronor 68 öre jemte ränta afskrifvas, om bifall hvarå jag sålunda vågar anhålla om proposition.

*Räntefrihet
för återstoden
af ett Vesans
kärr- och sjö-
utiömnings-
samt odlings-
bolag bevil-
jad statslån
m. m.
(Forts.)*

Herr Tamm, Hugo: Det är alldeles riktigt så till vida, att det varit en felaktig beräkning af den landtbruksingeniör, som först planlagt denna sjösänkning. Men den föregående talaren har underlåtit upplysa om några andra förhållanden, hvilka torde inverka på kammarens omdöme i denna fråga. Då han läste upp Konungens befallningshafvandes utlåtande i ämnet, borde han gjort det i sin helhet.

Der förekommer, att "ehuru detta höga kostnadsbelopp till någon del tillkommit genom mindre ändamålsenliga åtgärder från intressenternas sida och genom räntor å upptagna lån samt genom bristande kraft, enighet och beslutsamhet hos intressenterna" etc.

Vidare har vid af föregående talare omnämnda undersökning inhemtats och intygats, att arbetet äfven nu varit af någon nytta för en del mark, i det den högre belägna förbättrats och den gamla vassbotten blifvit gräsbärande, att arbetet med jemförelsevis ringa kostnad kan fruktbargöras, och att detsamma nuvarande dåliga tillstånd berott af delegarne sjelfva. Jordegarne hafva nemligen genom upprepade bränningar bränt bort matjorden, hvarigenom marken sjunkit och förlorat i värde, och slutresultatet af undersökningarna innefattas i utlåtandet, att verkningarna af de föregående arbetena i och för torrläggningen blifvit genom derpå följande vanskötsel från intressenternas sida tillintetgjorda.

Sålunda hade underhållet af arbetet varit till den grad bristfälligt, att t. ex. ångmaskinerna tagits bort, pumphuset utan både fönster och dörrar o. s. v. Huru skall man då kunna vänta sig någon nytta af ett dylikt företag?

Dessutom har denna fråga varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, och Kongl. Maj:t har föreslagit de åtgärder, som ansetts lämpliga att vidtagas.

I utskottet var visserligen någon tvekan, om man ens skulle bifalla dessa, men dervid blef det dock. Att nu gå längre eller så långt, som motionären föreslår, skulle ofelbart leda till besynnerliga konsekvenser. Det skulle leda derhän, att på staten skulle uppställas ersättningsanspråk för hvarje misstag en landtbruksingeniör kunnat göra, hvilka här vid lag vore så mycket mera obefogade, som, enligt hvad af handlingarna framgår, de felaktiga kalkylerna berott på ingenjörvetenskapens dåvarande lägre ståndpunkt än nu.

Med ett ord, af denna fråga skulle mycket lätt kunna blifva ett prejudikat, och vid det förhållande, att delegarne i det misslyckade företaget sjelfva låtit allt gå vind för våg, är bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å motionen det längsta, hvartill jag för min del kan sträcka mig.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Räntefrihet
för återstoden
af ett Vesans
kärr- och sjö-
uttömnings-
samt odlings-
bolag bevil-
jadt statslån,
m. m.
(Forts.)

Herr Adelsköld: Den förste ärade talaren har visserligen så fullständigt utvecklat denna fråga, att det just ej kan vara mycket att tillägga. Dock skall jag bedja att det oaktadt få säga några ord.

Som han tydligt och klart ådagalade och såsom äfven statsutskottet medgifvit, har misslyckandet af det ifrågavarande företaget till hufvudsakligaste delen berott på felaktiga undersökningar och afvägningar samt illa och vårdslöst utfördt arbete, och som planen varit uppgjord af en statens tjensteman och blifvit af Kongl. Maj:t gillad och faststeld, kunde intressenterna så mycket mindre tvifla på dess ändamålsenlighet och att företaget skulle lyckas. Då jordegarna sålunda kunna sägas hafva blifvit till detsamma inlockade, kan man icke kasta hela skulden på dem för företagets misslyckande, utan ansvaret bör jemväl drabba dem, hvilka genom den felaktiga planläggningen och det oförlåtligt illa utförda arbetet bära ansvaret för detta olyckliga företag.

Den näst föregående talaren, ledamot af statsutskottet, har låtit förstå, att det förfelade resultatet äfven skulle berott på vanskötsel från intressenternas sida sedan torrläggningen fullbordats. Men, mine herrar, man kan väl icke begära, att sedan det visat sig att företaget totalt misslyckats, i det att hafsvattnet stiger öfver de uppförda fördämningarna, och att det pumpverk, som uppförts i och för torrläggningen icke kunnat uppfordra mer än $\frac{1}{4}$ af det vatten som regnar ner, således ännu mindre det vatten, som stiger öfver dammarne, de fattiga intressenterna, hvilka, förutom 50,000 kronors statsbidrag, af egna medel påkostat 120,000 kronor, skola, sedan det visat sig att vinsten af sjösänkningen ej öfverstiger 16,000 kronor, lägga ner ytterligare kostnader på underhåll af pumpverket och maskiner samt bränsle och arbete, utan att något dermed vinnes, ty icke lär man kunna pumpa ut hafvet, när det stiger öfver fördämningarna.

Den ärade utskottsledamoten anförde äfven såsom ett skäl, att på den ståndpunkt, ingenjörvetenskapen intog när detta förslag planlades, kunde man knappt begära bättre. Men så vidt jag kan bedöma den saken, är det ej längre sedan undersökningen verkställdes, än att man kunnat haft rätt pretendera, att en statens ingenjör skulle kunna verkställa en ordentlig afvägning. Och att så ej varit förhållandet framgår deraf, att vattnet, i stället för att rinna ut, strömmar in på torrlägningsområdet.

Jag föreställer mig att statsutskottet nog haft svårighet att tillstyrka bifall till motionen, dels därför att Kongl. Maj:t ansett, att man icke borde gå längre än till en räntefskrifning å återstående kapitalet, hvilket skulle med visst belopp årligen amorteras, och dels därför, att utskottet förestält sig, att om motionen bifölles, skulle häruti ligga ett framtida prejudikat i afseende på kommande ansökningar eller framställningar i samma väg, hvilket äfven antyds af den ledamot af utskottet, som nyss yttrade sig, då han sade, att om en landtbruksingenjör gjort en felaktig afvägning eller origtiga beräkningar, skulle Riksdagen sålunda vara skyldig lemna ersättning för derigenom enskilde tillskyndade förluster.

För min del kan jag emellertid ej föreställa mig annat, än att Riksdagen i hvarje fall har pröfningsrätt med afseende på de förslag, som från Kongl. Maj:t eller enskilda personer till Riksdagen framställas, och att Riksdagen aldrig afsäger sig denna rätt. Vore det fråga om att här fastslå något prejudikat för framtiden, skulle jag vara den siste att biträda motionen. Men då jag, som sagdt, håller före, att Riksdagen dermed ej afsäger sig rätten att pröfva hvarje särskildt förslag, och här verkligen föreligga mer än vanligt ömmande omständigheter, så får jag för min del tillstyrka bifall till motionen.

*Räntefrihet
för återstoden
af ett Vesans
kärr- och sjö-
uttömnings-
samt odlings-
bolag bevil-
jad statslån
m. m.
(Forts.)*

Bifalles utskottets förslag, och de fattiga intressenterna i företaget sålunda åläggas att på kort tid inbetala det återstående kapitalbeloppet, öfver 24,000 kronor, är all anledning antaga, att flertalet af dem får gå från hus och hem, och jag tror att Kammaren bör behjerta dessa förhållanden och bifalla motionen, hvarom jag hos herr vice talmanen anhåller om proposition.

Herr Smith: Min länskamrat har visserligen utredt frågan från så många synpunkter, att jag ej kan hafva så mycket att tillägga. Men då jag bor i närheten af den plats, som nu är i fråga, är jag i tillfälle att lemna några upplysningar om deras ställning, från hvilka staten skall taga dessa penningar.

Blekinge är en mycket skuldsatt provins — den mest skuldsatta i Sverige — men ingen del af Blekinge dock i så hög grad som just trakten kring sjön Vesan, hvilket uteslutande och allena är en följd af detta olyckliga sjösänkingsföretag, som, inledt och planlagdt af en statens ingenjör, i grunden ruinerat delegarne i detsamma. Och äro de icke ruinerade, så blifva de det.

Det är nu länge sedan man verkställt någon pumpning, och det af den enkla anledningen, att det rinner mera vatten till sjön, än som kan pumpas ut. Att pumpa gagnar sålunda till intet.

Hela anläggningen är från början förfelad, men man observerade detta ej förr, än några år gått, då kanaler och dammar voro gräfdas och penningarne borta.

Nu hafva bönderna dernere ej hopp om att kunna återfå ett enda öre af de stora summor, de nedlagt på detta misslyckade företag.

Intressenterna äro uteslutande små hemmansegare; ingen enda större egendom är med i företaget. Då de nu fått släppa till 170,000 kronor och derigenom förlorat större delen af hvad de egt, hemställer jag, om ej dessa förhållanden tala för en fullständig afskrifning af det återstående lånebeloppet, 24,000 kronor.

Om staten afskrifver en fordran, som ej utan låntagarnes ruin kan utkrävas, innebär detta icke något prejudikat. Och jag är öfvertygad om, att i fall staten skulle söka indrifva denna sin fordran, skulle allra största delen förblifva obetald, men bönderna blifva ruinerade och bortkörda från sina hus och hem.

Slippa de betala denna summa, kunna de möjligen sitta qvar.

Jag hemställer om bifall till motionen.

*Räntefrihet
för återstoden
af ett Vesans
kärr- och sjö-
uttömnings-
samt odlings-
bolag bevil-
jad statslån
m. m.
(Forts.)*

Grefve Sparre: Jag anser mig skyldig uppträda för att säga några ord i frågan.

Naturligt är, att det vore vida angenämare, om man i detta som i andra liknande fall kunde få tala för deras räkning, som äro i be-tryck. Men det är statsutskottets ovilkorliga skyldighet att framför allt se till, att lugn pröfning iakttages vid behandlingen af till utkot-tet hänskjutna frågor.

En föregående talare nämnde, att delegarne i detta företag in-lockats i detsamma.

Jag tror det icke. För dem lär det nog en gång hägrat som ett lyckligt företag. De hafva misslyckats, men stå de väl i detta fall ensamma? Jag tviflar derpå. Jag tror att vi rätt ofta och på många områden få bevittna, huru hoppgifvande företag slå fel.

Skulle vi nu gå längre, än hvad Kongl. Maj:t föreslagit, skulle detta för många innebära den meningen: kommen hit och söken blifva af med den börda, som trycker Eder. Jag tror att Riksdagen ej bör utsätta sig härför.

Här har blifvit sagdt, att om Kongl. Maj:t haft kännedom om de senaste undersökningarna, hade Kongl. Maj:t föreslagit afskrifning af hela beloppet.

Hvad Kongl. Maj:t hade gjort i detta fall kan jag naturligtvis icke säga. Men motionären satt sjelf närvarande, då frågan behand-lades på afdelningen. Han fick då ingen med sig. Detsamma var hufvudsakligen förhållandet i utskottet, oaktadt en representant från Blekinge var närvarande så väl på afdelningen som i utskottet.

Jag anser att utskottet gått så långt, det kunnat gå, då jag tror det är farligt att på enskilda framställningar gå längre än hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Jag får därför hemställa, att kammaren behagade bifalla hvad utskottet föreslagit.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemstält och sedan på bifall till herr N. Jöns-sons motion i ämnet, och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 20 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 39, i anledning af väckt motion om nedsätt-ning i räntan å ett Oskarshamns stad beviljad statslån eller medgif-vande af rätt för staden att efter tre månaders uppsägning återbetala den oguldna delen af lånet.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ifrågasatt
nedsättning
af tiden för
fullföljande
af talan mot
underrätts
utslag.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 20 och 22 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 29, i anledning af väckt motion om ändring i 25 kap. 9 och 25 §§ rättegångsbalken m. m.

Herr Ölander: Jag vill visst icke egna många ord åt en fråga, om hvars ärliga begrafning lagutskottet redan så välvilligt dragit försorg, och kan på sätt och vis också vara utskottet tacksam för dess afstyrkande utlåtande. Jag blef nemligen redan förra riksdagen af åtskilliga personer anmodad att afgifva en motion i nu angifna syfte, men kom då af en eller annan anledning icke att göra det och till dem, som förebrådde mig därför, framstälde jag den ursäkt, att jag icke trodde, att lagutskottet, som alltid visat en särdeles förkärlek för det bestående, skulle beakta en dylik motion. Som man då trodde att jag var något elak i mitt omdöme om utskottet och att jag endast uppgaf detta skäl för att sålunda försvara min egen lättja, har jag nu vid denna riksdag framlagt motionen, och lagutskottet har också ganska riktigt, såsom jag tänkte, afstyrkt densamma och sålunda gifvit mig rätt, om också icke i motionens syfte, så åtminstone i min tanke om utskottets uppfattning.

Min motion afser, såsom herrarne behagade finna, om I genomläst densamma, en inskränkning af den tid, inom hvilken besvär och vad skola hos öfverrätt fullföljas, såsom mindre öfverensstämmande med nutidens förhållanden och dess snabbare kommunikationer. Jag har för motionen anfört såsom skäl, att år 1734, då den vade- och besvärstid infördes, som ännu är gällande, kommunikationerna så till lands som sjös voro ganska dåliga, och att man då fick använda lika många dagar som nu timmar för att insända sina klagoskrifter från en landsort till den plats, der öfverrätten hade sitt säte. Jag trodde att detta skäl skulle vara temligen giltigt, men utskottet har i sitt afstyrkande utlåtande sagt, att det trodde de nu stadgade tiderna icke vara för långt tilltagna. Detta är då åtminstone icke någon kompliment åt 1734 års lagstiftare, ty, om tiderna nu äro lagom och icke för långt tilltagna, måste de ovilkorligen 1734 varit alldeles för korta och i så fall skulle 1734 års lagstiftare hafva infört något, som då varit alldeles olämpligt och svårt att efterfölja. Detta må nu vara utskottets åsigt, men jag kan omöjligt tro, att någon af kammarens ledamöter kan anse, att det skall erfordras 60 dagar för fullföljande af vad emot t. ex. en Sundsvalls rådstufvurätts dom till svea hofrätt, då man kan komma från Sundsvall till Stockholm på mindre än tvenne dagar.

Vidare har utskottet förklarat, att det antagligen ändock icke skulle gå fortare med ärendenas afgörande i hofrätterna, äfven om vade- och besvärstiden sålunda förkortades.

Detta påstående är återigen icke någon kompliment åt hofrätterna. Utskottet åberopar till stöd härför, att hofrätterna ändock alltid skulle få balanser och att det skulle erfordras tid att afarbete desamma. Men utskottet har dervid förbisett att, om också öfverrätterna behöfva lika lång tid som förut att afdöma ett mål, måste detta dock komma att afgöras förr, om det inkommer den 1 juni än den 1 juli.

Slutligen har utskottet velat påpeka, "att motionären icke synes hafva tillräckligt beaktat, att den af honom föreslagna ändring i 25 kap. 9 och 15 §§ rättegångsbalken äfven skulle medföra en motsvarande ändring af tiden för ingifvande af besvär i de flesta mål,

*Frågasatt
nedsättning
af tiden för
fullföljande
af talan mot
underrätts
utslag.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning
af tiden för
fullföljande
af talan mot
underrätts
utslag.
(Forts.)*

som å besvärsvägen fullföljas, emedan i afseende å dem är föreskrifvet, att de skola fullföljas inom hälften af den tid, som för lagvalda saker är föreskrifven.“ Jo! Detta har jag visst tänkt på, då jag ej föreslagit någon ändring i de delar af rättegångsbalken, som handla derom, utan låtit stadgandena härom stå kvar oförändrade. Kortaste tiden för besvärns anförande från landsorten skulle då blifva 20 dagar, och att denna skulle vara för kort fattar jag icke. Men om utskottet varit af en annan mening, hade det väl därför icke behöft kullslå hela motionen, utan kunnat afstyrka den i denna del och godkänna den i öfriga. Då jag emellertid förnummit, att utskottets betänkande blifvit godkänt af Andra Kammaren, torde icke något vara vunnet, äfven om motionen här beaktades, hvarför jag icke har något yrkande att framställa.

Herr Hasselrot: Då den föregående talaren icke hade något yrkande att framställa, kunde det möjligen vara onödigt, att jag nu yttrar mig i frågan. Jag skall dock inskränka mig till några få ord.

Det är ju alldeles gifvet att allt, som lämpligen kan göras för att påskynda måls afgörande, också bör göras, då vår lagskipning med skäl kan sägas vara allt för långsam, men att göra detta på den väg här föreslagits, eller att förkorta vade- och, såsom motionären nu tolkat sitt förslag, äfven besvärstiden med sju och en half (!) till fyratiofem dagar, tror jag icke kan vara lämpligt.

Kammaren torde finna, att här icke föreslagits att påskynda målens handläggning vid öfverrätterna, utan att motionen endast afser att fråntaga part en del af den tid, som är honom tillerkänd, för att insända sina besvär- och vadehandlingar till hofrätt. Så vidt jag förstår, är emellertid den tid, som nu är föreskrifven för fullföljd af vad eller besvär mot underrätts utslag eller dom, bestämd icke utslutande med hänsyn till den tid, som kan åtgå för att med posten insända sina klagomål till hofrätten, utan äfven för att bereda den klagande lämpligt rådrum för fullföljd af sitt vad eller sina besvär. Det är icke säkert, att den, som tappat i underrätt, omedelbart är redo att anskaffa borgen för böter eller för kostnad och skada äfvensom att göra i ordning alla de handlingar och bevis, som erfordras för målets behöriga fullföljd i hofrätten. Möjligen skulle någon förkortning kunna ske hvad Norrland beträffar, men sådana förhållandena nu äro, tycker man åtminstone i mellersta och södra Sverige tiden vara nått och jemnt tillräcklig att ordna alla dessa saker. Af sådan anledning torde de rättsökande i allmänhet icke vara benägna för den förkortning i besvär- och vadetiden, som motionären föreslagit och som utskottet alltså ansett icke vara tillräddig.

Detta är det hufvudsakliga skälet för lagutskottets afstyrkande hemställan och jag tillåter mig yrka bifall till samma hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 20 och 22 innevarande mars bordlagda utlåtanden:

n:o 30, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 39 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Utskottets hemställan bifölls.

n:o 31, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning i syfte att drinkare måtte kunna i vissa fall dömas till intagning å allmän vårdanstalt.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 20 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 32, i anledning af väckt förslag angående ändrad lagstiftning rörande lagfart å afsöndrad lägenhet.

*Ifrågasatt
ändrad lag-
stiftning rör-
ande lagfart
å afsöndrad
lägenhet.*

Herr Hasselrot: Jag nödgas påkalla kammarens uppmärksamhet några ögonblick för den nu föredragna frågan och skall dervid söka fatta mig så kort jag möjligen kan. Som kammaren behagade finna, gäller frågan här, huru vida vid afsöndring för alltid från ett hemman den pröfning, som det åligger Konungens befallningshafvande att verkställa angående afsöndringens laglighet och för bestämmande af årlig afgäld till stambemmanet, bör ske, innan lagfart vid domstolen beviljas eller sedermera.

En förordning om jordafsöndring af år 1853 bestämde vilkoren för sådan jordafsöndring, hvarjemte föreskrefs, att innan lagfart derå fick beviljas, skulle Konungens befallningshafvande hafva pröfvat afsöndringens laglighet samt för densamma bestämt afgäld. I den förordning, som närmast efter 1853 utkom angående sådan jordafsöndring, bibehölls bestämmelsen om Konungens befallningshafvandes pröfningskyldighet, men borttogs det i föregående förordning intagna stadgandet, att lagfart icke kunde beviljas, innan sådan pröfning skett. Deraf sluter nu lagutskottet, att denna Konungens befallningshafvandes pröfning af jordafsöndringens laglighet icke vidare var behöflig för vinnande af lagfart derå.

Efter mitt förmenande var dock icke detta meningen med den nya författningen, utan Kongl. Maj:t fann att en dylik bestämmelse af ren civilrättslig natur icke hade sin rätta plats i en administrativ förordning, som Kongl. Maj:t ensam egde utfärda. Detta var så vidt jag kan förstå skälet, hvarför denna bestämmelse uteslöts ur 1858 års förordning och ej heller intagits i sedermera angående samma ämne utfärdade förordningar, men dermed var ingalunda sagt, att ej Konungens befallningshafvandes pröfning af afsöndringens laglighet borde fortfarande såsom dittills föregå lagfarts beviljande. Domstolarne fattade i allmänhet ej heller saken sålunda, utan fordrade fortfarande att afsöndringsfrågan blifvit af Konungens befallningshafvande vederbörligen behandlad, innan lagfart å afsöndring beviljades. Detta fortgick till 1877, då ett utslag gafs af högsta domstolen och infördes i dess

*Ifrågasatt
ändrad lag-
stiftning rö-
rande lagfart
& afsöndrad
lägenhet.
(Forts.)*

minnesbok, uti hvilket utslag förklarades, att den omständigheten att Konungens befallningshafvande icke verkstält den föreskrifna pröfningen af en afsöndrings laglighet — ej utgjort laga anledning att, såsom vid underdomstolar skett, förklara en lagfartsansökning hvilande. Detta beslut fattades inom högsta domstolen af 4 justitieråd emot 3, som gillade underrättens förfarande.

Nu är ju prejudikat i intet fall lag, efter hvilket en domare vid lagskipning är skyldig att rätta sig, och ännu mindre kan detta vara fallet med ett prejudikat sådant som det anförda, der, sedan häradsrätten sagt att föregående pröfning af afsöndrings laglighet är nödvändig för lagfart, hofrätten ej funnit skäl göra ändring i häradsrättens beslut, samt 3 justitieråd instämt med underrätterna, slutresultatet, att sådan pröfning icke är nödvändig, i högsta domstolen endast vunnits med en rösts pluralitet. Jag vågar för min ringa del påstå, att man icke skäligen kan begära att underdomarne böra böja sig för ett prejudikat, tillkommet på sådant sätt, efter hvilket emellertid många domare rätta sig. Faktum är också, att trots detta domslut tillämpas ännu i vidsträckta delar af vårt land den grundsatsen, att lagfart icke beviljas, förr än pröfning om jordafsöndrings laglighet af Konungens befallningshafvande blifvit verkställd.

Redan den omständigheten, att lagtillämpningen är olika i en fråga, som måste anses vara af vikt, då tusentals ansökningar om lagfart & afsöndringar årligen inkomma till häradsrätterna, utvisar att tydliga bestämmelser i sådant afseende böra gifvas, och jag tror därför att justitieombudsmannen haft all anledning att framlägga sitt förslag. Jag tillåter mig påpeka, att frågan ej gäller, huru vida pröfning af en afsöndrings laglighet skall ega rum eller icke, utan blott om sådan pröfning skall ske före lagfarts beviljande eller om den kan uppskjutas till något senare tillfälle. Så länge lagen om jordafsöndring är sådan som den nu är, måste den naturligtvis tillämpas, och lagutskottet medgifver också detta, men anser att pröfning af en afsöndrings laglighet lämpligen kan ske, sedan lagfarten beviljats. Jag tror för min del icke detta.

Som herrarne hafva sig bekant, äro med stora kostnader och mycket besvär våra eganderätts- och inteckningsförhållanden numera skäligen väl ordnade genom upplägget af de s. k. fastighetsböckerna.

Ordningen och redan i dessa fastighetsböcker äfventyras dock i väsentlig mån genom ett sådant förfaringssätt som att icke fordra Konungens befallningshafvandes pröfning på förhand, innan lagfart beviljas för jord, som för alltid afsöndrats från hemman.

Jag skall tillåta mig belysa detta med ett exempel, hemtadt från Södermanland. Det finnes der en jernvägsstation, omkring hvilken ligga flera hemman, från hvilka tomtplatser afsöndrats i mängd. En del af dessa afsöndringar hafva lika stor areal men sakna namn eller annan beteckning, hvarigenom de kunna skiljas från hvarandra. Skulle nu egare till dylika afsöndringar af lika stor areal från samma hemman utan föregående pröfning hos Konungens befallningshafvande få lagfart på dessa och alltså få afsöndringarna införda i fastighetsboken utan namn och nummer, så blir det en röra af alltsammans,

som svårligen låter reda sig. Är egaren till en sådan afsöndring deremot skyldig att, innan lagfart sökes, förut anmäla densamma hos Konungens befallningshafvande, så erhåller lägenheten namn och jordeboksnummer, blir införd med fastställt afgäldsbelopp i jordebokens afsöndringsbilaga och införes sedermera efter erhållen lagfart i fastighetsboken, i likhet med hvarje annan fastighet, under sitt särskilda namn och nummer. Vid in-teckning och lagfart är det sedermera lika lätt och enkelt att särskilja denna fastighet som hvilken annan som helst. Skilnaden i afseende å ordning och reda emellan de båda olika förfaringssätten synes mig ligga i öppen dag.

Nu säger emellertid lagutskottet, att det möter intet hinder för Konungens befallningshafvande att, sedan lagfarten skett, vidtaga de åtgärder beträffande afsöndringar, till hvilka förhållandena kunna föranleda. Häradsrätterna inskicka ju till Konungens befallningshafvande lagfartsförteckningar, och med tillhjälp af dessa kan Konungens befallningshafvande se, för hvilka afsöndringar lagfart beviljats, samt der-efter vidtaga föreskrifna åtgärder med de afsöndringar, som ej blifvit vederbörligen pröfvade, och då skulle, anser utskottet, de påpekade olägenheterna också i och med detsamma vara afhjelpa.

I många fall, vågar jag dock påstå, kan Konungens befallningshafvande dock icke göra detta. Ser Konungens befallningshafvande, att lagfart beviljats för afsöndring från ett hemman, från hvilket icke någon föregående upplåtelse skett, då kan det gå för sig att få reda på, om en sådan afsöndring förut undergått pröfning eller icke, men, om 5, 6 eller ända till 20 afsöndringar från ett och samma hemmansnummer finnas, deraf några äro behörigen skattlagda, kan det för Konungens befallningshafvande blifva omöjligt att bedöma, huru vida en meddelad lagfart, som är i förteckningen upptagen, afser en redan skattlagd lägenhet eller en sådan, som ej undergått någon pröfning hos Konungens befallningshafvande. Jag är för öfrigt ej säker på, att Konungens befallningshafvande verkligen eger att ex nobili officio, utan särskild ansökning, vidtaga någon åtgärd för att få en afsöndring skattlagd. Den utväg, utskottet anvisat, synes mig sålunda icke vara praktisk.

Jag kommer nu till det efter mitt förmenande väsentligaste i hela frågan, hvilket emellertid alls icke blifvit berördt uti betänkan-det. Lagutskottet talar hela tiden om att den pröfning, som Konungens befallningshafvande tillkommer beträffande en afsöndring, afser att bringa skatten å afsöndringen i förhållande till hela hemmanets. Detta är nog också riktigt, men sådant är dock enligt min afsigt icke hufvudsaken. Det står nemligen i författningen, att man icke får afsöndra mer än $\frac{1}{3}$ af hemmanets hela egovidd, och Konungens befallningshafvande tillkommer då i första rummet att pröfva, om afsöndringen skett i enlighet med lagen, och först sedan sådan pröfning skett skall skatten fastställas. Hvad blir väl nu resultatet, om icke sådan pröfning skett innan lagfart meddelas? Jag skall bedja få visa detta med ett exempel. I en domsaga, der häradsrätten icke fordrar någon föregående Konungens befallningshafvandes pröfning af afsöndrings laglighet för lagfarts beviljande, äro afsöndrade 5 olika

*Ifrågasatt
ändrad lag-
stiftning rö-
rande lagfart
å afsöndrad
lägenhet.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändrad lag-
stiftning rö-
rande lagfart
å afsöndrad
lägenhet.
(Forts.)*

lägenheter. Lagfart har beviljats å dem alla utan sådan föregående granskning, och inteckning har medgifvits i den sist afsöndrade lägenheten, hvilken också gått i flere mans hand efter den första lagfarten. Så kommer, kanske efter många års förlopp, egaren till stamhemmanet och visar att de fyra först upplåtna lägenheterna upptogo tillsammans mer än en femtedel af hela hemmanets område, och att den sista afsöndringen alltså olagligen tillkommit. Han säger då till innehafvaren af denna afsöndring: "var så god och afträd lägenheten, ty den är tillkommen i strid mot tydlig lag." Oaktadt vunnen lagfart och mångårigt innehaf på god tro och utan afseende å meddelad inteckning i lägenheten lärer ett sådant yrkande icke kunna med framgång bestridas. All denna oreda och dessa trassliga rättsförhållanden hafva sin rot och sitt upphof i underlåtenheten att såsom villkor för lagfart fordra den pröfning af afsöndringens laglighet, som lagen bestämmer, ehuru den icke uttryckligen säger att sådan pröfning bör föregå lagfart. Så illa går det väl icke ofta, men icke sällan är det fallet, att en lägenhet högst väsentligt kringskäres i sitt område, till följd deraf att man lång tid efter det upplåtelsen skett kommer under fund med, att den öfverskjuter en femtedel af hemmanets hela egoområde.

Mot justitieombudsmannens ifrågavarande förslag har också anförts, att Konungens befallningshafvandes pröfning af upplåtelsens laglighet och lägenhetens skattläggning skulle vara en så dyr affär, att man icke borde pålägga dessa små lägenhetsinnehafvare sådana omkostnader. Häremot torde först böra påpekas, att alls ingen förändring är ifrågasatt om vederbörandes i lag bestämda skyldighet att föranstalta om sådan pröfning och skattläggning. Hurudan utgången af nu föreliggande fråga än blir, står alltid denna skyldighet kvar. Frågan nu är endast att bestämma, om fullgörandet af denna pligt i ordningens och redans intresse samt för att förekomma möjliga och sannolika rättsförvecklingar skall ske före lagfart eller kunna uppskjutas till annat tillfälle. Kostnaden är för öfrigt icke särdeles stor. Öfver de allra flesta hemman i vårt land finnas äldre eller yngre kartor med tillhörande beskrifningar. Med karta och beskrifning samt upplåtelsehandlingen går man till en landmätare och löser ett bevis om hemmanets och lägenhetens egoförhållanden i afseende å rymd och uppskattning, hvilket bevis kostar 5 kronor. Sedermera erhåller man hos häradskrifvaren i fögderiet en uträkning öfver stamhemmanets och afsöndringens skatteförhållanden, hvilken kostar 2 kronor, och derefter får man Konungens befallningshafvandes resolution i ärendet emot 3 kronors lösen, eller tillhoppa 10 kronor, hvartill möjligen kommer kommissionsarfode och postporto. I regel öfverskrider dock icke kostnaden för hela åtgärden 15 kronor åtminstone icke i de trakter jag känner, och detta belopp torde ej kunna anses på något sätt öfverdrifvet, då fråga är om en afsöndring för all framtid och att få ett eganderättsförhållande behörigen ordnadt. Jag tillåter mig för öfrigt upprepa, att denna utgift i hvarje händelse måste af lägenhetsinnehafvaren bekostas, derest han följer gällande lag, samt att nu

frågan endast rör, om han skall ha denna utgift före lagfarten eller om han skall få vänta dermed någon tid.

Jag torde icke behöfva tillägga, att för domarena är det icke någon ekonomisk fördel, om justitieombudsmannens förslag blir lag.

Det skulle snarare blifva flera lagfartsansökningar, om detta vilkor efterskänkes, än eljest. För min del anser jag en sådan bestämmelse som justitieombudsmannen föreslagit vara riktig och ändamålsenlig, men, då jag icke nu vill tillåta mig att gent emot utskottets afstyrkande yrka bestämdt bifall till framställningen, hemställer jag, att frågan måtte vardas till utskottet återremmitterad.

*Frågasatt
ändrad
lagstiftning
rörande lag-
fart å
afsöndrad
lägenhet.
(Forts.)*

Herr Claëson: Jag tillåter mig naturligen icke att påstå, att den af justitieombudsmannen med stöd af åtskillige landtdomares yttranden gjorda framställning icke kan hafva goda skäl för sig, såsom den föregående talaren ock sökt utveckla, men jag tror att lagutskottets motskäl väga tyngre med hänsyn till det praktiska lifvets kraf, om ock skälen för den andra åsigten äro formelt starkare. Frågan om afgälds åsättande kan och bör enligt min tanke oberoende af lagfartsfrågan fortfarande pröfvas i administrativ väg, och, om det af utskottet anvisade sätt för Konungens befallningshafvande att vinna kännedom om skedda jordafsöndringar icke är det lämpligaste, så torde ju kunna lemnas andra föreskrifter, hvilka sätta Konungens befallningshafvande bättre i tillfälle att öfvervaka gällande författnings om jordafsöndringar efterlefnad, och då kunde, om så ansåges nödigt, tillika föreskrifvas, att, derest en afsöndring icke befundes laglig, Konungens befallningshafvande skulle härom underrätta domstolen i orten. Det är af stor vigt i allmänhet, att den som köper fast egendom snart får lagfart derå, och vid dessa jordafsöndringar är det viktigare än i andra fall, ty det är stadgad, att, om en person säljer samma fastighet till två, får den behålla fastigheten, som först sökte lagfart å sitt fäng, och understundom händer, att, då den, som frånsålt en del af sitt hemman, säljer återstående hemmanet, han af uppsåt eller glömska ej omtalar den skedda jordafsöndringen, och då får den som köpt afsöndringen gå ifrån den, om han icke fått lagfart på sitt köp.

Att den nu föreslagna lagen, om den komme till stånd, skulle genom de kostnader och besvär, den medförde, till stor skada öka den obenägenhet att söka lagfart, som redan nu förefinnes hos allmogen, derom är jag lifligt öfvertygad. Till bevis på denna obenägenhet vill jag nämna, att i min domsaga de fång, hvilka icke lagfaras, utgöra en mycket stor mängd, och att jag knappt håller ett ting, der det icke förekommer att pröfva ansökningar om lagfart å fång, som äro 10, 15 till 20 år gamla. Den föregående talaren omnämnde den inverkan, den ifrågasatta lagen kunde antagas hafva på landtdomarens inkomster. Jag tror att han lika litet som jag låter bestämma sig i denna fråga af hvad i nämnda hänseende kan anses inträffa; men visst är att, om, såsom försigtigheten bjöde, lagfart söktes, innan Konungens befallningshafvande fastställt afgälden, lagfartssökanden måste lösa protokoll i lagfartsärendet två gånger, och att den af den förre talaren uttalade förmodan om minskning i inkomster genom den nya

*Ifrågasatt
ändrad
lagstiftning
rörande lag-
fart å
afsöndrad
lägenhet.
(Forts.)*

lagen grundar sig på det sannolikt rigtiga antagandet, att lagen skulle afhålla från sökande af lagfart.

Jag anser ej att vi böra främja en lag, som kan hafva en slik verkan, och yrkar förty bifall till lagutskottets förslag.

Herr Sjöcrona: Denna fråga är af ganska stor vikt, och jag anser det därför vara en pligt att säga några ord i densamma, på det att den icke må passera kammarens behandling utan att skärskådas från alla håll.

Då vi hafva en författning, som säger att å hvarje jordafsöndring till eganderätt skall bestämmas en afgäld, och att i sammanhang härmed Konungens befallningshafvande skall pröfva, huru vida lägenheten har sådant omfång att afsöndringen får ega bestånd, det vill säga icke öfverskrider en femtedel af stamhemmanets egoområde, så synes angeläget att denna författning så vidt möjligt efterlefves. Den bringar reda och ordning i förhållandena. Konungens befallningshafvande gifver afsöndringen namn, den blir upptagen på förteckningen, som bilägges jordeboken, och derigenom får man reda i det hela. Är detta ett önskningsmål, bör man se till huru det skall vinnas, och så vidt jag vet finnes det icke lämpligare sätt härför än det, som nu af justitieombudsmannen föreslagits, det vill säga att lagfart icke beviljas förrän sådan administrativ pröfning egt rum. Derigenom tvingas egaren af den afsöndrade lägenheten att vända sig till Konungens befallningshafvande. Nu har lagutskottet visserligen erkänt, att det kan vara lämpligt och önskvärdt att få denna reda och ordning, men utskottet fortsätter: "De statsändamål, hvilka skola främjas å ena sidan af gällande lagstiftning rörande hemmansklyfning och jordafsöndring och å den andra af bestämmelserna om lagfart å fast egendom, synas vara af sins emellan så olikartad natur, att stadgandena i båda dessa ämnen icke böra utan synnerligen tvingande skäl sättas i beroende af hvarandra. Den pröfning, som föregår godkännande af en skedd afsöndring, afser att trygga statens rätt att af stamhemmanet utfå föreskrifna skattebidrag, således ett rent administrativt ändamål; och det kan icke vara lämpligt att åt domstolen, som har att genom lagfarten gifva offentlig bekräftelse åt lagfartssökandens fång, uppdraga öfvervakandet af berörda administrativa föreskrifters efterlefnad."

Detta är nog alldeles teoretiskt riktigt, och jag har i detta hänseende ej något att bäremot invända, men jag kan ändock ej finna, att detta skäl bör leda till afslag på det framställda förslaget. Vi göra ej här i landet så noggrann skillnad emellan domstolar och administrativa myndigheter, att ej i ett och annat fall domstolarne tagas i anspråk för administrativa ändamål. Jag behöfver ej erinra om att sålunda domstolarne i väsentlig mån medverka till att stämpelskatten går ut, åtskilliga andra exempel att förtiga. Det borde därför ej vara så farligt att taga domstolarne i anspråk äfven för detta ändamål, hvarigenom vi blott skulle återgå till det förhållande, hvilket förut ganska allmänt gått ända till dess, såsom den förste talaren erinrade, detta af justitieombudsmannen omförmälda beslut af högsta domstolen tillkom, hvilket beslut fattades med fyra röster mot tre.

I mitt län har en af dess sju domare fordrat och, som jag tror, fordrar fortfarande, att afgäld för afsöndring skall vara bestämd, innan lagfart derå beviljas, och från hans domsaga får jag årligen mottaga omkring 50 ansökningar angående fastställelse af afgäld, under det från de andra sex domsagorna knappast inkomma en eller två ansökningar om året. Detta visar, att en föreskrift, att pröfning hos Konungens befallningshafvande af afgälden skall utgöra vilkor för lagfarts erhållande, är ett utmärkt medel att åstadkomma hvad man i detta afseende önskar. Vidare har lagutskottet fäst uppmärksamheten derpå att Konungens befallningshafvande och kronobetjeningen "genom lagfartsförteckningarna erhålla kännedom om de afsöndringar, å hvilka lagfart meddelas och kunna då med afseende å dem bland dessa, hvilka finnas icke hafva blifvit Konungens befallningshafvandes pröfning understälda, utan hinder af lagfarten vidtaga de åtgärder, till hvilka förhållandena må föranleda", utan att lagutskottet emellertid säger, hvilka dessa åtgärder skulle vara. Det har af den förste talaren visats, att det är en ren omöjlighet för Konungens befallningshafvande att med ledning af lagfartsförteckningarna åstadkomma nödig reda uti ifrågavarande afseende, och jag vill tillägga, att skulle t. ex. Konungens befallningshafvande i Skaraborgs län för ifrågavarande ändamål granska alla lagfartsförteckningar, måste för detta ändamål antagligen tillsättas en särskild tjensteman.

Hvad det sista skälet beträffar, att nemligen af en sådan föreskrift som den föreslagna egare af afsöndrad lägenhet skulle kunna förledas att underlåta söka lagfart, så kan jag endast säga, hvad som här sagts vid ett annat tillfälle, att man ej får afhålla sig från lagstiftningsåtgärder, blott därför att man befarar, att de af somliga skola kunna missförstås. För öfrigt får jag fästa uppmärksamheten derpå, att pröfningen hos Konungens befallningshafvande försiggår på två å tre veckor och att sålunda, om nye egaren genast efter köpet gör ansökning hos Konungens befallningshafvande om fastställelse af afgälden, han i de flesta fall torde hafva fått ärendet pröfvadt, innan tinget infaller.

Som jag har mig bekant, att inom Andra Kammaren kommer att göras yrkande om återremiss af betänkandet, tillåter jag mig, på grund af hvad jag nu anført, här framställa samma yrkande.

Herr Carlborg: Jag erkänner gerna, att, såsom herr justitieombudsmannen anført, många olägenheter kunna föranledas deraf, att inga lagstadganden finnas, som ålägga innehafvare af afsöndrad jordlägenhet att söka fastställelse å afsöndringen och afgälden till stamhemmanet, men jag anser dock, att man icke bör göra ett bifall till en lägenhetsegares lagfartsansökning beroende deraf, huru vida han fått sin lägenhet skattlagd eller icke. Det kan icke vara lämpligt att i lagfartslagen införa ett stadgande af så rent administrativ beskaffenhet.

Utom de redan påpekade olägenheterna af en sådan föreskrift vill jag erinra att, såsom förut antydts, det lätt kan inträffa, att en

*Ifrågasatt
ändrad
lagstiftning
rörande lag-
fart å
afsöndrad
lägenhet.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändrad lag-
stiftning rör-
ande lagfart
å afsöndrad
lägenhet.
(Forts.)*

hemmansegare, som bortsålt en lägenhet från sitt hemman, sedan säljer hela hemmanet, innan egaren af afsöndringen sökt lagfart å sitt fäng, och derigenom kan denne senare gå miste om eganderätten till sin fastighet. Ännu oftare kan det hända, att en hemmansegare, som afyttrat en del af sin egendom, beviljar inteckning i hela hemmanet, och om då icke lagfart söks å afsöndrade delen, blifver inteckningen gällande äfven deruti. I min hemtrakt händer det mycket ofta, att hemmansegare vid hafskusten för något mindre belopp, t. ex. 50—100 kr., sälja tomtplatser, derå köparen sedermera bygger sitt hem; om han nu underlåte att söka lagfart, skulle lätt kunna hända, att en ny egare af hemmanet med stöd af lag kan tillsäga honom: "nu får du flytta, jag har köpt hela hemmanet och sålunda också din del", och häremot skulle ej innehafvaren af den afsöndrade delen kunna åberopa sin eganderätt, då han ej sökt lagfart. Jag anser därför att det voro högst vådligt att stadga några föreskrifter, som afhålla en lägenhetsegare från att söka lagfart så fort som möjligt.

En föregående talare har äfven åberopat, att under nu rådande förhållanden det kan inträffa, att mer än en femtedel af ett hemman derifrån afsöndras, utan att myndigheterna få kunskap derom. Jag tror dock ej att en sådan händelse kan vara förenad med den fara han skildrade. Hade jag varit domare i ett sådant fall, som det af honom anförda, skulle jag ej hafva frändömt lägenhetsinnehafvaren hans egendom, utan jag skulle hänvisat honom att söka skattläggning derå, så att den afsöndrade jorden blifvit åsatt hemmansränta i förhållande till hemmanets öfriga egor, hvarigenom förekommit att kronans rätt blifvit förnärmad, som ju uppenbarligen åsyftas med föreskriften om förbud mot afsöndring af mer än $\frac{1}{5}$ af ett hemmans egor.

Om det, såsom jag tror, uti ifrågavarande hänseende är olika praxis i olika landsändar, så må, der den praxis ansetts behöflig, att lagfart ej bör beviljas förr än afgäld blifvit af Konungens befallningshafvande bestämd, denna praxis fortfarande tillämpas.

För öfrigt anser jag på grund af den åsigt, som mer och mer tyckes vilja göra sig gällande i riksdagen, att hemmansrättan skall afskrifvas — 30 procent deraf äro ju redan afskrifna — att det vigtigaste skäl bortfallit, som föranledt lagstiftaren att lemna föreskrifter mot skattskyldig jords minskning, hvaraf det i nu gällande författning förekommande stadgaude, att ej mer än en femtedel af hemman derifrån må afsöndras, är en sista återstod.

På grund af hvad jag nu haft äran anförda, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr vice talmannen i enlighet med de derunderframställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt och vidare derpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande
n:o 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva
utfallit sålunda:

Ja—31;
Nej—15.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de ärenden,
som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst på före-
dragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 8,26 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
